

ХЕРМЕНЕВТИКА 101

КАК ДА РАЗБИРАМЕ БИБЛИЯТА ПО-ДОБРЕ

НИКИ ДИМОВ

РАЗПРОСТРАНЯВА СЕ БЕЗПЛАТНО

Всички права запазени. 2022 г.

Тази книга е предназначена за бесплатно разпространение и употреба. Тя не може да бъде ползвана с комерсиална цел.

СЪДЪРЖАНИЕ

Въведение	3
Тълкуване на Библията	4
Изследването на Библията и духовните принципи	11
Изследването на Библията и непредубедеността	18
Средства за облекчаване изследването на Библията	22
Контекстът и неговата важност	27
Литературните структури и тяхната полезност	36
Символичен език	42
Пророчества	52
Тълкуването в понятия	59
Етапи и методика на тълкуването	65
Екзегезис на библейския текст	69
Приложение на библейския текст	75
Работна схема на методика "4 от 2"	77
Заключение	79
Библиография	80
Допълнителен материал: Работна схема на методика за библейско изследване "4 от 2"	

ВЪВЕДЕНИЕ

Херменевтика. Една от онези сложни думички. Може би знаем, че е нещо свързано с Библията, но едва ли сме любопитствали за подробностите. Пък и нужно ли е? Библията може да бъде разбрана и без навлизане в страшния свят на теологията. Или не може? Може ли? Различни хора, различни мнения. Едно е сигурно. Колкото по-добре я разбираш, толкова по-добре. А в това херменевтиката помага. Затова и едно въведение в нея (или Херменевтика 101 както в някои части на света биха го нарекли) сигурно няма да е излишно. Целта му е да осигури минимумът необходим за едно по-добро разбиране на Свещеното писание.

Най-интересното от всичко е, че не древността на Библията или езиците, на които е написана, или текстуалните ѝ структури, или обемът ѝ са истинското предизвикателство. Трудният момент е готовността на тълкувателя да слуша без предразсъдък това, което тя казва. Да оставиш настрана нагласите си, да обърнеш гръб на натрупаните си идеи и очаквания, да кажеш "Не" на любимите си теории, да приемеш и да изпълниш с покорност това, което Писанието учи – ето го истински мъчния момент. По тази причина в това ръководство ще поставим акцент на честния и открит подход към Библията. Ще открием готовността за учене като най-важното правило за следване.

В това ръководство използвам понятията "Библия", "Писание", "Свещено писание" и "Слово" като равнозначни, а цитираните библейски текстове, ако не е посочено друго, са от ревизираното издание на Библията (ВРВ) от 2015 г. А когато видите този символ [3.5], значи става дума за позоваване на ползваната литература – в случая третото заглавие от списъка, петата му страница. Ако има само една цифра в скобите [6], се посочва само заглавие от списъка. Сега вече можем да започнем.

ТЪЛКУВАНЕ НА БИБЛИЯТА

Нужно ли е Библията да бъде тълкувана? Ако е нужно, има ли някакви принципи, с които тълкуването да се съобразява? Как разбирането за вдъхновението на Библията влияе върху формирането на метода за тълкуването ѝ? Какви са методите на различните теологични течения? Какво трябва да знаем за херменевтиката? Как трябва да се случва тълкуването?

1. Библия и тълкуване.

Пророците, човешките автори на Свещеното писание, са били вдъхновени от Бога, но са изразявали по свой, напълно човешки начин предадената им вест [1.15]. Нужно ли е тогава Библията да бъде тълкувана? Според някои – не. (Не че сме изненадани.) Те твърдят, че приемат Писанието такова, каквото е и че тълкуването е субективно начинание, което няма оправдание. Прави ли са тези хора?

Въпреки че подобно твърдение звучи много искрено, издига авторитета на Свещеното писание и отхвърля човешката намеса, която е толкова склонна да обърка и изопачава нещата, то отива малко далеч. Всъщност Библията трябва да бъде тълкувана. Има няколко причини за това.

1) Тълкуването е задължителна част от човешката комуникация

Независимо дали го осъзнаваме или не, тълкуването е неразривна част от общуването ни. Причината е, че не можем да четем мислите на събеседника си. Възприемаме ги чрез неговите думи, но те могат да са многозначителни. Така на нас винаги ни се налага да тълкуваме. Текстът на Писанието представлява нещо, което писателите му искат да ни кажат и като го четем, ние се опитваме да го разберем. И за целта трябва да го тълкуваме.

2) Бариери пречещи Библията да бъде разбрана

Една от най-важните причини изискваща Свещеното писание да бъде тълкувано е наличието на няколко бариери, които ни държат на разстояние от него. [2.5] Например отдалечеността ни от времето на написването на Библията ни пречи да разбираме хората тогава. Техните цели и намерения са били различни от тези на днешния човек. Също така ние живеем в култура различна от тази на библейските писатели. Животът ни протича различно. Имаме други стандарти и цели. Освен това Библията е написана на староеврейски, арамейски и старогръцки. Това са езици със сложен строеж. Въпреки големите усилия и прецизност да се преведат библейските текстове на други езици, някои детайли и нюанси се изгубват. Тези бариери не са непреодолими, но за да стане това, се нуждаем от тълкуване.

3) Библията ни насърчава да я тълкуваме

Всъщност самата Библия се съгласява, че трябва да бъде тълкувана:

"Да не прибавите нещо към наредбите, които ви заповядвам, нито да отнемете от тях, за да пазите заповедите на Господа, вашия Бог, които ви заповядвам" (Втор. 4:2).

Мойсей приема, че над думите в Свещеното писание ще има разсъждаване в опит да се разбере значението им, но това трябва да става в рамки, които определят границите на истината (1 Кор. 4:6). Това какво е, ако не тълкуване?

В тази връзка има какво да научим и от самия Исус Христос:

"И като почна от Моисей и от всички пророци, им тълкуваше *писаното* за Него във всичките Писания" (Лука 24:27).

Христос тълкувал Свещеното писание. Това бил Неговия начин да обясни, какво казва то по даден въпрос. Така че и ние сме длъжни да го правим. Самото Писание ни насърчава към това.

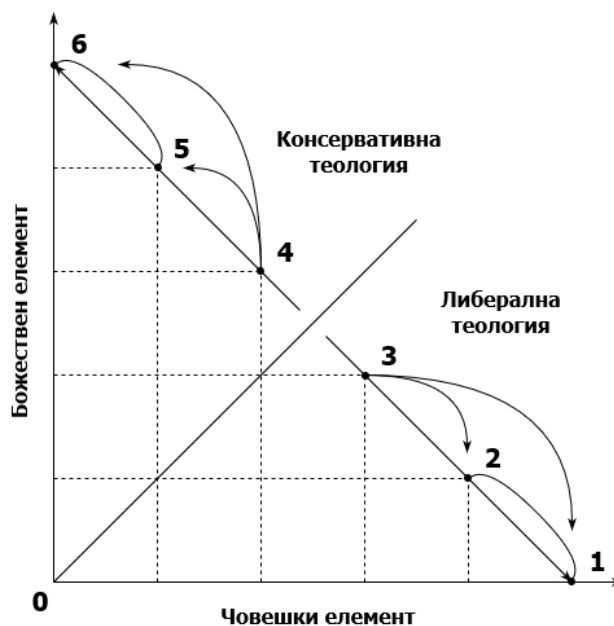
4) Тълкуването на Библията е неизбежно

Всеки, който започне да чете Библията, започва и да я тълкува (иска или не). Особеностите на тази книга предизвикват всеки, който я чете, да си зададе въпроса: "Какво означава това?" Така че дори и да вярвам, че тя няма нужда от тълкуване, аз ще я тълкувам.

Значи Библията трябва да бъде тълкувана. А когато казваме "тълкуване", имаме предвид "разкриване на значението". В опита ни да тълкуваме Свещеното писание ние искаме да разберем, какво означава това, което то казва.

2. Теологичните течения и техните методи.

Щом като Библията изисква тълкуване, би било трудно да допуснем, че един хаотичен и произволен подход би свършил работа. Не може да не сте съгласни. По-разумно е да приемем, че тълкуването трябва да се съобразява с определени принципи. Принципи, но какви? Тук решаваща роля ще играе разбирането на тълкуващия за вдъхновението на Писанието. Защото ако вярвам, че Библията е просто една от древните книги на човечеството възникнала само и единствено от усилието на хора, тогава ще имам един подход и метод към нея. Но ако съм убеден, че авторите ѝ са били вдъхновени от Бога, методът ми ще бъде съвсем друг. Има логика, нали? И точно това е, което наблюдаваме да се случва в света на теологията. На друго място съм описал накратко този сложен въпрос чрез една графика [1.25], но нека да я разгледаме и тук.

Графика 1

С този модел представям нагледно разбиранията на различните теолози и теологичните течения, към които принадлежат. Разположението им по графиката зависи от разбирането им за вдъхновението на Библията. Те са различни и съответно всеки има своя метод за тълкуване на Писанието. Струва си да отделим специално място за тези методи.

3. Историко-критически метод.

Методът използван от теолозите разположени в т. 1 от графика 1 се нарича "историко-критически". Той изхожда от презумпцията, че Бог и свръхестественото не съществуват. Това веднага означава, че щом като няма Господ, няма как Свещеното писание да е вдъхновено от Него. Затова тези теолози отхвърлят идеята за някакво свръхестествено вдъхновение на Библията и я приемат за чисто човешка книга. Щом като един такъв материалистичен подход представлява изходната база на метода, в него не може да се вмести и идеята за наличие на чудеса, които изискват вяра в свръхестественото.

Тук за върховен критерий за разбирането на истината бива издигнат човешкият ум. Не може да бъде и по друг начин, щом като съществуването на Бога и свръхестественото биват елиминирани като фактори за съображение. Трябва да се приеме, че човешкият ум е достатъчен и сам по себе си е мерило за истината, поради което никой изследовател не се нуждае от някакво специално ръководство и просветление свише.

Теолозите, чиито разбирания за вдъхновението на Библията са разположени в т. 2 и т. 3 от графиката, също прилагат историко-критическия метод, когато изследват Писанието, макар и някои от тях да допускат някакво влияние на Святия Дух във формирането на библейския текст.

Историко-критическият е най-разпространения днес метод в изследването на Свещеното писание. Това е методът на водещите библейски богослови. Той е изграден на няколко принципа, които сме разгледали по-обстойно на друго място [1.56], така че тук ще ги представим само накратко.

1) Принципите и начините на работа на секуларната историческа наука

За установяването на историческата достоверност и точност на Свещеното писание се прилагат принципите и начините на работа на секуларната историческа наука. Библията трябва да се тълкува като всяка друга книга и да се разглежда в историческа перспектива.

2) Принципът на критиката

Човекът е самостоятелен и е в състояние сам да изследва библейските факти, да ги оценява и да се съмнява в достоверността им.

3) Принципът на аналогията

Настоящата опитност е мярката за оценка на данни от миналото. Всички събития си приличат, така че за разбирането на дадено събитие от миналото, трябва да мислим за това, как подобно събитие се случва днес.

4) Принципът на корелацията

Съществува връзка между причина и следствие. Събитията са така свързани помежду си, че промяната в едно явление предизвиква промяна и в други, но тук няма място за свръхестественото.

5) Библията съдържа Божието слово, но не е Божие слово

Този принцип допуска съществуването на свръхестественото и на някакво вдъхновение върху Библията и по този начин излиза малко извън ясните рамки на историко-критическия метод. Но дори и в този случай според него човешкият елемент в Писанието е преобладаващия, така че гореизброените принципи на историко-критическия метод са като цяло приложими при тълкуването му.

Както може да се види, следването на историко-критическия метод изрязва низш възглед относно Библията, поставя изследвателя ѝ в света на отрицанието на божествеността ѝ и екипира проучването ѝ от позицията на невярващия. Той прилага принципи в тълкуването ѝ, които не произхождат от самата нея.

4. Историко-библейски метод.

Щом като говорим за принципи на тълкуване на Писанието, не е ли по-логично те да са вътрешно присъщи на самата Библия? Няма как да сбъркаме с подобно допускане. Затова и принципите, които застъпваме в настоящото ръководство [2.30], се позовават на нейния авторитет и изхождат от самата нея. Защото тя наистина не мълчи по този въпрос и сама дава насоките, които трябва да бъдат следвани в тълкуването ѝ. Тези принципи осигуряват отдаване на достатъчно внимание на библейския текст и спомагат за точното му изследване. Всичко започва с разбирането на вдъхновението на Библията. Предвид графика 1, теолозите, чиито разбирания за вдъхновението на Писанието са разположени в т. 4, 5 и 6 на графиката (това са консервативните теолози), следват т.нар. "историко-библейски метод" (или "историко-граматически метод"). В това ръководство застъпваме позицията на учените от т. 4, което ще рече, методът, който признаваме за автентичен и валиден в изследването на Писанието, е историко-библейският.

Изходната база на историко-библейския метод е напълно противоположна на историко-критическия. Той стъпва на идеята, че Бог и свръхестественото съществуват. Наличието на нещо много по-висше от човека е една от причините да се прояви съмнение в достатъчността на човешкия ум да разбира сам истината, и специално истината за Бога, поради което той се нуждае от ръководство. Предвид тази изходна позиция този метод има висш възглед за Библията и приема претенциите ѝ за божествени авторитет и вдъхновение.

Историко-библейският метод днес бива използван много рядко в изследването на Свещеното писание в академичните среди, но това не го прави по-малко автентичен, защото това е метода на Исус Христос, ранната църква и протестантските реформатори от средновековието. На друго място сме разгледали и неговите принципи по-подробно [1.58], затова тук ще ги представим само накратко.

1) Сола Скриптура

Фундаменталният за протестантите принцип "Писанието и само Писанието" (Исая 8:20) издига единствено Библията като висша мярка за истина. Тя е авторитетното средство за разпознаването на истината и разобличаването на заблудата, защото тя е истината (Йоан 17:17). Независимо от претенцията за произход на дадено учение, теория, опитност или чудо, ако те противоречат на учението на Библията, значи не са автентични. Свещеното писание е също така напълно достатъчно, така че всеки верски въпрос, който представлява предизвикателство за църквата и отделния вярващ, може да намери там своя отговор (2 Тим. 3:16, 17; Пс. 119:105).

2) Тота Скриптура

Принципът засягащ целостта на Писанието (2 Тим. 3:16; 2 Лет. 36:15, 16; 2 Петр. 1:19-21; 1 Петр. 1:10-12; Ефес. 2:20; 3:5) изисква от тълкувателя да се позовава на цялото Писание в изследването на някакъв въпрос. Макар и Старият завет да отделя огромно място на древния Израил, това не го прави невалиден за последователите на Исус. Никой от заветите не са ползва с някакво специално превъзходство, защото "всичкото писание е боговдъхновено" (2 Тим. 3:16).

3) Аналогия Скриптура

Според принципа на аналогията (Римл. 12:6; Ефес. 4:5; Лука 24:27; Йоан 10:35; 1 Петр. 1:10, 11) Свещеното писание се характеризира със съгласие, единство и хармония. Това означава, че ако се попадне на неясни текстове, те могат да бъдат разбрани чрез ползването на по-ясни. Писанието е тълкувател само на себе си.

4) Спириталиа Спириталер Ексаминатур

Този принцип подчертава уникалността на Библията и нейното отношение към духовността. Ученията ѝ не просто хранят интелекта на човека и задоволяват неговото любопитство, а навлизат в душевния му свят. Духовните неща се възприемат и разбират духовно (1 Кор. 2:11, 14) и затова Божият Дух трябва задължително да бъде търсен за ръководство в тълкуването (Йоан 14:26). Тълкувателят трябва да бъде вярващ (2 Лет. 20:20) и да има духовно поведение (Йоан 7:17).

Не е трудно да се установи, че историко-библейският метод се отличава по много неща от историко-критическия, но една от най-важните му разлики е наличието на духовни принципи, които задължително трябва да се съблюдават в изследователския процес и които касаят нагласите и духовността на тълкувателя. Така че този метод следва не само литературни, но и духовни принципи в интерпретирането на Писанието, защото разглежда Библията като Божието вдъхновено слово.

Всичко, от което се нуждаем, е да следваме принципите на тълкуване, които самото Писание разкрива и които могат да бъдат открити само в историко-библейския метод. В това ръководство застъпваме категорично този метод. Продължавайте да четете, само ако и вие го смятате за правилния. Иначе не си губете времето. Да не кажете, че не съм ви предупредил.

5. Херменевтиката и тълкуването.

Ако вече сте се зачудили, кога ще дадем дефиниция на тази странна думичка "херменевтика", най-после моментът настъпи. Що за ръководство по херменевтика ще е, ако не знаем, какво е херменевтика?

Излишно е да казвам, колко различни дефиниции можете да намерите на това понятие. Да се опитаме да опростим нещата. Най-общо казано херменевтиката се свежда до разбирането на вестта на библейския автор и до правилното ѝ тълкуване и представяне. Това беше достатъчно семпло и ясно, нали? А сега да се позадълбочим и да научим нещо повече за това понятие.

"Херменевтика" произлиза от гръцкия глагол "херменеуейн", който означава "да преведа", "да разтълкувам", "да обясня". [3.8] Следователно какво означава "херменевтика"? Опитът да се преведе, разтълкува и разясни това, което авторите на Свещеното писание са искали да кажат. Херменевтиката представлява стремежа да се

установят намеренията на библейските автори в техния контекст, за да могат да бъдат приложени правилно в нашия контекст. Писателите на Библията са имали нещо конкретно, което са искали да предадат на слушателите и читателите си и то трябва да бъде разбрано правилно, за да може да бъде приложено правилно. Така че отук можем да стигнем до дефинирането на херменевтиката като науката за обясняването или тълкуването на значението на библейския текст, извличането на което се извършва с помощта на определени техники и следването на определени правила. [3.8]

Всъщност тази странна думичка идва от името на гръцкия бог Хермес, който според гръцката митология носел вести от различните богове на хората и чиято задача била да превежда тези божествени вести на хората, за да бъдат разбрани. Но когато ние мислим за херменевтиката, трябва да имаме предвид науката и изкуството да се поставят и прилагат правилата за тълкуването на Библията, за да може, използвайки тези правила, библейската информация да се тълкува и прилага. Задачата на херменевтиката е да установи, какво авторът е имал предвид, чрез това което казва.

Изредените по-горе принципи на тълкуване на Библията, които намират приложение в историко-библейския метод, имат за цел да се разбере вестта на библейския автор и тя да се изтълкува и приложи правилно. Чрез тях херменевтиката намира приложение. Затова те трябва да бъдат сведени до конкретни стъпки, които да бъдат следвани в тълкуването. Намерението на това ръководство е в крайна сметка да бъдат формулирани тези конкретни стъпки.

Имайки предвид разбирането ни за херменевтиката можем да раздробим тълкуването на един библейски текст на два много важни етапа:

- 1) Изясняване значението му за първите му читатели. При този етап се опитваме да отговорим на въпроса "Какво е означавало това тогава?"
- 2) Намиране на приложението му днес. След като сме си изяснили значението на текста за първите му читатели, започваме да търсим отговора на въпроса "Какво означава това днес?"

Тези два етапа трябва да бъдат много отчетливо открити. Преминаването към втория без да се е свършила всичката нужна работа около първия ще доведе до грешка в приложението. Тъй като тълкуването се свежда до преминаването през тези два етапа, на тях посвещаваме последната част на това ръководство. Към момента важното е, че и принципите на тълкуване на Библията са ни вече малко по-ясни. Различните теологични течения имат различни методи за тълкуване на Свещеното писание и е важно да можем да направим разликата между тях и да изберем най-автентичния. А това в крайна сметка ще ни помогне да разбираме Библията по-добре.

Ето какво Елън Уайт казва по въпроса:

"Най-великите умове, ако не са водени от Божието слово, се объркват в опитите си да изследват връзките между наука и откровение. Творецът и делата Му са отвъд тяхното разбиране и понеже те не могат да бъдат обяснени чрез природните закони, библейската история бива обявена за недостоверна." [4.257]

"Хората се държат, сякаш им е дадена специална свобода да отменят решенията на Бога. Висшата критика се поставя на мястото на Бога и разглежда Словото на Бога като го преработва или одобрява." [5.35]

"Библията и само Библията трябва да бъде основата на нашата вяра." [6]

"Всяка част на Библията е дадена под вдъхновението на Бога и е от полза. Старият завет трябва да получи не по-малко внимание от Новия." [7.191]

"Библията сама тълкува себе си. Един откъс ще се окаже ключът, който ще отключи други откъси и по този начин скритото значение на думата ще бъде огряно от светлина. Чрез сравняването на различни текстове занимаващи се с една и съща тема, разглеждайки техния принос от всяка страна, истинското значение на Писанията ще стане явно." [8.187]

"Позволи на Библията сама да тълкува себе си като събираш всичко, което е казано по даден въпрос в различни времена и при различни обстоятелства." [9.42]

"Истинско познание върху Библията може да бъде получено само чрез помощта на този Дух, чрез Който Словото е било дадено. И за да получим това познание, трябва да го живеем на практика." [7.189]

"Нека сърцето да бъде смекчено и покорно от духа на молитвата преди четене на Библията." [10.89]

"Нека търсещият истината, който приема Библията като вдъхновеното Слово на Бога, да остави настрана всяка предишна идея и да приеме това Слово в неговата семплота. Той трябва да отхвърли всяка греховна практика и да влезе в Светая Светих със сърце смекчено и покорно, готово да слуша това, което Бог казва." [11.207]

"Ако разберем, какво означаваха думите на Исус за тези, които ги чува, ще открием в тях нов живот и нова красота и сами ще разберем техните дълбоки уроци." [12.1]

"Текст беше сравняван с текст и беше направено приложение на Словото на Бога за нашето време." [13]

"За нас не е достатъчно просто да четем Писанията. Трябва да искаме Господ да изпълни нашите своенравни сърца с Духа Си, за да разберем значението на думите Му. За да имаме полза от четенето на думите на Христос, трябва да ги прилагаме правилно за индивидуалния случай на всеки от нас." [14.37]

И така, Библията се нуждае от тълкуване, но то трябва да се съобразява с определени принципи изхождащи от самата нея, които биват литературни и духовни. Предвид смисъла на херменевтиката тълкуването на един библейски текст трябва да мине през разясняване значението му за първите му читатели и точното му приложение за нас днес. Историко-критическият метод не е методът, който възприема божественото вдъхновение и авторитет на Писанието. За едно правилно разбиране на Библията е нужно прилагането на историко-библейския метод и заложените в него принципи.

Но има ли принципи в изследването на Библията, на които можем да поставим приоритет? Кои са най-важните предпоставки за разбирането на Библията? Това ще се опитаме да обясним в следващата глава.

ИЗСЛЕДВАНЕТО НА БИБЛИЯТА И ДУХОВНИТЕ ПРИНЦИПИ

Когато става дума за тълкуването и разбирането на Библията, каква е връзката между изследователския процес и духовните принципи? Кои са тези духовни принципи и доколко са важни те? Можем ли да поставим духовните принципи в изследването на Библията като приоритетни?

1. Духовни принципи и правилни нагласи.

Ако тълкувател на Библията не вярва в нейната боговдъхновеност, няма да изпитва никаква нужда от помощ свише за нейното разбиране. Тя ще е просто една обикновена древна книга, която се изследва като всяка друга древна книга. Логично. Кога за последно потърсихте небесна помощ при четенето на някой исторически роман? Нещата обаче стават много по-различни, когато се вярва, че Библията е вдъхновена от Бога. Повече от ясно е, че в такъв случай ще трябва да има някакви духовни принципи, с които тълкувателят ще е нужно да се съобразява. Всъщност това ще е толкова необходимо, че тези духовни принципи ще са задължителна част от изследователския процес, така както литературните са. Духовните ще са не по-малко важни от литературните.

Всъщност личното ми наблюдение показва, че духовните са дори по-важни от литературните. Обикновено хората се плашат от тълкуването на Библията, защото знаят за сложния процес на работа с текста и контекста, с историята и културата. Може да звучи странно, но това изобщо не е трудната част в тълкуването. Да, не е съвсем лесно, особено в началото, докато се усвоят определени умения. Но това е само в началото. След това прилагането на литературните принципи става много естествено.

По-различно стоят нещата с духовните принципи. Те се свеждат до нагласите на тълкувателя, които често се променят; до състояние на сърцето, което не винаги е на висота; до новорождение, което е необходимо, а може да не се е случило; до духовно поведение, което може да е непостоянно; до желание за слушане, което може изцяло да липсва; до готовност за послушание, което да води до жестока вътрешна борба. Това са все непостоянни и непредвидими елементи, но които елементи могат да окажат и оказват огромно влияние в процеса на тълкуването и в оформянето на самото тълкуване. Именно затова смятам, че е нужно да се отдава по-голямо внимание и значение на духовните принципи. Правилните нагласи, които стоят в основата на изучаването и разбирането на Божието слово, трябва да бъдат търсени и очаквани. Тълкувателят трябва да е по-загрижен за своята честност, за своето желание да научи учението на Библията и за своята готовност да му се покори и да го приложи на практика, отколкото за методиката на изследването. И най-изчистената и перфектизирана методика няма да доведе до правилното тълкуване, ако в основата ѝ не стои смиреното отношение на изследователя.

2. Духовни принципи при изследване на Библията.

Няколко са духовните принципи, с които трябва да се съобразяваме в тълкуването на Библията. Те трябва да станат задължителна част от херменевтиката, която прилагаме. Кои са те?

1) Вярата и желание за покорство

Когато говорим за духовни принципи и правилни нагласи, вероятно трябва да започнем с вярата. Тя има централна роля във взаимоотношенията с Бога. В известен смисъл вярата е началото на всичко (Евр. 11:6). Тя има и пряко отношение към разбирането на Писанието:

"И така, на сутринта станаха рано и излязоха към пустинята Текуе; а когато бяха излезли, Йосафат застана и каза: Слушайте ме, юдеи, и вие, йерусалимски жители! Вярвайте в Господа, вашия Бог, и ще се утвърдите; вярвайте на пророците Му и ще имате добър успех" (2 Лет. 20:20).

Вярата в Бога върви заедно с вярата в пророците Му, които Той е вдъхновил и чиито книги съставляват Библията. Няма как разбирането на Писанието да бъде отделено от вярата. Изследването му ще доведе до полза, ако в основата му стои вярата (Евр. 4:2), а в резултат на изследването му самата вяра ще се увеличи (Римл. 10:17).

Но това не е всичко. Трябва да се отиде по-нататък. Вярата трябва да се съедини с желание за покорство на Божията воля, която ще ни бъде открита при изследването, защото истинската вяра винаги намира израз в желание за покорство:

"Ако някой иска да върши Неговата воля, ще познае дали учението е от Бога, или Аз от Себе Си говоря" (Йоан 7:17).

Исус Христос твърди, че разбирането на учението на Библията е тясно свързано с желанието и готовността на тълкувателя да изпълнява Божията воля. Гордото, необновено и непокорно сърце; самомнителността и упованието в естествените способности на човешкия ум са не само недостатъчни, но и напълно неподходящи предпоставки и нагласи. Разбирането на Библията минава през вярващото, смекчено и покорно сърце, през съкрушения дух, през смирения и послушен ум.

2) Молитва

Най-добрият начин да се изрази интереса към божествената истина, вярата в Божиите думи и желанието за покорство на Божията воля, е молитвата за помощ в изучаването:

"Отвори очите ми, за да гледам чудесни неща в Твоя закон" (Пс. 119:18).

Святият Дух има специална роля в откриването на учението на Писанието пред искрения търсач на истината:

"А Утешителят, Святият Дух, Когото Отец ще изпрати в Мое име, Той ще ви научи на всичко и ще ви напомни всичко, което съм ви казал" (Йоан 14:26).

"А на нас Бог откри това чрез Духа; понеже Духът издирва всичко, даже и Божиите дълбочини" (1 Кор. 2:10).

Исус Христос е упълномощил Святия Дух да разкрива истината на последователите Му и да ги упътва в нея (Йоан 16:13), поради което ръководството Му трябва да бъде търсено при отварянето на Свещеното писание. Това става в молитва. Молитвата е един от най-важните елементи на изследователския процес. Тълкувателите трябва да постанват в молитва да получат разбиране за казаното в Писанието. Така те позволяват на Христос, Който е вдъхновил Словото чрез Духа Си (1 Петр. 1:10, 11; 2 Петр. 1:21), да им "отвори ума, за да разберат Писанията" (Лука 24:45).

3) Изучаване с готовност за учене и отучване

Щом като се молим, имаме вяра и сериозен интерес да разберем Божията воля и желание да я вършим, също така трябва постоянно да поддържаме готовност да се учим и отучваме:

"Всичкото писание е боговдъхновено и полезно за поука, за изобличение, за поправление, за наставление в правдата, за да бъде Божият човек усъвършенстван, съвършено приготвен за всяко добро дело" (2 Тим. 3:16, 17).

Няма как в падналата природа, която имаме, да сме в състояние да разбираме всичко правилно и безупречно от първия път. Няма как да поддържаме единствено и само правилни концепции. Склонността към заблуда е характерна за всеки от нас, без изключение. Затова нагласата на ума ни трябва не само да бъде да научаваме нещо ново [3.213], но и да се отучваме от нещо вече научено. Защото е неизбежно да сме разбрали нещо неправилно и да сме възприели погрешна идея. Просто е неизбежно! Но Писанието е изключително полезно за "поука, за изобличение, за поправление, за наставление в правдата" и трябва да бъде оставено да изпълни предназначението си в нас. Това изисква готовност от наша страна не само да се учим, но и да се отучваме. А няма по-подходяща нагласа за това от смирението. Смирението е първостепенна добродетел на изследователя, защото той признава, че не е създател на значението на библейския текст, а само негов получател. [3.54] Смиреното сърце позволява да се осъществи както ученето, така и отучването.

Разбира се, ученето и отучването трябва да се случват в рамките на откритата истина. Новата светлина не може да противоречи на старата:

"Но пътят на праведните е като виделото на разсъмване, което се развиделява, догдето стане съвършен ден" (Пр. 4:18).

Божествената светлина не бива открита наведнъж. Тя е като появата на деня. Всичко започва с мъничко светлина както при разсъмване, докато постепенно се стигне до най-светлата част на деня, когато слънцето е най-високо, осветява всичко и оставя съвсем малка сянка. Една от най-важните нагласи на изследователя на Писанието е отворения и смирен ум, който е възприемчив към откритата истина и е готов да се отучва от погрешно разбраните концепции и да възприема правилните.

4) Да четем за себе си

При изследването на Библията е много по-лесно да видим другите в светлината на библейската истина. Мислите ли, че това е правилно? Няма как да ми отговорите, че е. Всички знаем, че не е. По-разумно е при изследването на Писанието да виждаме преди всичко себе си:

"А всичко това им се случи за примери и се написа за поука нам, върху които са стигнали последните времена" (1 Кор. 10:11).

"Защото Божието слово е живо, деятелно, по-остро от всеки меч остър и от двете страни, пронизва до разделяне душата и духа, ставите и мозъка, и издирва помислите и намеренията на сърцето. И няма създание, което да не е явно пред *Бога*, но всичко е голо и разкрито пред очите на Този, на Когото има да отговаряме" (Евр. 4:12, 13).

Очевидно изучаването на Библията трябва да е свързано с желание да се видим през Божиите очи; да се видим такива, каквито сме. Оценката на характерите на другите хора

изобщо не е наша грижа и не за тях трябва да мислим, когато изследваме Свещеното писание. Нашият характер е поставен на показ и това със сигурност ще ни донесе някакъв стрес, защото едва ли ще видим нещо, което да ни очарова. Но когато откриваме истината за себе си, трябва да поддържаме честен дух, желание за промяна и готовност за по-голямо себепредаване на Божията воля.

5) Ежедневно изучаване с постоянство

Тъй като чрез Библията човек общува с Бога (Йоан 6:48-58, 63; 15:7), а успехът на всяка връзка зависи от постоянното ѝ поддържане, Писанието трябва да се изучава ежедневно и с постоянство. Към думите ѝ трябва да се отнасяме като към храната:

"Пожелавайте като новородени младенци чистото духовно мляко, за да пораснете чрез него към спасение" (1 Петр. 2:2).

"Като намерих Твоите думи, изядох ги и Твоето слово ми беше радост и веселие на сърцето, защото се наричам с Твоето име, Господи Боже на Силите" (Ерем. 15:16).

Всеки ден се нуждаем от физическа храна, за да поддържаме физическия си живот. Всеки ден се нуждаем и от духовна храна, за да поддържаме духовния си живот. Пропуските във второто са рисковани. Божествените истини трябва да се изучават всеки ден (Деян. 17:11).

6) Непредубеденост

Непредубедеността в изследването на Библията е една от най-важните нагласи, които тълкувателят трябва да има и затова ѝ отделям специално място. Всичко това има за цел да ви впечатли. Защото не знам, по какъв друг начин да го направя. Нямам толкова богат речник, за да подчертая значимостта на непредубедеността, с която трябва да заставаме пред отвореното Писание. Вярно е, че задълбочаването в темата за безпредразсъдъчното изследване на някакъв въпрос най-вероятно ще ни отчае и едва ли ще ни остави с убеждението, че такова нещо е възможно. И все пак Библията ни дава в тази връзка примера на някои от първите последователи на Христос, който може безопасно да бъде следван:

"И беряните бяха по-благородни от солунците, защото приеха учението без всякакъв предразсъдък и всеки ден изследваха Писанията да видят дали това е вярно" (Деян. 17:11).

Тук изразът "без всякакъв предразсъдък" не е най-перфектния превод, но изразява много вярна идея. Юдеите от Берия били хора с отворени умове, които били готови да проучат проповядваното им от Павел. Те приели учението на апостола с готовност, желание и пламенност и проверявали всичко, което им било казано. На пръв поглед не изглежда толкова трудно. Така ли е наистина?

За огромно съжаление твърде голям е багажът на предварително изградените ни идеи, теории и разбирания, който носим със себе си. Няма как да четем Библията през него и тя да има възможност да ни говори и учи. Затова всичко натрупано в умовете ни трябва да бъде изоставено. Всичко. Нямам предвид отхвърляне и на фундаменталните предпоставки и презумпции (presuppositions) за разбирането на Библията, като вяра в нейната боговдъхновеност, нейното единство и яснота, и т.н, и т.н. [3.28] Става дума за блокиране на предварително изградени идеи относно нещо, които са извън необходимите презумпции. [3.213] Нужно е да отворим умовете си за това, което Свещеното писание ни казва, независимо дали ни харесва или не, независимо дали

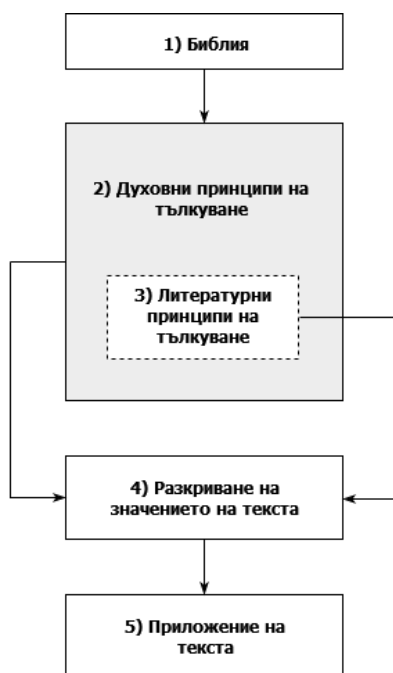
потвърждава любимите ни теории или ги отхвърля. Знам, изобщо не е лесно. Даже е ужасно мъчно. Но без готовност за непредубедено изследване на Словото изобщо няма да има стойностно изследване.

Може да се спори, дали описаната нагласа на беряните изразява прецизно идеята за непредубедеността в изследването на Библията, но тяхната честност и желание за истината определено доказва, че е възможно да се постигне правилна настройка на ума. Да имаме готовността и отвореността на тези последователи на Христос е напълно достатъчно за Писанието да разгърне своите чудеса пред нас и да не ни остави безразлични. Беряните са пример за подражание.

Въпросът за духовните принципи в тълкуването на Библията може да не е най-обширния, но за сметка на това е най-важния. Изследователят трябва да изпитва подбудите и искреността на търсенето си и да е сигурен, че истината и Божията воля са по-важни от собствените му мнения и предпочитания.

3. Приоритет на духовните принципи.

Вече разбрахме, че ако искаме да тълкуваме Библията коректно, трябва да извлечем принципи, които изхождат от самата нея. Правейки това установяваме, че тя има както литературни, така и духовни принципи. Може би всичките ѝ принципи на тълкуване трябва да се приемат като равнозначни и еднакво важни, но мисля, че следната графика описва по-точно въпроса:

Графика 2

Според графика 2 в тълкуването на Библията прилагаме както литературни, така и духовни принципи. Това води до разкриване на значението на библейския текст, което бива последвано от неговото приложение. Но както може да се види, в схемата поставям специален акцент на духовните принципи и "подчинявам" на тях литературните. Защо? Ами защото съм принуден! Добре де, защото съм "принуден".

Наблюдението ми показва, че именно духовните принципи, които са свързани с нагласите и готовността за учене, са най-трудните за усвояване. Сърцето на изследвателя е проблема и точно с него са свързани духовните принципи. Сигурно затова е тази голяма човешка склонност към подценяването им. Защото на практика към литературните принципи може да се подходи и с пълно загърбване на духовните. Множество големи и не толкова големи учени отварят страниците на Писанието именно по този начин. А не трябва да бъде така. Затова поставям акцента на духовните принципи. Ето, казах го.

От това, доколко вярно прилагаме духовните принципи в изследването на Писанието, ще зависи и доколко вярно го тълкуваме. А предполагам, че всички искаме да разбираме Библията по-добре.

Нещичко от написаното от Елън Уайт по темата:

"Изследователят на Библията трябва да бъде учен да подхожда към нея с дух на учащ се. Трябва да претърсваме страниците ѝ не за доказателства, които потвърждават мненията ни, а за да научим, какво казва Бог.

Истинско познаване на Библията може да бъде придобито само чрез помощта на този Дух, чрез Който Словото е било дадено. И за да придобием това познание, трябва да живеем според него. Трябва да сме покорни на всичко, което Божието слово предписва." [7.189]

"Все пак фактът, че Бог е открил волята Си на хората чрез Словото Си, не обезмисля постоянното присъствие и ръководство на Святия Дух. Напротив, Духът е бил обещан от нашия Спасител да разясни Словото на слугите Му, да осветли и приложи ученията му." [15.VII]

"Библейската истина се разбира не толкова с интелект вложен в изследването като самоцел, колкото с искреността на порива, със сериозния копнеж за праведност.

Библията не трябва да се изучава без молитва. Единствен Святия Дух може да ни предразположи да почувстваме важността на лесните за разбиране неща и да ни предпази от изопачаване на трудните за разбиране истини." [15.599]

"При изучаване на Библията трябва да напъваме всичките си умствени сили, да мобилизираме целия си разум, за да схванем дълбоките Божии неща, доколкото е възможно това за смъртни същества. И все пак не трябва да забравяме, че предразположеността към ръководство и поучаване, както и покорният дух на дете – това е истинското чувство при изучаването на Библията... Трябва да пристъпваме със смирен и възприемчив дух и с желанието да бъдем поучавани, за да получим познание от великия Аз Съм. Иначе зли ангели ще помрачат умовете ни, ще вкоравят сърцата ни и истината няма да ни направи никакво впечатление." [15.599]

"Ние трябва да смирим сърцата си и да изследваме Словото на живота с искреност и страхопочитание. Само смиреният и съкрушен дух може да види светлината." [16]

"Първият и най-висш дълг на всяко разумно същество е да научи от Писанията що е истина, да живее в получената светлина и да насърчава и други да следват примера му. Трябва да изучаваме Библията старателно ден след ден, като внимателно преценяваме всяка мисъл и сравняваме текст с текст. Сами с божествена помощ трябва да оформяме мненията си, защото сами ще отговаряме пред Бога." [15.598]

"Но най-ценното учение на Библията не може да се придобие чрез изучаване, което се случва от време на време и е разпокъсано. Великата ѝ система на истината не е представена така, че да бъде забелязана от забързания и безгрижен читател. Много от съкровищата ѝ лежат дълбоко под повърхността и могат да бъдат добити само чрез прилежно изследване и постоянно усилие." [7.123]

"Когато изучавате Словото, се сбoguвайте с вашите предубедени мнения и наследените и придобитите идеи. Никога няма да стигнете до истината, ако изучавате Писанията, за да защитите собствените си теории. Тях оставете при вратата и със смирено сърце влезте, за да чуете, какво Господ има да ви каже. Когато смиреният изследовател на истината седне при нозете на Христос и се учи от Него, ще разбере Словото." [17]

Значи разбирането на Свещеното писание изисква прилагане на духовните принципи в тълкуването му. Правилни нагласи към изучаваното, непредубеденост, вяра и желание за покорство на Божията воля трябва да бъдат изразявани в молитва за ръководството на Святия Дух. Тези принципи трябва да станат приоритетните за ползване.

Всъщност знаете ли какво? Непредубедеността в изследването на Библията е толкова важна, че ще трябва да ѝ отдели още място. Това е и което следва.

ИЗСЛЕДВАНЕТО НА БИБЛИЯТА И НЕПРЕДУБЕДНОСТТА

Доколко е способен човек да разбира сам света, живота и истината? Кой е начинът за разбиране на божествената истина? Каква е ролята на непредубедеността в изследването на Библията?

1. Човешкият капацитет да разбира света.

Едва ли някой би имал проблем с идеята, че като цяло можем да се осланяме на възприятията си. Сякаш умовете ни функционират по такъв начин, че да могат да разбират заобикалящия ни свят. Ние реагираме и мислим върху случващото се около нас. И има причина за това. Бог е създал възприятията ни и способността ни да мислим (Бит. 1:27). Той е създал и света ни (Йоан 1:3) и затова можем да го разбираме. Така че спокойно можем да кажем, че от гледна точка на Писанието ние биваме възприемани като същества, които притежават някаква способност да правят преценка. Съответствието между заобикалящия ни свят и мисленето ни позволява да разбираме нещата около нас и да бъдем определени като разумни същества.

Но това, че можем да мислим и да си обясняваме живота и света, означава ли, че можем сами да разберем Бога и Неговата истина? В състояние ли сме сами да разберем божествените неща?

2. Греховното естество и бариерите пред разбирането на истината.

Това че можем да разбираме света около нас, не означава, че имаме вътрешната способност да вникнем в "Божии дълбочини" (Йов 11:7). Просто поради факта, че Той е Творецът, а ние сме творението Му.

Нещо повече. Така както Библията се съгласява с човешкия капацитет да разбира света, така и описва вътрешния мир на човека като силно покварен от греха, което неизбежно повлиява неговата способност за преценка:

"Сърцето е измамливо повече от всичко и е страшно болно. Кой може да го познае?" (Ерем. 17:9).

Греховността ни не обхваща само чувствата ни, но цялата ни личност. Цялото човешко естество е покварено (Пс. 51:5), включително и способността ни да правим преценка между истина и заблуда, правилно и погрешно. Затова пълното осланяне на човешкия капацитет да разбира нещата от живота и специално небесните неща, води до голям риск. Не трябва да се разчита единствено и само на разбиранията идващи от поквареното ни естество. То не е много надеждно. Освен това е и егоцентрично. А това води до склонност за филтриране на информацията, която идва до нас. С други думи, ние възприемаме информацията около нас според собствения ни интерес:

"Злосторникът слуша беззаконните устни и лъжецът дава ухо на лошия език" (Пр. 17:4).

Като грешни същества сме склонни да чуваме само това, което искаме да чуем; да виждаме само това, което искаме да видим и да игнорираме информацията, която ни изобличава и поражда в нас дискомфорт. Или не сте съгласни?

Също така грешното ни човешко естество е и гордо (Йов 33:17; Марк 7:21-23). Колко често само се случва да смятаме, че знаем достатъчно по даден въпрос и да не допускаме информация, която би променила становището ни! Да, правим го. Което не ни определя като мъдри:

"Да отговаря някой преди да чуе, е безумие и позор за него" (Пр. 18:13).

Така че за нас, грешниците, които имаме капацитета да мислим и да разбираме света около нас, е напълно естествено да подхождаме към нещата с предварително изградено становище в ума. Вече има нещо натрупано между двете ни уши. И с това само си пречим. Пречим си не само да разбираме света около нас по-добре. Най-вече си вредим в разбирането на божествената истина.

3. Нуждата от божествено откровение.

Положението ни на творения, които отгоре на всичко са грешни, изцяло изключва допускането да притежаваме капацитет сами да си обясним Бога и сами да вникнем в Неговата истина. Това се казва противоречие. От една страна разбираме света и имаме някаква способност за преценка. От друга страна обаче е наличието на много сериозен проблем с греховността ни и с нейното влияние в разбирането на истината. Сякаш сме обречени на една противоречива ситуация. Слава Богу, тя не е чак толкова безнадеждна. Има начин за разбиране на божествената истина, но това може да се случи само с Божията помощ:

"А на нас Бог откри *това* чрез Духа, понеже Духът издирва всичко, даже и Божиите дълбочини" (1 Кор. 2:10).

Разбирането на света около нас и осъзнаването за съществуването на Бога, което можем да постигнем само с възприятията и мисленето си, е само началото (Римл. 1:19, 20). За по-дълбокото, лично разбиране на Бога и Неговата истина, Господ трябва сам да ни разкрие Себе Си (Йоан 1:14, 18; Матей 11:27) и истината Си (Ефес. 3:5; Кол. 1:26). Сигурно имаме достатъчна способност да схващаме нещо от това, което ни бива открито (1 Кор. 10:15), но и в този процес трябва да разчитаме на божественото ръководство (Йоан 16:13).

Основният начин, чрез който Господ ни разкрива Себе Си и истината Си, е Свещеното писание. Бог ще ни се открие при изследването на Библията, но трябва да осъзнаваме зависимостта си от Него в този процес. Така че Господ ни е необходим за истината. Без Бог няма истина. Когато отваряме Словото Му, трябва да помним, че в него Господ ни се открива, но за да се постигне тази цел, се нуждаем от ръководството Му. Той ни се открива, Той ни помага да разберем откровението Му. Това е начинът. Единственият начин. За съжаление, има как да попречим.

4. Непредубедеността.

Стигнахме до важния момент. Не че смятам другото за маловажно, но непредубедеността е особено специален момент. Още в самото възникване на Писанието непредубедеността в тълкуването му е посочена като нужната предпоставка:

"Да не прибавите нещо към наредбите, които ви заповядвам, нито да отнемете от тях, за да пазите заповедите на Господа, вашия Бог, които ви заповядвам" (Втор. 4:2).

Изискването да не се отнема или прибавя на казаното от Бога не стои само в контекста на послушанието на Божията воля (Втор. 4:1, 2; 12:32), но и в контекста на тълкуването на Божието слово (Пр. 30:5, 6) и специално на апокалиптичната литература (Откр. 22:18, 19). Това ще рече, че тълкуването на цялото Свещено писание задължително трябва да се случва в рамките на откритата истина (1 Кор. 4:6), които не трябва да бъдат насилвани

чрез прибавяне в значението на текста или отнемане от него. А това изисква безпристрастност и непредубеденост. По друг начин не може.

За разбирането на Бога е нужно Неговото себеразкриване в Библията, но то лесно може да бъде блокирано от нашата предубеденост. Ето как пречим. Предразсъдъците ни пречат на лъчите светлина и истина да достигнат до нас и да ни осветлят. Ако разлистваме страниците на Писанието с предварително оформени мнения, със сигурност ще спънем "усилията" му да ни просвети в божествените неща. Готовността ни за възприемане на учението на Библията такова, каквото е, предопределя ползотворността на изследователския процес и коректността на тълкуванието. И когато говоря за непредубеденост, наистина имам предвид непредубеденост.

Обикновено мислим, че непредубедеността в изследването на Библията има за цел да ни освободи от погрешните теории, които Писанието не поддържа. Проблемът е и че правилните разбирания могат да ни бъдат пречка. Не защото са правилни, а защото обикновено са усвоени наготово, без достатъчно изследване, така че независимо колко са добри и полезни, няма да играят особено положителна роля в процеса на тълкуването. По-добре е умът да бъде освободен, доколкото е възможно, от всичко натрупано в него. Това вече е непредубеденост. Или ако наистина е невъзможно да се постигне такава в най-чист вид, поне да има някакво доближаване до непостижимия идеал. Колкото по-близо, толкова по-добре. И всичко това започва със свръхестествения процес на обръщането на вярващия:

"И така, моля ви, братя, поради Божиите милости да представите телата си в жертва жива, свята, благоугодна на Бога, като ваше духовно служение. И недейте се съобразява с този век, но се преобразявайте чрез обновяването на ума си, за да познаете от опит какво е Божията воля – това, което е добро, благоугодно на Него и съвършено" (Римл. 12:1, 2).

Нали разбирате? Ние не сме призовани да пожертваме умовете си в следването ни на Бога, а единствено да ги обновим. А как само те се нуждаят от подобряване! Обновеният ум може да разбере Божията воля и стои в основата на нередубеденото изследване на Словото Му. И това наистина ще ни помогне да го разбираме по-добре.

А сега нещо от това, което Елън Уайт е написала в тази връзка:

"Някои разбират изявленията на Писанията така, че да съвпаднат с техните собствени намерения и случаи. Предубеждения, предразсъдъци и страсти имат силно влияние да затъмнят разбирането и да объркат ума в четенето на думите на Свещеното писание." [18.20]

"Изучавайте Словото на Бога целенасочено. Трябва да го правите. Не го изучавайте, за да потвърдите своите идеи, но донесете идеите си при Библията, за да бъдат очистени, осъдени или одобрени в светлината на Стария и Новия завет. Направете Бога и Библията ваши постоянни спътници." [19.942]

"Как трябва да изследваме Писанията? Дали като забиваме колчетата на нашите доктрини едно след друго и после се опитваме да накараме цялото Писание да се съгласява с установените ни мнения или като донесем своите идеи и възгледи при Писанията и измерим теориите си от всяка страна чрез Писанията на истината?... Мнозина дават на думите на Писанието значение, което подхожда на собствените им мнения, като с това подвеждат себе си и измамват другите чрез погрешното си

тълкуване на Божието слово. Когато пристъпваме към изучаване на Божието слово, трябва да го правим със смирени сърца. Всеки егоизъм, всяка любов към оригиналните трябва да се оставят настрана. Дълго подхранваните мнения не трябва да бъдат смятани за непогрешими." [20]

"Не четете Словото в светлината на предварително изградени мнения, но, с ум освободен от предубеждения, го изследвайте внимателно и с молитва. Ако докато четете, дойде убеждение и видите, че любимите ви разбирания не съвпадат със Словото, не се опитвайте да нагодите Словото към тях. Нагодете разбиранията си към Словото. Не позволявайте това, което сте вярвали и практикували в миналото, да контролира разбирането ви." [21.260]

И така, ние, грешните същества и творения, имаме някаква способност за преценка, но за разбирането на Бога и истината Му ни е нужно Неговото откровение в Библията. Особено важно е да подходим към нея непредубедено и да не пречим на божественото ръководство.

Вече можем да преминем към изследването на литературните принципи в тълкуването на Писанието. И понеже ще става дума за работа с текста, трябва първо да изясним един друг въпрос.

СРЕДСТВА ЗА ОБЛЕКЧАВАНЕ ИЗСЛЕДВАНЕТО НА БИБЛИЯТА

Кои са средствата, чрез които се облекчава изследването на Библията? Как трябва да се ползват те? Наистина ли помагат в тълкуването? Могат ли да попречат?

1. Ориентиране в Писанието в древността.

Със сигурност когато старозаветните и новозаветните автори са писали книгите си, те са формирали текстовете си като едно цяло. Лесно е да предположим, че колкото повече ставали книгите, толкова по-трудно било ориентирането в тях. Затова се наложило още в древността да се формира система за насочване в текста. Можем да придобием някаква идея за ситуацията от едно проповядване на Христос:

"И дойде в Назарет, където беше отгледан, и по обичая Си влезе в синагогата в събота и се изправи да чете. Подадоха Му свитък от книгата на пророк Исаия; и Той, като разгъна свитъка, намери мястото, където беше писано: 'Духът на Господа е на Мене...'" (Лука 4:16-18a).

Исус е трябвало да разгъне свитъка на книгата на пророк Исаия и да намери сред целия текст на книгата точното място, върху което искал да проповядва. По времето на Христос текстът на книгите на Стария завет бил разделен на параграфи, чрез които ставало ориентирането в него. Вероятно точно това е ползвал Той, за да намери текста, върху който проповядвал. Така че тук вече можем да говорим за едно организиране на библейския текст, макар и сравнително семпло, което не е създавало универсално удобство, защото се е налагало да се дава и малко повече информация за откриването на текста, който бива цитиран (Марк 12:26).

Оттогава насам са били изградени различни начини за подредба на съдържанието на библейските книги. Дължим огромна благодарност на преводачите и редакторите на Библията, които освен че са я превели на съвременен говорим език, са организирали текста по такъв начин, че ние, читателите, да бъдем облекчени. Но трябва да знаем, че всички средства създадени да облекчат изследването на Словото всъщност могат да го... затруднят. Те могат много да помогнат, но могат и да попречат и да подведат в тълкуването. Затова трябва да се научим да работим с тях.

2. Средства за облекчаване изследването на Библията.

Кои са тези средства, които са създадени, за да облекчат работата с библейския текст и как трябва да ги ползваме? Да разгледаме най-често срещаните.

1) Разделяне на библейския текст на изречения с препинателни знаци

Усмихнахте ли се? Знаем, че звучи забавно, но е самата истина. Библейският текст е трябвало да бъде разделен на изречения и да бъдат поставени препинателни знаци (или указания служещи като препинателни знаци), защото в древните ръкописи целият текст е слят. Вижте например, как изглежда един текст от Евангелието от Лука, за който се предлагат различни и дори противоречащи си тълкувания:

аисусмуотговориистинатиказвамднесщебъдешменеврая

Четенето на такава подредба от букви няма да е особено приятно, нали? Затова думите тук ще трябва да се отделят, за да станат ясни. И тогава ще се получи това:

а исус му отговори истина ти казвам днес ще бъдеш с мене в рай

Така е по-добре. Отделните думи са вече разграничени, но все още има някаква неяснота. Каква е истината, която Исус казва тук – че човекът, на който говори, ще бъде с Него в рая в същия този ден или че в същия този ден Христос казва, че човекът, на който говори, ще бъде с Него в рая? Явно тук трябва да има запетая, но тя преди "днес" ли трябва да бъде поставена или след? Или в случая е по-добре да няма никаква запетая?

Първото средство, което има за цел да облекчи четенето на Библията, е подредбата на текста в изречения с препинателни знаци. Но нито изреченията могат да са всеки път прецизно оформени, нито препинателните им знаци да са точно поставени. Това е едно от нещата, които не трябва да забравяме, докато изследваме Писанието.

2) Разделяне на библейските книги на глави и стихове

Разделянето на библейските книги на глави и стихове е най-познатото средство за облекчаване на читателите. С появата на Новия завет нуждата от ориентиране в текста останала и сигурно няма да сбъркаме, ако предположим, че дори станала по-голяма. До V век Новият завет бил разделен на тематични секции, а е имало и специално разделение на евангелията на части. Основите на съвременното разделение на библейските книги на глави са поставени в началото на XIII век.

От X век еврейският Стар завет вече имал означения, които са играели ролята на стихове. Подобен опит е бил направен в началото на XVI век по отношение на Новия завет и някъде в средата на същото столетие се е оформило разделието на стиховете в главите такова, каквото го познаваме днес.

И наистина, удобството от разделянето на книгите на Писанието на глави и стихове е безспорно. Например текстът от Евангелието от Лука, който посочихме по-горе, се намира в стих 43 на глава 23 (Лука 23:43). Това помага за лесното му намиране, а оформянето му като изречение с отделни думи и препинателни знаци – за лесното му прочитане. И това ако не е удобство. Като цяло различните преводи следват едно и също разпределение на главите и стиховете. При някои има известни разлики, но въпреки всичко обозначеният текст може да се установи лесно. Така че удобството е налице.

Но... тук трябва да сме внимателни. Библейските книги съдържат в себе си мисли, които естествено свързани изграждат пасажите. Така че разбирането на писанията на библейските автори става като се открият добре пасажите им. Разделянето на книгите на глави и стихове няма точно за цел да очертае пасажите в тях и може да подведе и да накара читателя да мисли, че всеки стих представлява логически обособена единица носеща достатъчно информация в себе си. А това изобщо не е така. Разделяне на текста на такива части почти никога (даже може би никога) не следва библейските пасажите прецизно. Да, това подвежда в тълкуването. Нужно е този недостатък да се има предвид. Трябва да знаем, как да ползваме главите и стиховете в Библията. Изследвайки Писанието просто трябва да забравим, че то е разделено по такъв начин. Да мислим, като че пред нас има единствено и само текст. Тогава сами трябва да установим границите на изследвания текст следвайки мисълта на автора, без значение, доколко прецизно разделието на глави и стихове го прави.

3) Разделяне на библейските книги на теми и удебелени текстове

В някои преводи библейският текст е разделен по теми, които не следват главите и стиховете. Но групирането на няколко стиха в една тема може и да не отговаря на точните граници на пасажа.

Също така някои от текстовете са удебелени или пък думите на Христос са изписани с червен цвят, за да се открият и може би да се подчертае важноста им. Но нито думите на Спасителя, нито други важни според преводача думи трябва да се разделят от останалите думи на библейския автор, защото те заедно могат да играят роля в извличането на тълкуванието. Към този вид разделяне на библейските книги трябва да се подхожда по същия начин, както към разделянето им на глави и стихове.

4) Поставяне на библейски пасажи в средни скоби

В някои библейски преводи със средните скоби [] се оказва, че текстът в тях не се намира в по-авторитетните древни ръкописи. Например в протестантския превод от 1940 г. следният пасаж е в средни скоби:

"В тях лежах множество болни, слепи, куци и изсъхнали, [които чакаха да се раздвижи водата. Защото от време на време ангел слизаше в къпалнята и размътваше водата, а който пръв влизаше след раздвижването на водата, оздравяваше от каквато болест и да беше болен]" (Йоан 5:3, 4 – BG1940).

Тук преводачът е смятал, че текстът в средните скоби е бил добавен, след като Евангелието от Йоан е било завършено, с цел да обясни думите на паралика, който Христос излекувал:

"Болният Му отговори: Господине, нямам човек да ме спусне в къпалнята, когато се раздвижи водата, но докато дойда аз, друг слиза преди мен" (ст. 7).

Понякога текстът в средните скоби не противоречи на останалата част на Писанието. Но е добре винаги да се има предвид, че може и да не е от автора на библейската книга.

5) Поставяне на библейски пасажи в малки скоби

Текстовете в малки скоби (), които се намират в някои библейски преводи, са поставени по смисъла на подчиненото изречение, което доизяснява основната мисъл, но е и леко встрани от нея. Направено е от преводачите и редакторите с цел облекчаване изследването на по-дългите и трудни пасажи (като павловите послания). Ето един пример:

"Защото мъжът не трябва да си покрива главата, понеже е образ и слава на Бога; а жената е слава на мъжа. (Защото мъжът не е от жената, а жената е от мъжа; понеже мъжът не беше създаден за жената, а жената за мъжа.) Затова жената е длъжна да има на главата си *белег на власт* заради ангелите. (Обаче нито жената е без мъжа, нито мъжът без жената в Господа; защото както жената е от мъжа, така и мъжът е чрез жената; а всичко е от Бога.) Сами в себе си съдете: Прилично ли е жената да се моли на Бога гологлава?... Защото, първо, слушам, че когато се събирате в църква, ставали разделения помежду ви (и отчасти вярвам в това; защото е нужно да има и разцепление между вас, за да стане явно кои са одобрените помежду ви)" (1 Кор. 11:7-13, 18, 19).

Мисълта на апостол Павел е малко сложна и объркваща. Подобно поставяне на някои части от текста в малки скоби може да облекчи изследването. Въпреки всичко трябва да се има предвид, че това не е от автора, а добавено от преводачите и редакторите.

б) Използване на курсив в библейския текст

Староеврейският, арамейският и старогръцкият са много богати езици и някои от думите се превеждат трудно. Освен това има думи в древните ръкописи, които са мъчни за възпроизвеждане. Това може би са само част от причините преводачите да слагат курсив (*думи в наклонен шрифт*) на някои места, за да помогнат на читателите да схванат значението на текста. Понякога курсивът може да е правилен, понякога – уточняващ, понякога – непротиворечащ, но понякога може да е направо подвеждащ.

1) Пример за правилен курсив

Да започнем с пример за правилно поставен курсив:

"Исус, като знаеше, че Отец е предал всичко в ръцете Му и че от Бога е излязъл и при Бога отива" (Йоан 13:3).

Тук в курсив е името "Исус". Дали курсивът е точен? Непосредственият контекст (ст. 1, 2, 4, 5) ясно показва, че не Юда Искариотски, а Исус е визираният в разглеждания текст, както е посочено в курсива, защото Той е излезлият от Бога и отиващият при Него. Така че тук имаме правилен курсив.

2) Пример за уточняващ курсив

Сега да разгледаме един уточняващ курсив:

"Кой определи мерките *й*? (Ако знаеш.) Или кой опъва връв *за мерене* по нея?" (Йов 38:5).

Курсивът *за мерене* уточнява, каква е връвта, която метафорично е била теглена по земята при сътворението *й*. В оригинал думата "връв" сама по себе си е ясна, че се отнася за връв, която се използва за измерване. На български обаче връвта се отнася обикновено за други неща, затова курсивът *за мерене* е подходящо уточнение.

3) Пример за непротиворечащ курсив

Време е за пример за непротиворечащ на съдържанието курсив:

"Защото поради него мнозина от юдеите отиваха *към страната на Исус* и вярваха в Него" (Йоан 12:11 – BG1940).

Курсивът *към страната на Исус* в протестантския превод от 1940 г. дава значението, че много юдеи са отивали, заставали на страната на Исус в идейния конфликт. Думата "отиваха" обаче (която бива уточнена от курсива) има предвид, че тези хора са напуснали юдаизма, в смисъл, че са си отишли от него (както е представено донякъде в ревизирания превод (BPB) от 2015 г., който използваме в това ръководство). Но не за да останат във вакуум. Те напуснали юдаизма, за да повярват в Исус от Назарет и да се присъединят към учениците Му. Така че макар и въпросното "отиване" да не се отнася директно за заставане на страната на Христос, това в крайна сметка бил крайния резултат, както и останалата част от стиха го казва. Следователно курсивът тук не е съвсем точен, но все пак представя вярна идея.

4) Пример за подвеждащ курсив

Накрая е редът на пример за подвеждащ курсив:

"Възлюбеният ми е мой – и аз *съм* негова; пасе *стадото* си между кремове" (Пес. на пес. 2:16).

Кой пасе тук – възлюбеният или неговото стадо? В ст. 9 и 17 възлюбеният е сравнен с елен и сърна. Следователно метафората за пасенето трябва да се отнася за него. Метафоричния израз "елен пасящ между кремове" говори за любовната игра между двама влюбени, което отговаря на темата на цялата книга Песен на песните. Докато курсивът *стадото си* създава идеята за овчар, който пасе стадото си, което изобщо не се вписва в идеята на книгата.

Фактът, че курсивът може да играе различна роля, означава, че наистина трябва да се знае, как той да се ползва при изследването на Библията. Той съществува, за да облекчи тълкуването на текста, но може да постигне точно обратното. Затова библейският текст трябва първо да се чете без курсив и в контекст, за да се види значението му така. Може да се потърси по-точния превод на думите, които носят основния смисъл и поради които е курсива. Тогава трябва да се прецени, дали курсивът помага за тълкуването или не.

Наистина, дори в работата със средставата за облекчаване изследването на Библията е необходимо умение. Но и това помага за по-доброто ѝ разбиране.

Значи в изследването на Свещеното писание е нужно да се имат предвид средствата създадени да го облекчат. Те трябва да се ползват като помагачи на процеса на тълкуването и да не им се позволява да пречат.

Сега вече наистина можем да преминем към изследването на литературните принципи в тълкуването на Библията.

КОНТЕКСТЪТ И НЕГОВАТА ВАЖНОСТ

Какво представлява контекстът? Защо той е толкова важен? Какви видове контекст има в Свещеното писание и какво трябва да знаем за тях? Може ли предубедеността да повлияе в изследването на контекста?

1. Литературните принципи и някои предпоставки.

Литературните принципи, които предстои да разгледаме, ще бъдат развити от гледна точка на най-популярния подход в изследването на Свещеното писание. Кой е той? Помислете сами. Когато с някого сте обсъждали правилата за тълкуване на Библията, кой подход използвахте? Изследването на някакъв текст, нали? Може да става дума само за един или два библейски стиха, но дебатът за правилата за тълкуване се е въртял именно около тълкуването на един текст. Познах ли? Именно тази популярност на въпросния подход ме "задължава" да разгледам литературните принципи в тълкуването на Словото от гледна точка на изследването на един библейски текст. Когато позадълбочим нещата малко по-нататък, един друг подход ще стане препоръчителният, но популярността на изследването на отделен текст е толкова голяма, че не можем да му обърнем гръб.

2. Определение.

Думата "контекст" е изградена от две латински думи и означава "вплетени заедно", "свързани заедно". Една по-детайлна дефиниция на тази думичка би звучала като "обстоятелствата, които формират средата на дадено събитие, изявление или идея и чрез която среда те могат да бъдат разбрани". Значи за разбирането на някакво изявление се нуждаем от средата, в която то възниква. Именно тази среда и обстоятелствата, които я формират, се нарича "контекст".

Когато се отнася за тълкуването на Свещеното писание, сме свикнали да обвързваме думата "контекст" само с думата "текст", така че обикновено мислим за литературния контекст, т.е. думите и изреченията, които обграждат даден текст и формират неговата среда. Но ако искаме да разбираме Библията по-добре, трябва да имаме предвид по-широкото значение на тази дума, защото тя не касае само текстуалната среда.

Едно от основните и всепризнати правила в изследването на Писанието е, че всеки текст трябва да се разглежда в светлината на неговия контекст. Това се отнася не само до литературния, но до всички видове контекст обвързани с библейския текст. Защото ги има няколко. Някои от най-големите грешки в тълкуването на Библията се допускат поради несъобразяването с това просто правило. Текст разглеждан без неговия контекст става претекст за нечии идеи. Съобразяването с всички видове контекст е от ключово значение за разбирането на изследвания текст. И това всъщност е добре позната истина. Едва ли ще намерите човек, който изследва или поне чете Библията и той да не е съгласен, че контекстът, най-малкото литературният, е от голямо значение за разбирането на някакъв библейски текст. И все пак пренебрегването на това фундаментално правило е нещо обичайно. Ирония. За пореден път. Ако прилагането на правило, около което всички сме съгласни, се пропуска постоянно, какво трябва да мислим за по-сложните и спорни правила в тълкуването? По някакъв начин трябва да запомним, че контекстът е ключов в разбирането на изследвания от нас текст и не можем да го пропускаме. Просто не можем!

Тук ще се опитаме да придобием някаква идея за литературния, историческия и културния контексти.

3. Литературен контекст.

Да започнем с контекста, за който обикновено мислим – литературният. Той е свързан "директно" с библейския текст. Това е текстовата среда, в която е поставен изследвания текст. Един текст бива винаги изписван в контекст, така че когато говорим за литературен контекст, трябва да мислим за текста, който предшества и следва изследвания откъс и образува завършен аргумент или мисъл.

Можем да изброим няколко вида литературен контекст:

1) Непосредствен литературен контекст

Както името му загатва, непосредственият литературен контекст е текстът, който непосредствено предшества и следва дадения откъс. Проучването на литературния контекст започва оттук, защото, съвсем логично, откъсът, който изследваме, ще има най-пряка и силна връзка именно с най-близката си текстуална среда. Затова трябва да позволим на тази среда да ни даде указания, в каква насока да изтъкуваме изследвания откъс. Не трябва да допускаме предварително изградените ни идеи да влияят, когато проучваме непосредствения контекст, а да го оставим той да насочи мислите ни в установяването на значението на изследвания текст.

Същият подход трябва да следваме и когато искаме да дефинираме думи, които проучваме. Коректното прилагане на правилата на херменевтиката изисква дефинирането на изследваните думи да става винаги първо според непосредствения контекст, в който са използвани. Това е, защото значението на думите произхожда от връзката помежду им в изречението и в по-големия текстови откъс, в който се намират изреченията. Едва после можем да потърсим тяхното значение на други места, например как авторът използва тази дума в друг контекст, ако този контекст има връзка с разглеждания. Това на практика е приложение на принципа "Аналогия Скриптура". Писанието е ясно и значението на думата се разбира от нейния контекст. Ако това не може да стане, тогава се ползва помощта на друг, по-ясен текст. А това означава, че трябва да имаме предвид и другите видове литературен контекст и да знаем, как да работим с тях.

2) Широк литературен контекст

Широкият литературен контекст представлява останалите пасажи преди и след непосредствения литературен контекст, включително и цялата библейска книга. Смисълът на изследвания текст трябва винаги да бъде подчинен на основната тема на книгата, от която е взет или на неговата логически обособена част. Всяка библейска книга представлява завършена вест, която се постига от всички думи и изречения в нея. Тази цялостност не позволява даден текст да се тълкува откъснат от пасажа или книгата, в които се намира.

Ако има и други книги от същия автор писани по същото време, те също трябва да се имат предвид, защото е много възможно той да пише по същите проблеми на друго място и там да развива гледна точка, която да е от голяма полза в разбирането на изследвания текст.

3) Най-широк литературен контекст

Ако искаме наистина да говорим за напълно коректно тълкуване на даден текст, сме длъжни да го разгледаме и в светлината на най-широкия му контекст, който е... цялата Библия. Причината е, че Писанието представлява едно хармонично единство. Всичките му части са подчинени на няколко основни истини. Следователно тълкуването на изследвания текст трябва да е съобразено с тях и да се отнася към цялото Свещено писание.

Разбира се, едно подобно изискване стои ясно повече на теория, отколкото на практика. Едва ли е възможно всеки един текст на Писанието да бъде прецизно изследван в контекста на цялото Писание. И ако едва при едно такова проучване сме в състояние да кажем, че сме го разбрали или поне изследвали напълно, значи трябва да приемем, че на практика не е възможно да разберем всичко в Библията докрай. Това трябва да ни държи в смирение и изисква от нас да оставим умовете си отворени за нови истини, които могат да бъдат открити във времето.

4) Авторът на библейската книга

Проучването на широкия литературен контекст води до изследване на по-голяма част от библейската книга, в която се намира изследвания текст, или дори на цялата книга, както и на други книги написани от същия автор по същото време (ако има такива). Това ни насочва към важността от познаването на библейския автор. Поради факта на мисловното вдъхновение, което получава, неговата личност, духовна и житейска опитност, несъвършенство, индивидуалност и стил неизбежно ще се отразят на текста му. Затова колкото по-добре го познаваме, толкова по-добре ще разбираме написаното от него.

За някои автори можем да знаем много, за други – не толкова. Но колкото и да е то, винаги ще допринесе за разбирането на писанието му. Логично е да отдадем специално внимание на Мойсей, Павел, Йоан и други, които са допринесли най-много за текста на Библията. Крайната ни цел не е просто да увеличим кръга от "задочните" си познати, а да разбираме по-добре това, което библейските автори са написали.

4. Исторически контекст.

Историческият контекст е свързан с описаните в библейския текст събития. Съвсем разбираемо е, когато мислим за историческия контекст, да отдадем вниманието си на обстоятелствата и фактите свързани с времето, мястото и личностите, с които са се случили тези събития. Но историческият контекст включва още елементи, които могат да бъдат дори по-важни и които задължително трябва да имаме предвид при изследването му.

1) Установяване историческата случка описана в библейския текст

Разбира се, конкретната ситуация описана в библейския текст е с пряко отношение към историческия контекст. Това е, за което обикновено мислим, когато говорим за този контекст. И в изследването му наистина трябва да имаме предвид историческата случка, която се разказва. Възможно е описанието ѝ да не е много обстойно и затова в изясняването на картината може да е от голяма полза проучването на странична литература, която се занимава с този въпрос.

Макар и тази страна на историческия контекст да изглежда, че обхваща цялата идея за този контекст, това всъщност е по-рядко срещаната негова страна. Причината е, че не всяка библейска книга описва историческа случка. Например в Писанието има мъдрости, в които не се разказва никаква история. Това означава, че когато тук проучваме историческия контекст, ще трябва да се интересуваме от нещо друго.

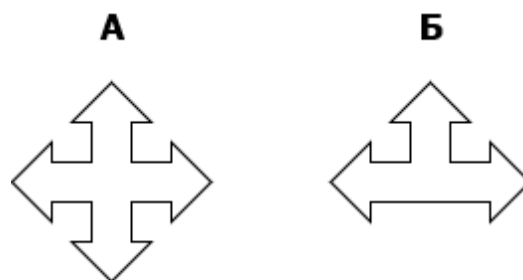
2) Установяване проблема на първите читатели на книгата

Божии вести се дават, за да удовлетворят конкретни нужди на Божия народ. Най-общо казано, целта им е да разрешават проблеми. Затова когато тълкуваме даден библейски текст, една от първите ни задачи е да разберем, какъв е бил проблемът на първите му читатели. Интересуваме се не само, какво те са разбирали, когато са чели дадената книга, но и какъв е бил проблемът им, поради който книгата е била написана. Това има пряко отношение към историческия контекст. Всъщност проблемът, който е повлиял за написването на библейския текст, е по-важната страна на историческия контекст, защото касае всяка библейска книга. Така че когато изследваме историческия контекст, задължително трябва да мислим за проблема на първите читатели (осъзнат от тях или не), който е подтикнал автора да напише книгата, и да се опитаме да го изясним.

То е като да слушаш някой да говори по телефона. Чуваш само половината от разговора и се мъчиш да разбереш, кой е другия събеседник и какво казва. Библейският текст е тази половина от разговора, която чуваш. По това, което библейският автор казва, трябва да прецениш другия събеседник и неговите проблеми и нужди.

3) Селективност според целите

Друго, което трябва да се има предвид в изследването на историческия контекст, е начинът, по който Писанието разказва една история. По принцип историята се случва в своята реалност и обективност с всички нейни детайли и нюанси. Описанието ѝ в Библията обаче отговаря на определена гледна точка и затова включва само тези детайли и моменти, които ще послужат на избраната гледна точка. Тук можем да говорим за някаква селективност според целите. В описването на случката авторът е селективен и избира само тези нейни особености, които ще му помогнат да постигне целта си. Защото само по този начин той може да предаде Божията вест и да представи решение на проблема на читателите си. Да се опитаме да го изразим графично:

Графика 3

Нека фигура А на графика 3 да представлява историческата случка в цялата ѝ реалност, в цялата ѝ обективност, станала с всички нейни детайли. Това обаче няма да е начинът, по който тя ще бъде описана в Библията. Не защото Писанието не се интересува от

обективността, а защото за библейските автори е по-важно да предадат определена идея, да достигнат с божествената вест до читателите си и да докоснат конкретен проблем. За целта те могат да опишат само определени детайли от въпросната историческа случка и да пропуснат други, така че получилият се разказ да отрази гледната им точка и да е в състояние да покрие проблема на първите им читатели. Затова описанието на историята може да изглежда като фигура Б. На практика то пак е точно, но се интересува само от определена перспектива. Едно пряко съпоставяне на фигура А и фигура Б ще разкрие сериозни разлики, така както би станало при съпоставянето на описаната от библейския автор история с нейната реалност, когато се е случила. Но това е само привидно противоречие, защото пророкът целенасочено избира, какво да включи в разказа си, за да успее да каже това, което иска да каже. Важна е вестта, а не изчерпателното описание на фактите. Непознаването на този подход на авторите на Свещеното писание прави критиците му да откриват в него противоречия, които не съществуват.

Историческият контекст е динамичен. При всяка библейска книга, при всеки изследван библейски откъс може да има описана различна ситуация и зад поучението на текста да стои различен проблем. Това изисква проучване на всяка ситуация по отделно и конкретно.

5. Културен контекст.

Мирогледът и разбиранията на всеки човек се повлиява от обстановката и културата, в която живее. Библейските автори са хора, те не правят изключение. Те не са диктофони, а активни участници в предаването на Божията вест като я изразяват по свой начин без да губят индивидуалността си. Тогава няма как културата, в която те живеят, да не се почувства във вестите им и в използваните от тях изразни средства. Поради това изследването на един библейски текст винаги трябва да се съобразява с тази култура. Анализът винаги трябва да има предвид културния контекст.

1) Елементи на културния контекст

Културният контекст се изразява в няколко неща: бит, нрави, традиции, обичаи, мироглед и, донякъде, език. Излишно е да казвам, че става дума за бит, традиции и мироглед, които са изключително различни от тези на нашия свят. В голямата си част те са отдавна мъртви и няма как собственото ни въображение да успее да ги възстанови. Но тук археологията и други науки идват на помощ и чрез тях сме в състояние да се потопим в света на библейските автори. Ползването на странична литература по въпроса е наложително. Така постепенно ще започнем да придобиваме все по-ясна представа за този отдавна отишъл си свят и да разбираме по-добре поученията на древните автори. Познаването на всеки от елементите на културния контекст е от значение.

2) Маскулинно изразяване на Библията

Маскулинното изразяване на Библията е много важен аспект на културния контекст и затова го подчертавам специално. Библейските пророци приемат, че техните първи читатели са мъже и се обръщат към тях като към мъже. Свещеното писание не е политически коректно и когато го изучаваме, винаги трябва да помним патриархата съществувал по времето на написването му. В древността мъжът е бил свещеникът в дома, определял е религията на семейството си и всичко е било зависимо от него. Не че

жената е забравена. Тя е била част от мъжа (Бит. 2:22-24; Матей 19:4-6), така че дори и да не се споменава директно, тя също се има предвид.

Маскулинното изразяване на Библията трябва да се вземе под внимание, когато библейският текст се тълкува и се оформя приложението му за нас днес. Нашето общество е различно, така че трябва да търсим приложение на вестите както за мъжете, така и за жените (освен ако вестите не са универсални и не са обвързани изрично с някой от половете).

3) Култура и теология

Фактът, че културата, в която пророците са живяли, е пропита във вестите им, е причината някои да правят драстична разлика между културата на пророците и теологията им. Тези изследователи приемат културата само като средство, чрез което някаква идея може да бъде предадена. Според тях описаното в библейския текст може никога да не се е случило, а да представлява единствено обусловен от тогавашната култура похват, чрез който авторът да предаде някаква идея. Важна е теологията, а останалото трябва да се приеме само като условен културен елемент и дори да се игнорира.

Тук трябва да помним, че културата е вплетена в изразността на вдъхновените пророци, но това не означава, че само теологичната мисъл е важната и че останалото може да се възприеме като недостоверно. Библейските автори са отразявали коректно заобграждащата ги култура и това може да послужи като ориентир в прилагането на вестите им днес.

Също така трябва да помним, че макар и повлияни от културата на своето време библейските автори не са се поставяли в пълна зависимост от нея. Те не са слагали печат на одобрение на абсолютно всички културни порядки. Когато са изразявали Божията воля или намерение, пророците са се съобразявали с културните практики и са ги използвали в откриването на божествената вест. Но понякога те е трябвало да бъдат коригирани, а в определени случаи – направо отхвърлени. Затова всеки случай отразяващ определена културна практика трябва да се изследва самостоятелно. Теологията стояща зад вестта на пророците е наистина важната, но тя не превръща културния контекст в обект на игнориране.

Като цяло светът и възгледите, които са отразени в Библията, почти не са се променяли през вековете. Животът по времето на Христос не е бил много по-различен от този по времето на Мойсей. А това превръща културния контекст в сравнително постоянен за Писанието. Но както току-що разбрахме, библейските пророци са имали различна динамика с културата, в която са живели, което, подобно на историческия контекст, изисква всеки описан случай, в който е преплетена културата на автора, да бъде изследван конкретно.

6. Темата за Великата борба.

Великата борба представлява грандиозния конфликт между Исус Христос и Сатана относно характера на Бога, на Неговия закон и на властта Му над Вселената. Той е започнал на небето, прехвърлил се е на земята и ще приключи с пълното реабилитиране на Бога и окончателното заличаване на дявола, греха и смъртта след завръщането на Христос. Тъй като е пренесен на планетата ни, този конфликт неизменно се отразява на живота по нея. Така че няма как написването на Свещеното писание да

не е повлияно от Великата борба. Всъщност точно Писанието я разкрива в нейните истински измерения. Разбирането на небесните обстоятелства хвърля ярка светлина върху земните събития и ни помага зад видимото да виждаме невидимото.

Макар и темата за Великата борба между Христос и Сатана рядко да се появява директно изразена в Библията (както е в Откр. 12:7-12 например), тя представлява основния фон, основния контекст на цялото Писание. Така че този контекст също трябва да се има предвид, когато се тълкуват библейските текстове. Те трябва да бъдат разглеждани в светлината на конфликта между Христос и Сатана отнесен към характера на Бога.

7. Връзка между различните видове контексти.

Нека да повторим това основно и толкова пренебрегвано в тълкуването правило: "Всеки библейски текст трябва да бъде разглеждан в светлината на неговия контекст". Значи контекстът винаги, абсолютно винаги трябва да се има предвид в тълкуването на един текст. Не изглежда сложно, нали? Не е сложно, но не и съвсем просто. Защото когато говорим за контекст, имаме предвид всички видове контексти, не само литературния. И понеже е възможно тези няколко вида контексти да изглеждат несвързани, нека графично да представим връзката на всеки от тях с изследвания текст:

Графика 4

На графика 4 имаме изследвания текст, който, съвсем логично, е в най-пряка връзка със своя литературен контекст – неговата непосредствена среда. Това е контекстът, който е най-лесен за достъп и обикновено бива проучван пръв. Но историческият и културният контексти са също вплетени в тази среда, макар и не винаги да са лесно открити. И всичко това стои на най-обширния и най-основен фон на Писанието – темата за Великата борба между Христос и Сатана, която е също контекст свързан с изследвания текст и който не трябва да бъде забравян в тълкуването.

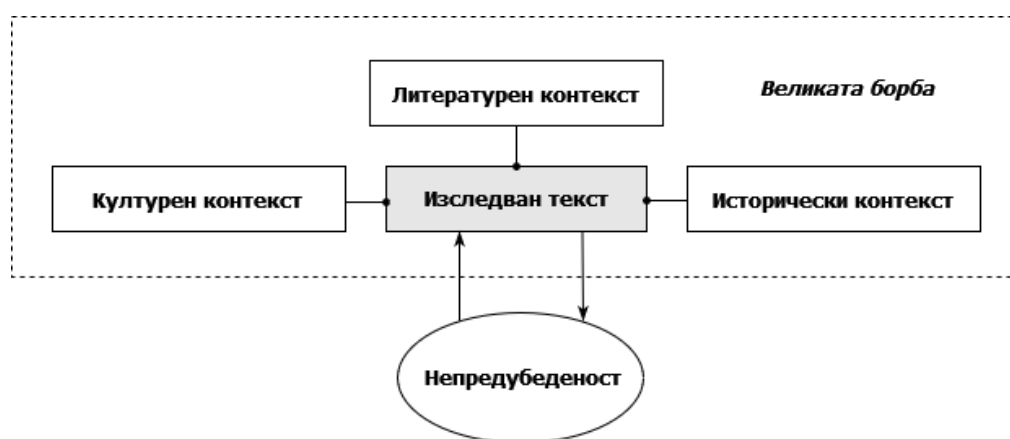
А това, че всички видове контексти са свързани, означава ли, че правилата за изследването им са едни и същи? Не съвсем. Обикновено правилата, които се използват в изследването на литературния контекст, се наричат вътрешни, защото работят със средата на самата Библия – нейния текст. Докато тези, които се прилагат за проучването на историческия и културния контекст, са външни правила, защото се занимават със

света на Библията, който не винаги е изразен достатъчно добре в самата нея и се налага да бъде възстановяван чрез външни източници – история, археология и т.н. Това не изключва възможността историческият и културният контексти да бъдат изяснени и чрез някои от вътрешните правила, когато има достатъчно информация за тях в текста.

8. Изследването на контекста и предубедеността.

След като отделяме такова специално внимание на духовните принципи и на нуждата от непредубедено мислене при подхождането ни към библейския текст, не би трябвало да е изненада, ако искаме да разберем, дали предубедеността играе роля и в проучването на контекста.

Напълно очаквано, ако към изследвания текст се подходи непредубедено, с отворен ум и желание да се разбере вестта му такава, каквата е, по такъв начин ще бъдат проучвани и всички му видове контексти и ще се установи здравата връзка между тях и проучвания текст. Графично можем да изразим това така:

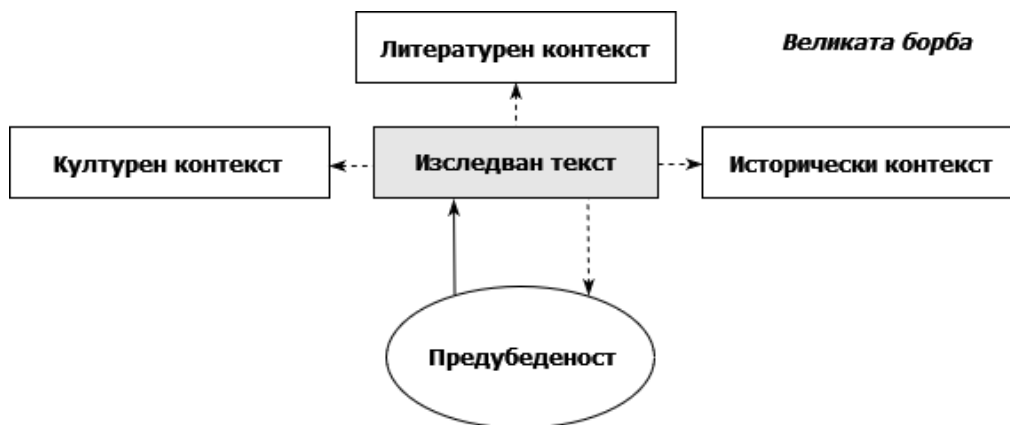

Графика 5

Според графика 5 непредубедеността, с която изследваме даден текст, ще се пренесе и в проучването на всички му видове контексти. Тълкуванието му ще бъде коректно, защото ще бъде извлечено при процес, който отчита точната и здрава връзка на текста с неговите контексти.

И обратното. Ако имаме предварително изградени идеи, през които анализираме текста, това ще "разруши" връзката на текста с неговите контексти и те също ще бъдат разглеждани предубедено, ако изобщо бъдат разглеждани. Тогава и тълкуванието ще бъде неизбежно обременено, както е показано на тази графика:

(продължава на следващата страница)

Графика 6

Как илюстрираната на графика 6 предубеденост се отразява в изследването на контекста? Ами например при проучването на даден текст (или значението на дума в текста), непосредственият литературен контекст може да е достатъчно ясен, за да насочи в значението, но той може да бъде пренебрегнат и да се вложи в текста (или в думата) съвсем друго значение. Историческият и културният контексти могат да бъдат посочени като единствено обяснение за причината за описаната случка и ако в текста има представен свръхестествен фактор, той да бъде изолиран и отхвърлен. Темата за Великата борба пък обикновено изцяло отсъства от тълкуванието. И т.н. И т.н. Предубедеността може лесно да афектира контекста и да направи много лесно текста да каже неща, които той изобщо не казва. Затова и в изследването на този толкова важен елемент трябва да се подхожда непредубедено. Непредубедено. Непредубедено! И така със сигурност ще разбираме Библията по-добре.

Това е нещо от приноса на Елън Уайт по темата:

"За да подкрепят лъжливи учения или нехристиянски обичаи, някои взимат текстове от Писанията, отделени от контекста, понякога цитират половината от даден стих, за да докажат твърдението си, докато останалата част показва, че значението е точно противоположното." [15.521]

"Библията не ни е дадена на някакъв велик свръхчовешки език... Различни значения са изразени чрез една и съща дума; няма една дума за всяка различна идея." [18.20]

"Разбиране на обичаите на тези, които са живяли в библейските времена, на мястото и времето на събитията, е практическо познание, защото помага в изясняването на образността на Библията и в извличането на силата на уроците на Христос." [22.518]

И така, изследването на библейския текст трябва винаги да се извършва в светлината на неговия контекст. Проучването на всички контексти е от ключово значение за разбирането на изследвания текст. И тези видове контексти са: литературен, исторически, културен и темата за Великата борба. Към проучването им трябва винаги да се подхожда непредубедено.

Какво друго трябва да имаме предвид, когато изследваме Писанието? Следващата глава ще ни отговори.

ЛИТЕРАТУРНИТЕ СТРУКТУРИ И ТЯХНАТА ПОЛЕЗНОСТ

Какво представляват литературните структури? Кои са някои от простите литературни микроструктури, които се срещат в Библията? Кои са някои от сложните микроструктури? Защо разбирането на литературните структури е полезно?

1. Определение.

Както самият термин предполага, литературната структура е строежът на текста. Библейският текст може да има своя конструкция, която в някои случаи дори дава указания, как той да бъде тълкуван. А всяко нещо, което помага в правилното тълкуване, трябва да бъде оценявано. Затова в изследването на текста винаги трябва да имаме предвид неговия строеж.

Литературните структури могат да бъдат микроструктури и макроструктури. Тук ще се занимаем само с микроструктурите. Те са няколко вида [2.35] и ще представим някои от тях.

2. Прости микроструктури.

Някои текстуални микроструктури в Библията са наистина много семпли. Те представляват строежа на малка единица текст формиран от малките граматични и синтактични единици и изреченията на книгата. Всъщност те са толкова простички, че в тях самите даже може и да няма указания, как да бъдат тълкувани. Все пак открояването им помага за фамилиаризирането с текста и по-доброто му схващане.

Да използваме графика, за да ги обясним. Ако означим графично мислите в една проста структура с А, В и С, то тази структура би изглеждала така:

ABC, ABC

Не е сложно, нали? За да стане още по-ясно, за какво иде реч, веднага ще дам пример:

"Зле ли страда някой от вас, нека се моли. Весел ли е някой, нека пее хваления" (Яков 5:13).

Този текст е изграден на съвсем проста структура, което го прави и много лесен за разбиране. Каква представлява тя?

(А) Зле ли страда някой от вас? (В) Нека се моли.

(А) Весел ли е някой? (В) Нека пее хваления.

Семпличко. По-ясно от това не може да бъде.

3. Паралелизми.

"Паралелизъм мембромум" (не се плашете от толкова латински) е еврейска форма в изкуството, която се среща в Стария и в Новия завети. Идеята ѝ е много проста. Текстът в тази структура се състои от две части. Втората част изразява с различни думи първата и я обяснява по-добре. Освен че засилва интереса, сравняването на паралелните фрази придава и по-дълбоко разбиране на темата. Така самата структура на текста помага в схващането на значението му. А това е супер полезно!

Този вид паралелизъм се среща много често в еврейската поезия. Всъщност еврейската поезия е позната по-скоро със своя паралелизъм ("римуване на мисли") и игра на думи, отколкото с римите си ("римуване на звуци"). В Библията се намират три главни форми на паралелизъм.

1) Паралелизъм на синоними

При паралелизма на синоними основната мисъл е повторена във втория ред на строфата с други думи. Ето един пример:

**"Господи, в негодуванието Си не ме изобличавай
и в гнева Си не ме наказвай" (Пс. 38:1).**

Тук думата "изобличавай" е употребена като "наказвай". И двата реда изразяват една и съща мисъл предадена по различен начин. Сравняването на двата реда прави тълкуването по-лесно. И това не е единственото място, където срещаме паралелизма на синоними (виж напр. Пр. 1:20; 9:10; Пс. 1:5; 119:105; Исая 2:17).

2) Контрастиращ паралелизъм

При контрастиращия паралелизъм мисълта от първия ред е обяснена чрез противоположно значение във втория ред. Веднага давам и пример:

**"Нечестивият взема назаем и не отплаща;
а праведният постъпва благо и дава" (Пс. 37:21).**

Контрастът е между нечестивия и праведния и различното им вътрешно разположение спрямо другите хора. И контрастът е, на който тази структура се гради навсякъде, където се появява (виж напр. Пс. 1:6; Пр. 14:29, 30; 15:1; 16:25).

3) Конструктивен паралелизъм

При конструктивния паралелизъм мисълта от първия ред е разширена и засилена във втория ред. Искате пример? Добре:

**"Потърсих Господа; и Той ме послуша
и от всичките ми страхове ме избави" (Пс. 34:4).**

Първият ред казва, че псалмистът търси Господа. Господ го чува, но за грижата Му не се говори. Това е направено във втория ред – псалмистът е обхванат от страхове поради проблемите, които среща, но е освободен от тях.

Такава е характеристиката на конструктивния паралелизъм, където се среща (виж напр. Пс. 28:6; 119:9). Той е още един пример, как структурата на текста помага мисълта да бъде изяснена. Наистина полезно.

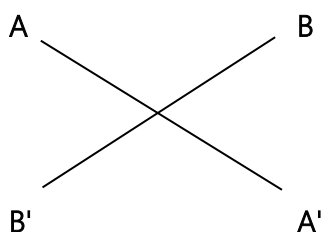
Има и други видове паралелизми [23.165], които тук ще прескочим, но съм сигурен, че схващате идеята – съпоставяне на две паралелни мисли, което облекчава изследването. Изобщо разбирането на микроструктурата на един текст води до по-доброто разбиране на текста и до по-лесното схващане на значението му. А това е, което искаме при едно непредубедено изследване.

4. Хиазми.

Микроструктурата е една малка структура. А щом е малка, не би трябвало да е сложна, нали? Като паралелизмите например. Не съвсем. Има и сериозни изключения. Което не трябва да ни стресира, а да ни амбицира.

Хиазмът например е сложна литературна микроструктура. Той също представлява паралелизъм, но малко особен вид паралелизъм. Това е поетична структура, при която два подобни текста или части непрекъснато се съпоставят. Мисълта в началото на един пасаж се засяга отново и в края му. Втората тема от началото се повтаря като втора тема в края на пасажа и т.н.

Странната думичка "хиазъм", с която тази литературна структура е обозначена, идва от името на гръцката буква "хи", която изглежда като българската буква "х". Обикновено чрез хиазма се представя контраст и действие по посочения начин:

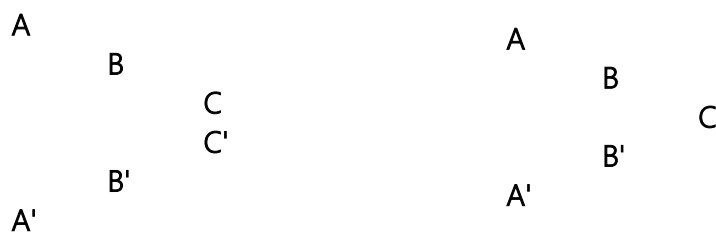

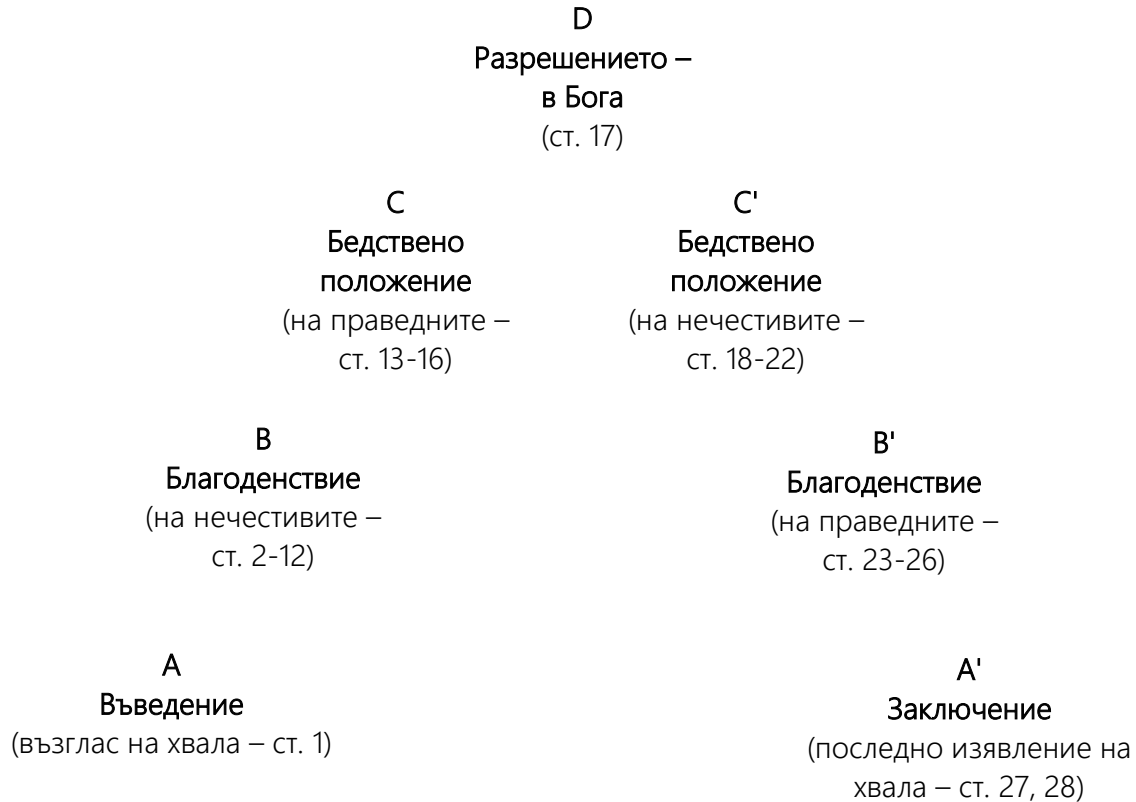
Не стана много ясно, нали? Сега ще опитам по друг начин. Значението на хиазма е, че съществува поредица от паралелни мисли разположени на различни места, не една след друга. Да си послужим с графика, че така е по-лесно. Ако означим реда на мислите графически с буквите А, В и С, структурата на хиазма може да се изрази по този начин:

А В С С' В' А'

Вече трябва да е малко по-ясно. Мисълта в началото на пасажа (А) се засяга и в края му (А'). По тази логика се явява и следващата мисъл, която е втора от началото на пасажа (В), но е и втора от неговия край (В'). Докато се стигне до последния елемент на хиазма (С), който веднага бива последван от аналогичния последен елемент отзад напред (С') и така се формира централната част на структурата. Има и хиазми, които са с една централна мисъл без собствен паралел и която формира центъра на хиазма. Така че на практика видовете хиазми могат да изглеждат така:

1) *Вертикална подредба*

Паралелните мисли в псалма вече изглеждат по-ясни, нали? На въведението (A) съответства заключение (A'). След това авторът разсъждава върху благоденствието на нечестивите (B). На тази мисъл от срещуположния край на псалма съответства разсъждение върху благоденствието на праведните (B'). След благоденствието на нечестивите псалмистът говори за бедственото положение на праведните (C). В противоположния край той пак разсъждава над едно бедствено положение, но този път то е на нечестивите (C'). Така се стига до централната мисъл в псалма (D). Авторът влязъл в светилището и намерил решение на въпросите си в Бога. Това довело да обрат в мисленето му. Първо виждал нечестивите като благоденстващи, но стоейки в Божието присъствие разбрал, че всъщност те са в бедствено положение. Първо смятал, че праведните страдат, но след това ги видял през Божиите очи и осъзнал, че са благоденстващи. И цялото това преживяване е описано поетично в хиастична структура, посочвайки на тълкувателя, че решението е в Бога. Просто брилянтно!

5. Изследването на хиазмите и предубедеността.

Разпознаването на хиастичната структура на един текст не е много лесно. То става чрез внимателно наблюдение на текста и откриването на части в него, които се съпоставят. Използването на тази структура в Библията е било установено през 20-те години на XX век, но по-голямо внимание ѝ бива отдадено едва през последните няколко десетилетия. Така че не се отчайвайте, ако не ви се отдаде веднага разпознаването ѝ.

Съвсем разбираемо е, ако някой попита, защо изобщо тази структура е била ползвана, след като е толкова сложна. Ами хиазмът е структура придаваща допълнителна сила и елегантност на изразяваната идея. Но може би основното ѝ предназначение е, че спомага за съхраняването на текста. В древността библейският текст е бил изписван слят и хиазмите (където ги има) са помагали да се открояват мислите в текста. Така да се

каже, това е структура, която служи като препинателни знаци и дава указания в тълкуването. Така че една библейска книга в общи линии се разбира по-добре, когато се открият хиазмите.

Естествено че и към хиазмите като литературна структура може да се подходи с предубеден ум. Например възможно е да се виждат такива там, където няма, с цел да се даде тежест на някаква теория. Предубедеността не се спира пред нищо. Но ако все пак искаме да изследваме Писанието непредубедено, в лицето на хиазмите ще открием верен другар. Те са в хармония с идеята за непредубедено тълкуване, защото като структура сами дават указания, как текстът да бъде изтълкуван. Ползата им е просто неоспорима и те наистина помагат Библията да бъде разбрана по-добре.

Стана ли ясно? Не? Добре. Продължаваме.

Значи тълкуването на Писанието минава през разпознаването на литературните микроструктури на библейските текстове – както на простите, така и на сложните като хиазмите, които съдействат на непредубеденото тълкуване.

Но това не е всичко, което трябва да знаем относно тълкуването на Библията. Има още и така преминаваме към следващата глава.

СИМВОЛИЧЕН ЕЗИК

Как трябва да бъде тълкувана Библията? Какво представлява символът? Как трябва да бъдат тълкувани символите? Какво представляват притчите, алегориите, метафорите и антропоморфизмите? Как трябва да бъдат тълкувани?

1. Тълкуване на Библията.

Както вече разбрахме, тълкуването на Библията е повече от необходимо. Да, но как точно трябва да се тълкува тя? Има най-различни предложения. Но предвид това, което вече знаем за нея, можем да се спрем само на едно – Свещеното писание трябва да се разбира дотогава буквално и дословно, доколкото изхожда ясно от контекста, че писателите не са имали в предвид едно символично описание. Значи Писанието трябва да се приема дословно, освен ако няма указания, че е използван символ. Или казано с други думи, текстовете му трябва да се разбират според тяхното литературно значение. [3.44] Смятам, че тук имаме едно от най-точните обяснения за това, как Библията трябва да бъде тълкувана. Когато я разбираме по начина, по който самата тя очаква това да стане, това е разбиране на Библията по естествен начин. Въпреки всичко казаното дотук може и да не породи съвсем изчистена идея. Затова ще дам пример, който ясно откроява буквалния от символичния език на Свещеното писание:

"В същия ден Исус излезе от къщата и седна край езерото. И при Него се събраха големи множества, така че Той влезе и седна в една ладия, а целият народ стоеше на брега. И им говореше много *неща* с притчи, като казваше: Ето, сеячът излезе да сее..." (Матей 13:1-3).

Това е едно лесно разбираемо указание за преминаване от дословно към символично тълкуване. Излизането на Христос от къщата и сядането Му край езерото (Матей 13:1) е описание на действия, които са се случили буквално. Те се описват като такива и като такива трябва да се тълкуват. Би било неудачно да се влага в къщата или в езерото някакво символично значение.

Събирането на големи множества около Исус и влизането Му в ладия, от която започнал да поучава (ст. 2), са също действия, които трябва да се разбират по начина, по който са описани. Нито народа на брега, нито ладията могат да се вземат символично. Тълкуват се така, както са описани.

Но самото поучение на Христос било в притчи (ст. 3). Така че тук вече започва поучение, за което ни е казано, че не може и не трябва да се приема буквално. Исус говорил за един сеяч, който излязъл да сее. Очевидно това е разказ, който ще трябва да се разбира символично. Така виждаме да го разглежда и Христос, защото Той сам разтълкувал значението на притчата (ст. 18-23).

Така че трябва да запомним, че Библията има предвид точно това, което казва, освен ако има действителни основания да се тълкува по друг начин.

2. Символ и символичен език.

Щом като Библията трябва да се тълкува буквално, докато не е ясно, че е използван символичен език, значи има библейски текстове, които са символични и които трябва да се тълкуват като символи.

А какво представлява символът? Най-общо казано, това е предмет или картина, която представлява нещо друго. Значи символът е някакъв обект, който предава идея или концепция, която може и да се различава от самия него. Например кръстът е много добре познат символ на християнството. Виждаш символа и започваш да си мислиш за нещо конкретно. Трилъчката звезда ни кара да си мислим за луксозен автомобил, а петлъчката – за държавно управление, в което рядко се среща този луксозен автомобил. Това е символът – предизвиква определени представи. В Свещеното писание има символи. Когато ги открием, трябва да разберем, какво означават те. Затова са те там – за да открием значението им и то да остави в умовете ни определена идея.

По-лесното установяването на някакъв символ и неговото значение е, когато между тях съществува пряка връзка. Ето един пример:

"Лопатата е в ръката Му и Той здраво ще очисти хармана Си, и ще събере житото Си в житницата, а плявата ще изгори в неугасим огън" (Матей 3:12).

Тук огънят е използван като символ на унищожението и е много лесен за установяване, защото унищожението на неспасените, дявола и греха в края ще бъде осъществено именно чрез огън (Откр. 20:9, 10, 14, 15). Тук имаме пряка връзка между символа и реалността, на която сочи.

Не всички символи в Библията обаче са такива. Понякога може и да няма естествена връзка между символа и това, което той символизира. Вижте например началото на този псалм:

"Блажен онзи човек, който не ходи по съвета на нечестивите и в пътя на грешните не стои, и в събранието на присмивателите не седи; а се наслаждава в закона на Господа и в Неговия закон се поучава ден и нощ. Ще бъде като дърво, посадено при потоци води, което дава плода си на времето си и чийто лист не повяхва; във всичко, което върши, ще благоуспява" (Пс. 1:1-3).

Значи е възможно в Писанието дървото да символизира вярващия (Ерем. 17:7, 8; Осия 14:5-7). По принцип между едно дърво и един вярващ човек не съществува естествена връзка. Когато видим дърво, в нас не се поражда спонтанно мисли за човек, който ходи в пътя на Бога. Но за да изрази благословието на сигурността и благополучието, което вярващият може да има в резултат на посвещението си на Бога, Библията използва символа на дървото.

Символичният език е част от света на Свещеното писание и затова трябва да знаем, как да работим със символите. И тук е нужно да сме непредубедени и да не влагаме в символите значения, които ние предпочитаме. Длъжни сме да оставим Библията сама да ги разтълкува или ако тя не дава директно техните тълкувания, да следваме указанията ѝ в намирането им.

3. Притча.

Когато говорим за символичен език в Библията, не може да не се сетим за притчите. Христос ги използвал много в поученията Си (Матей 13:34) и разкривал чрез тях действителности от Божието царство (ст. 24, 31, 33). Всъщност те са в състояние да предадат много силни уроци относно царството на Бога и небесните действителности, защото въздействат върху емоциите и въображението на слушателите и ги подтикат към действие. Но това, което Свещеното писание нарича "притча", не съответства

напълно на литературното понятие, както го познаваме, а именно "кратка история, която осветлява някаква истина". Библиейското разбиране за притчата е доста по-обширно.

1) Прости форми на притчата

По-обхватното значение на притчите, което Писанието поддържа, позволява да определим някои притчи намиращи се в него като прости. Например една кратка мъдрост или наблюдение на живота може да бъде наречена "притча":

"А Той им каза: Навярно ще Ми кажете тази поговорка: Лекарю, излекувай себе си; каквото сме чули, че става в Капернаум, направи го и тук, в Своето родно място" (Лука 4:23).

Тук Христос казва, каква "поговорка" съмняващите се в Неговата личност и мисия ще му кажат, но използваната дума е думата, която обикновено превеждаме като "притча". Такива са и поговорките, които откриваме в старозаветната книга Притчи. Това са изказвания и мъдрости, които предават някакво поучение чрез сравняването на два елемента.

Притча може също така да бъде това, което ние определяме като фигуративен израз или метафора (Марк 7:14-17). Може да бъде и кратка история, при която две различни неща се сравняват (Марк 4:30-32; Матей 13:33).

Всичко изредено дотук са като цяло прости форми на притчата. Исус ги използвал, за да разкрие характеристики на Божието царство. Тълкуването им не трябва да представлява някаква сериозна трудност. В случая е нужно да се помни, че става дума за сравнение на два различни елемента, което води до разбирането на нещо. Познаването на културния контекст в случая е от голяма полза, защото много често притчите са потопени в библиейската култура, която е много различна от нашата.

2) Сложни форми на притчата

За нас е по-важно да разберем, как да интерпретираме по-сложните форми на притчите, които представляват по-дълги и сложни истории, чието тълкувание може да се отклони в погрешна посока. Когато мислим за притчите изказани от Исус Христос, мислим най-вече за тези истории. Той ги използвал преследвайки различни цели.

Някои от най-популярните притчи на Спасителя представляват по-дълги и сложни истории. Въпреки че може да не са действителни случаи, те са правдиви и отразяват живота, какъвто е. В същността си обаче и те следват логиката, която по-простите форми имат – сравняването на две различни неща. При тях реалността на нашия свят идва в контакт със света на историята. Чрез разбирането на единия, разбираме другия. Сравняването на двата свята осигурява значението, на което читателите на притчата трябва да обърнат внимание.

1) Сложни притчи без осигурено тълкувание

Някои от сложните притчи на Христос представляват истории, които не са придружени от тълкувание на съдържащите се в тях елементи. Те имат една отправна точка с действителността и служат като илюстрации на това, как поданиците на Божието царство трябва да живеят. Известните притчи за блудния син (Лука 15:11-32) и за добрия самарянин (Лука 10:30-35) представляват точно това.

2) Сложни притчи с осигурено тълкувание

Но притчите на Исус могат да отидат и една стъпка напред и да бъдат придружени с тълкувание. То може да е дадено отделно и да засегне почти всички елементи на притчата, което означава, че трябва да я разглеждаме като алегория. Например притчата за сеяча бива изказана от Христос и нейният алегоричен свят бива обрисуван пред слушателите Му (Матей 13:3-9), но за какво точно се отнася този свят бива обяснено по-късно (ст. 18-23). Такъв е случаят и с притчата за житото и плевелите (Матей 13:24-30, 36-43).

Но тълкуванието на притчата може да бъде вплетено в самата история. При притчата за богаташа и бедния Лазар (Лука 16:19-31) тълкуванието е дадено в самата алегория, а контрастите и парадоксите в нея очертават граници, които интерпретацията ѝ не трябва да прескача.

Тук имаме предвид само притчите, които носят характеристиките на алегиите, а не чистите алегии, които се срещат рядко в Писанието и които ще пропуснем в това ръководство. Алегорията като притча е по-сложна история, която може да е реална или измислена история, създадена, за да ни научи на някаква истина или истини, които може да са, а може и да не са свързани. При този вид притчи не историята е важната, а духовната реалност, на която тя сочи. Светът на притчата се отнася за нещо съвсем друго, а това друго трябва да бъде обяснено чрез осигуреното в текста тълкувание. Ключовият момент е тълкуванието. Чрез него се разбира, как разказващият историята я ползва за предаването на вестта си. Исус използвал такива истории като инструкции към заинтересованите от ученията Му, но те в същото време Го и предпазвали от атаките на незаинтересованите (Матей 13:10-16). С такъв вид притчи Спасителят се опитвал и да предупреди враговете Си относно опасните пътища, по които били поели.

3) Стъпки в изследването на една притча

Предвид казаното дотук можем да формулираме няколко момента, които трябва да имаме предвид, когато изследваме една притча:

1) Определяме, какъв точно е представителят от света на притчите, който е пред нас. Ако принадлежи към по-простите форми, трябва да проследим сравнението, което бива дадено, за да разберем духовните реалности, на които тя иска да обърне внимание.

2) При по-сложните притчи трябва да си изясним, дали са такива, които са придружени от тълкувание или не. Ако нямат тълкувание, се опитваме да разберем, защо са били изказани. Тук не трябва да търсим значение на детайлите. Например притчата за добрия самарянин (Лука 10:30-35) е дадена в отговор на въпроса: "Кой е моят ближн?" (ст. 29). След като я разказва, Исус помага за извличането на поука от друг въпрос: "Кой от тези трима ти се вижда да се е показал ближн на нападнатия от разбойниците?" (ст. 36). Когато получава верния отговор, Христос посочва поука от тази притча: "Иди и ти прави така" (ст. 37). Тук няма нищо сложно. Правилното изследване на притчата трябва да ни доведе до поука, че всички носим лична отговорност да помагаме на хората в нужда. И това е всичко. Каквото и да е спиране на маловажните детайли в притчата и търсенето на духовен смисъл в тях или просто на някакво значение, е погрешно, защото и самият Христос не го прави.

3) Ако установим, че пред нас имаме притча придружена от тълкувание, трябва да оставим то да ни насочи в разбирането ѝ. Ако в тълкуванието ѝ е дадено значението на всеки от елементите (Матей 13:3-9; 18-23), оставаме в рамките на осигуреното

тълкувание. Опитваме се да намерим значението само на тези елементи, които умишлено са пропуснати, за да подтикнат изследователя към разбирането им. Например при притчата за житото и плевелите (Матей 13:24-30) всички нейни елементи са осигурени с тълкувание (ст. 36-43) с изключение на "слугите на стопанина" (ст. 27, 28). Това може да е знак, че четящият трябва сам да разбере, кои са те. Но просторно осигуреното тълкувание на всички други елементи от притчата формира една безопасна рамка, с която изследователят да се съобразява, когато търси значението.

4) Ако притчата е алегория, при която тълкуванието е вплетено в самата история, оставяме то да ни ръководи в разбирането на притчата, която е само средство за изразяване на тази поука. Например притчата за богатата и бедния Лазар (Лука 16:19-31) е дадена след изказването на Исус: "Но по-лесно е небето и земята да преминат, отколкото една чертица от закона да отпадне" (ст. 17). Основната поука от алегорията се намира в самата нея и е преплетена с историята: "Имат Моисей и пророците; нека слушат тях... Ако не слушат Моисей и пророците, то и от мъртвите да възкръсне някой, пак няма да се убедят" (ст. 29, 31). Целта ѝ е да утвърди авторитета на Свещеното писание, който е бил поставен под съмнение от някои от слушателите на Христос. Но също така тази алегория предава и друга поука: "Показвай милост към нуждаещите се!" Тя няма за цел да опише, какво се случва с човека след смъртта, както много изследователи смятат, защото използва противоречащи изказвания в тази връзка: Спасените в рая и погубените в пъкъла си говорят. Наистина ли има директна връзка между рая и пъкъла? Мястото на спасените в рая е в лоното на Авраам. Не би ли трябвало да е Божието присъствие? Безплътният дух на горящия в пъкъла богатша иска охлаждане на езика от безплътния дух на Лазар. Как точно може да стане това? Мъките на страдащите в пъкъла могат да бъдат облекчени от капка вода. Що за чудотворни свойства има една капка вода и що за пъклени мъки са това? Горящите в пъкъла изказват молба към едно човешко същество от рая, а Бог... изобщо Го няма там. Не е ли малко странен този рай? И за да натърти, че всичко това не трябва да бъде тълкувано като описание на случващото се след смъртта, притчата посочва, че изходът от смъртта е възкресението (ст. 31), което е напълно противоположно на случващото се след смъртта, както е описано в тази алегория. Трябва да се стараем да стоим в рамките, които тълкуванието на алегорията очертава.

5) Избягваме алегоризиране. Алегоризирането представлява разглеждането като алегорични текстове, които не са такива. Чрез алегоризирането те биват използвани да предадат идеи, които авторите им изобщо не са имали предвид. Това че някои от сложните притчи на Христос могат да бъдат определени като алегии, не означава, че алегоризирането само по себе си трябва да бъде част от тълкувателния процес на изследователя. Библейските текстове трябва да бъдат тълкувани според вложеното в тях от автора значение и ако не са формирани като алегии (а повечето не са), да не бъдат тълкувани като такива. Дори в изследването на алегоричен текст тълкувателят трябва да стои в рамките, които самата алегория/притча и тълкуванието ѝ определят, и да не бъдат прескачани. Алегоризирането на Библията е донесло много щети в разбирането на поучението ѝ.

И така, притчите могат да предадат много ценни и въздействащи уроци относно Божието царство, но особеностите на някои представляват предизвикателство за изследователя и затова правилното им разбиране и приложение е повече от необходимо.

4. Метафора.

Мислейки за символичния свят на Библията метафората може да се вмести в нейното разбиране за притчите, което, както вече разбрахме, е доста широко. Метафората предава задълбочена вест във връзка с по-малко позната тема с помощта на нещо вече познато. Значи взема се някакъв предмет или явление, които са познати на читателите и чрез тях се прави връзка с тема, която им е по-малко позната, но на която библейския автор иска да обърне внимание. Това е неговия начин да постигне това.

1) Цел на метафората

Целта на използването на метафори е същата като на Христовата при проповядването Му с притчи: първо, да обясни определени истини за Бога с помощта на познати неща от живота и второ, да впечатли умовете на хората с важните духовни принципи, които трябва да се приложат в ежедневието им живот. Някои библейски автори например говорят за Божията връзка на любов с Неговия народ като използват метафори, които лесно могат да бъдат разбрани (Исая 54:5, 6; Езек. 16:8-14; 2 Кор. 11:2; Ефес. 5:25-32).

2) Рамка на метафората

При тълкуването на една метафора е много важно да се определи нейната рамка. Веднага давам пример:

"Истина, истина ви казвам, слугата не е по-горен от господаря си, нито пратеникът е по-горен от онзи, който го е изпратил" (Йоан 13:16).

Тук Христос използва метафора за господар и слуга (изпращач и пратеник), за да предаде определено поучение. Отношението господар/слуга е познато на Неговите слушатели и чрез него Той им предава по-слабо познатата истина за естеството на отношенията на учениците с Него.

И ето как е оформена рамката на тази метафора. Понеже Исус е Господарят (ст. 13, 14), то Неговите ученици трябва да са слугите. Те Го наричат Господ, следователно се признават за Негови слуги (ст. 13). Това е основното положение, от което Христос изхожда, за да представи този пример. Това е и рамката в този пасаж. В случая Исус използва една конкретна характеристика на положението – слугата е по-низш от господаря си и за него не може да бъде унижително, ако повтори действията на господаря си. Учениците трябва да си мият нозете един на друг, така както Христос го направил (ст. 15, 17). Като че ли рамката на тази метафора е сложена.

Въпросната метафора обаче е доста богата на възможности и затова Исус я използва пак при друг случай в друг аспект:

"Помнете думите, които ви казах: Слугата не е по-горен от господаря си. Ако Мене гониха, и вас ще гонят; ако са опазили Моето учение, и вашето ще пазят" (Йоан 15:20).

Тук рамката е разширена. Господарят е по-висш от слугата, е познатата вече динамика. Затова слугата трябва да се покорява на господаря и да приеме живота, който му се определи. Щом господарят бива гонен, естествено е това да рефлектира и върху слугата – и той да бъде гонен. Щом като господарят е приет (неговото учение), така ще и със слугата му, който изпълнява аналогична поръчка. Това вече е разширението на рамката на тази метафора.

Всичко това идва да покаже, че когато в Библията се използва някаква метафора или какъвто и да е пример, той си има рамка. Тълкуванието никога не трябва да излиза от

нея. Ние сме много склонни да разширим тази рамка, да откриваме допълнителни характеристики и да търсим аналогията им с християнския живот. Но това е надвишаване на определеното от текста и може дори да бъде вредно. Нещото, което сме длъжни да правим в тълкуването, е да стоим в определената от метафората рамка. И така ще бъдем коректни към библейския текст (Втор. 4:2; 1 Кор. 4:6).

5. Антропоморфичен език на Библията.

Една от най-основните задачи на Свещеното писание е да разкрие на грешните хора същността на Бога. И то го прави по различни начини. Един от тях е чрез антропоморфичния си език. Думата не може да се прочете лесно, но значението ѝ не е толкова сложно. Има се предвид, че на някои места Библията приписва на Бога човешки качества. Затова в нея намираме истории и описания, при които Бог чува (Изх. 2:23, 24), вижда (Бит. 6:12), помири се (Бит. 8:20, 21), разгневява се (3 Царе 11:9, 10), разкайва се (Изх. 32:14), спомня си (Бит. 8:1), почива си (Изх. 31:17) и т.н.

Много често библейските автори описват Божиите становища, преценки и чувства с понятия свързани с човешките представи. Целта на използването на такъв несъвършен език и изразност е по-доброто разбиране на Божеството, защото става дума за нещо, което ние, като хора, добре познаваме. За съжаление, този похват на Писанието не се разбира винаги правилно, въпреки че в него са дадени ориентири, които да предпазят от крайни възгледи. Например когато се предава Божията преценка за първия цар на Израил, се казва: "Разкаях се, че поставих Саул за цар" (1 Царе 15:11), но малко по-надолу се уточнява, че Бог "не е човек, за да се разкайва" (ст. 29), което помага на читателя да разбере, защо човешко преживяване като разкаянието бива използвано за Господа. Игнорирането на ориентирите, които Библията дава, води до конфузна картина на Бога при интерпретирането на антропоморфичния ѝ език. Този език не трябва да е основание да припишем човешките слабости на съвършения Създател. Той трябва да бъде оставен да постигне целта си – да направи Бог по-разбираем.

6. Стилни средства.

Авторите на Свещеното писание са използвали различни стилни средства, които също трябва да имаме предвид, когато го тълкуваме. Към стилните средства спадат: хиперболата, иронията, повторението и акростихът. Да ги разгледаме накратко, ако не възразявате.

1) Хипербола

Хиперболата е преувеличение целящо да натърти на нещо. Поради емоционалността си ние всички ползваме хипербола в речта си. Библията не е изключение, защото нейните автори са емоционално свързани с вестите си и наличието на чувства в тях не бива неутрализирано от вдъхновението. В нея могат да бъдат открити хиперболични изявления, които целят да насочат вниманието на читателя към някаква идея. Ето един пример:

"Истина ви казвам: Между родените от жени не се е издигнал по-голям от Йоан Кръстител; обаче, най-малкият в небесното царство е по-голям от него" (Матей 11:11).

Тук Христос иска да покаже несравнимостта между настоящия свят и Божието царство. В новия свят, в който Бог ще бъде всепризнат владетел, нещата ще са толкова възвишени и поданиците му ще са в такова възвишено състояние, че дори най-издигнатият от

пророците тук, Йоан Кръстител (който имал честта не просто да пророкува за Месията, но и да Го посочи в реалния живот), е само едно слабо отражение.

Употребата на хипербола в Библията трябва да се установи и да се тълкува като такава – просто като едно преувеличение целящо да предаде някаква идея, а не да се приема буквално.

2) Ирония

Ирония в литературата имаме, когато изразяваме нещо, за да предадем значение, което е противоположно на изразените думи. В Библията има изказвания и дори цели истории, които съдържат ирония. Веднага давам пример:

"Защото в какво бяхте поставени по-долу от другите църкви освен в това, че сам аз не ви дотежах? Простете ми тази неправда!" (1 Кор. 12:13).

Иронията на апостол Павел тук даже не се нуждае от коментар.

При установяването на иронията в Библията се интересуваме от контраста между видимата страна на нещо и неговата същност. Именно неговото изтъкване е целта на използваната ирония.

3) Повторение

Днес ние разполагаме с много средства, за да насочим вниманието на читателя към дадена дума или текст. Чрез средствата за форматиране можем да ги подчертаем, удебелим, можем да използваме само главни букви или друг цвят. Всъщност дори и без днешните възможности на форматирането граматиката ни разполага със средство за това – пунктуацията. Това не може да се каже за библейските езици. Един от начините, които библейските автори използват, за да покажат на читателите си, че трябва да обърнат специално внимание на някоя дума или текст, е чрез повторения. Употреба на повторения може да бъде забелязана в литературната структура на паралелизма, както вече видяхме. Повторенията са често използвано от библейските автори средство, за да насочат читателите си към нещо. Ще дам един съвсем кратък и много лесен за разбиране пример:

"И Бог създаде човека по Своя образ; по Божия образ го създаде; мъж и жена ги създаде" (Бит. 1:27).

В този кратък текст думата "създаде" се споменава три пъти, за да подчертае, че човекът е създаден от Бога, Който единствен може да направи това. Човекът носи Неговия образ и има много специално място в творението Му. И точно на това читателят трябва да обърне внимание и да го сравни с други религии и идеологии, които имат съвсем друг възглед за произхода и естеството на човечеството.

Когато в изследването на Писанието попаднем на повторение на думи или на цели истории, трябва да следваме тези инструкции на библейските писатели и да отделим нужното внимание на тези текстове, и да установим посланието, което те предават.

4) Акrostих

Някои текстове на Библията са композирани съобразно буквите на еврейската азбука (акrostих). Например най-дългият псалм на Библията, Пс. 119, е разделен на 22 части според броя на буквите на еврейската азбука. На всяка част е определена буква от азбуката и всеки от стиховете в нея започва с тази буква. Подобен случай имаме и при Плач. Ерем. 3 гл. При повечето от текстовете с акrostих обаче различните стихове (или

по-големи, или по-малки от стиховете откъси) започват с различни букви от еврейската азбука (Пс. 25; 37; 111; 145; Пр. 31:10-31; Плач. Ерем. 1; 2).

От самосебе си се разбира, че целта на употребата на това стилистично средство трябва да е да помогне на читателя да запагети въпросния текст по-лесно. Това структуриране на текста според азбуката позволява той да бъде възприеман на части и схванат по-добре. Естествено, акростихът може да бъде разбран само от четенето на текста в оригинал, така че той не е от особена полза за тълкуватели, които разчитат на преводи. Но тъй като съвременните преводи на Библията имат означения, които посочват акростиха, добре е това стилно средство да се познава, за да не се обърка читателя, когато попадне на него.

Всъщност има и други стилни средства, които могат да бъдат разпознати само от четенето на текста в оригинал, което за пореден път доказва, че всеки превод е несъвършен и недостатъчен да представи цялото богатство на оригиналния език. Но в случая загубите не са толкова големи и като цяло вестта на текста може да бъде разбрана.

Това са само някои от стилните средства, които могат да бъдат срещнати в Писанието и които не трябва да пренебрегваме, когато го тълкуваме.

7. Изследването на символите и предубедеността.

Символичният език на Свещеното писание е една от най-уязвимите жертви на ужасната ни склонност да подходим към библейския текст с предубеден ум. Ежедневието постоянно ни представя картини, които развихрят въображението и ни подмамват да изтълкуваме даден символ по предпочитан от нас начин. С това не си помагаме. Вредим си. Нуждата от честен подход към библейския текст продължава да е актуална и когато открием в него някакъв символ и това никога няма да се промени. Просто трябва да поискаме да оставим Писанието само да ни покаже, как да разбираме използвания от него символичен език. А това си струва. Наистина. Защото така можем да разбираме Библията по-добре.

А сега нещо от Елън Уайт по въпроса:

"Езикът на Библията трябва да се обяснява според явното му значение, освен ако е употребен символ или образ." [15.598]

"Безкрайният Бог е озарявал чрез Святия Дух умовете и сърцата на Своите служители. Той им е давал сънища и видения, символи и образи и самите хора, на които истината е била открита по такъв начин, са облекли мислите си в човешки език." [15.V]

"Писани в различни епохи от хора, които рязко се отличавали по обществено положение и професия, по интелектуална и духовна надареност, книгите на Библията сериозно се различават по стил, както и по разнообразието и естеството на представените теми. Всеки автор е използвал характерни за него изразни средства; често една и съща истина е представена от един автор по-ясно, отколкото от друг." [15.VI]

"В притчите Христос открил тайните на изкуплението. Той използвал нещата от естествения свят, които били познати на слушателите Му, за да представи духовните и морални истини, които искал да предаде. Той представил истините Си в притчи, във вид на история, защото фарисетите не биха слушали директната истина." [6]

"Той [Исус] представя истината в притчи използвайки разнообразни илюстрации и различни образи пригодени за различни умове. Всяка притча носи своя особен урок."
[24]

И така, някои от библейските текстове са символични и трябва да се тълкуват като такива. Символичният език на Библията включва притчи, метафори и антропоморфизми. Той задължително трябва да се изследва непредубедено.

А как да изследваме пророчествата в Свещеното писание? Следващата глава ще ни занимае точно с това.

ПРОРОЧЕСТВА

Каква е основната цел на пророчествата? Какво представляват класическите пророчества и какви видове има? Какво представляват месианските пророчества и какви видове има? Как да изследваме пророчествата?

1. Основна цел на пророчеството.

Невъзможно е да пренебрегнем факта, че близо 1/3 от Библията са пророчества. Щом като Бог е избрал да включи пророкуването в комуникацията с народа Си, значи трябва да знаем, как да работим с пророчествата. Това не е знание, с което се раждаме, а което трябва да придобием. Защото сме много склонни да гледаме на пророчествата едностранчиво. Обикновено под "пророчество" разбираме предсказване на бъдещето. Какво си представяте, когато чуете думата "пророчество"? Предсказване на бъдещето, нали? Не че има нещо погрешно тук, но все пак това е доста тясно определение. Всъщност правенето на предсказания от Божиите пророци има пряко отношение към разкриването на личността на Христос и спасението на хората. На друго място сме подчертали [1.50], че една от основните функции на пророците е да посочат Месията като Спасител на човечеството (Йоан 5:39, 46; Лука 24:25-27; Римл. 1:1-3). Няма как тогава вестите и пророчествата им да не са по някакъв начин свързани с личността и служенето на Месията. Затова апостол Петър описва пророците именно като хора, които се интересуват от спасението чрез Христос и пророкуват за тази благодат (1 Петр. 1:10-12). Дори и пророчеството да не касае специално Спасителя, то разкрива нещо за Него. Даже трябва да постигне нещо повече. Освен че осветлява бъдещето, то повлиява и сърцето:

"И така, пророческото слово става още по-достоверно за нас; и вие добре правите, че внимавате в него като в светило, което свети в тъмно място, докато се зазори и зорницата изгрее в сърцата ви" (2 Петр. 1:19).

Крайната цел на пророчеството е, зорницата да изгрее в сърцата на вярващите. Предвид позитивния контекст под "зорница" тук трябва да разбираме Исус Христос (Лука 1:78, 79; Откр. 2:28; 22:16). Пророческото слово не само издига Исус като Спасител на човечеството, но трябва да повлияе и сърцето на изследващия го и той да влезе в лична връзка с Христос, така че Исус наистина да се "всели" в сърцето (Ефес. 3:17). Пророчеството предизвиква убеждение за грях и подтиква към покаяние. Както виждаме, пророческото слово няма просто за цел да задоволи любопитството ни относно бъдещето.

Въпреки че основното предназначение на пророчеството е разкриването и издигането на Христос, то все пак съдържа и предсказване на бъдещето. Само Господ познава бъдещето (Исая 46:9, 10; 48:5) и Той е избрал да го открие на определени хора по определени начини. В изследването на пророчествата не бива да забравяме истинското им предназначение и да пропускаме да видим Исус в тях. Но не бива и толкова да се отдадем на тази тяхна функция, че изцяло да пренебрегнем предсказвателния им елемент. Защото това също е тяхна фундаментална характеристика. Нещо повече. Проследяването на дадено пророчество и установяването на изпълнението му води до увеличаване на вярата на изследващия (Исая 45:21; Йоан 14:29).

2. Класически пророчества.

Тъй като сме свикнали да мислим за пророчествата като предсказване на бъдещето и тъй като те наистина съдържат в себе си предсказания, сега ще обърнем внимание именно на този момент. Ще се занимаем с т.нар. "класически пророчества".

Класическите предсказания носят характеристиките на пророците, които ги дават – класическите пророци (например Исаия или Еремия). Тези пророци са повече говорители отколкото писатели. Те комуникират директно с получателите на вестите си, могат да са подробни във вестите си и разкриват греховността на греха. Така че при класическите пророчества се използва един по-директен език. Може да има и символика, но тя не е толкова богата и сложна. Този вид пророчества биват отправяни към определени нации намиращи се в ползрението на пророка и обикновено нямат за цел да се прострат до много далечното бъдеще. Когато са във връзка с евреите, във фокуса им стои завета на Израил с Бога.

3. Видове класически пророчества.

Класическите пророчества не са най-сложния тип пророчества, които могат да бъдат открити в Свещеното писание, но не са и съвсем прости. Тук ще направим една по-обща тяхна класификация. Класическите пророчества могат да бъдат безусловни и условни.

1) Безусловни класически пророчества

Класическите пророчества са предсказания за събития, които трябва да се случат сравнително скоро от времето на даването им. Някои от тях са безусловни пророчества, т.е. те представят бъдещето така, както ще се случи. Те са нещо като предварително заснет филм. Това е концепцията за пророчество, която най-лесно разбираме, защото под понятието "пророчество" си представяме точно това. Тяхната природа е представена чрез разкриването на Божията способност да предсказва бъдещето:

"...защото Аз съм Бог – и няма друг; Аз съм Бог – и няма подобен на Мене, Който от началото изявявам края и от древните времена – нестаналите още неща..." (Исаия 46:9б, 10а).

Безусловното класическо пророчество е предварително изявяване на това, което предстои да се случи. Разбира се, че веднага ще дам пример за такова пророчество и той ще дойде от един от големите класически пророци. Това може да не е най-добрия пример за безусловното класическо пророчество, но го помествам тук, защото е много ясен и помага да се разбере, за какво иде реч:

"Който потвърждавам думата на Своя слуга и изпълнявам изявеното от Моите пратеници; Който казвам за Йерусалим: Ще бъде населен, и за градовете на Юдея: Ще бъдат съградени, и Аз ще възстановя разрушеното в него; Който казвам на бездната: Изсъхни и Аз ще пресуша реките ти; Който казвам за Кир: Той е Моят овчар, който ще изпълни всичко, което Ми е угодно, даже когато кажа на Йерусалим: Ще бъде съграден, и на храма: Ще бъдат положени основите ти. Така казва Господ на помазаника Си, на Кир, когото Аз държа за дясната ръка, за да покоря народи пред него и да разпаша кръста на царе, за да отворя вратите пред него, за да не затворят портите: Аз ще ходя пред теб и ще изравня неравните места; ще разбия медните врати и ще строша железните лостове; ще ти дам съкровища, пазени в тъмнина, и богатства, скрити в скривалища, за да познаеш, че Аз съм Господ, Израилевият Бог, Който те призовавам по име. Заради Яков, слугата Ми, и Израил, избрания Ми, те призовах по име, дадох ти

почтено име, дори и да не Ме познаваш. Аз съм Господ и няма друг; няма бог освен Мен; Аз те описах, въпреки че не Ме познаваш" (Исаия 44:26-45:5).

Десетилетия преди да се появи персийския цар Кир пророк Исаия дава пророчество за него и го назовава по име. Исаия предсказва завземането на Вавилон (Исаия 44:27; 45:1-3; 47:1-5), което Кир наистина осъществява по определения в пророчеството начин през 539 г.пр.Хр. (Дан. 5:30, 31; 6:28). Друго, което пророкът предсказва, е възстановяването на разрушения еврейски храм (Исаия 44:28), което също се случва с едикт на цар Кир (2 Лет. 36:22, 23; Ездра 1 гл.). Поредният елемент от предсказанието на Исаия е възстановяването на разрушения от Навуходоносор Ерусалим (Исаия 44:26-28), който се изпълнил няколко десетилетия по-късно при управлението на друг персийски цар – Артаксеркс I (Ездра 4:7-16; 7:11-28).

Тук имаме едно безусловно класическо пророчество – представяне на бъдещето такова, каквото ще бъде.

2) Условни класически пророчества

Не всички класически пророчества представляват просто предварително разкриване на бъдещето. Всъщност много често те имат условен характер. Макар и да звучат много категорично, те се случват едва при изпълнението на определени условия. Ето как е обяснена на Еремия природата на този вид пророчества:

"Когато бих рекъл за някой народ или за някое царство да го изкореня, съсия или погубя, ако онзи народ, за който съм говорил, се отвърне от злото си, Аз ще се разкая за злото, което съм намислил да му сторя. А когато бих казал за някой народ или за някое царство да го съградя и насадя, ако извърши това, което е зло пред Мене, като не слуша гласа Ми, тогава ще се разкая за доброто, с което съм решил да го облагодетелствам. И така, сега иди, говори на Юдовите мъже и на йерусалимските жители: Така казва Господ: Ето, Аз кроя зло против вас и намислям замисли против вас; и така, върнете се всеки от лошия си път и оправете постъпките и делата си" (Ерем. 18:7-11).

Тук на класическия пророк Еремия бива разяснено, как действат някои от класическите пророчества. Бог може да каже чрез пророк за някой народ или царство, че ще го съсипе, но ако този народ или царство се покаят, казаното от Бога няма да се изпълни. Същият принцип важи и в обратна сила. Това означава, че някои от пророчества на пророците не отменят възможността за реакция на тези, за които пророчествата се отнасят. Ако им е предсказано унищожение, те все още са в състояние да се покаят и да променят съдбата си. Обратното е също валидно. Примерът за такова пророчество идва веднага. Пророк Йона отива в град Ниневия с предадената му от Бога вест за този град:

"Тогава Йона, като започна да върви през града един ден път, викаше и казваше: Още четиридесет дни и Ниневия ще бъде съсипана" (Йона 3:4).

Вестта на Йона е повече от ясна. Макар и в нея нищо да не показва, че е възможно да има нещо, което да предотврати изпълнението на пророчеството, явно ниневийците не смятали, че вече нищо не може да се направи. Не, те вярвали, че нещата могат да се променят:

"И ниневийските жители повярваха в Бога; и прогласиха пост и се облякоха с вретиче, от най-големия между тях до най-малкия; понеже вестта беше стигнала до ниневийския цар, който, като стана от престола си, съблече одеждата си, покри се с вретиче и седна на пепел. С указ от царя и от големците му в Ниневия бе обявено и прогласено

следното: Хората и животните, говедата и овцете да не вкусят нищо, нито да пасат, нито да пият вода; а човек и животно да се покрийт с вретиче; и нека викат силно към Бога, да! Да се отвърне всеки от лошия си път и от неправдата, която е в ръцете му. Кой знае дали Бог няма да се обърне и разкае, и се отвърне от лютия Си гняв, за да не погинем?" (ст. 5-9).

Ниневийците вярвали, че ако се покаят, може би присъдата над града им няма да се изпълни. И в крайна сметка Божието решение наистина било променено:

"И като видя Бог делата им, как се обърнаха от лошия си път, Бог се разкае за злото, което беше решил да им направи, и не го направи" (ст. 10).

Бог постъпил точно, както го обяснил на Еремия – изказал чрез Негов вестител пророчество за унищожението на един народ, но този народ се покалял и Бог не изпълнил направеното пророчество.

Значи при някои от пророчествата има място за отговор от страна на човека, така че в това пророчество съществува и елемента "условност". Има много логика в съществуването на такива пророчества. Все пак съществената функция на пророка е да бъде говорител на Бога – той изявява волята и характера Му на народа. Това ще рече, че дори когато става дума за предсказване на бъдещето, Божието желание да призовава грешниците към покаяние може да се прояви. А това изисква отговор от страна на човека, което внася елемента на условност в тези пророчества. Така че някои от пророчествата на Божиите пророци служат за спасяването на хората, не просто за разкриване на бъдещето.

Когато изследваме класическите пророчества, трябва да установяваме техния вид. В повечето случаи това ще са условни пророчества, така че ще трябва да разберем, как са отговорили хората, към които тези пророчества са били дадени и до какво тяхно изпълнение се е стигнало. А това може да изисква ползването и на странична литература.

4. Месиански пророчества.

Библейските пророчества могат да бъдат групирани по най-различен начин. Колкото книги занимаващи се с този въпрос да отворите, толкова вида систематизиране ще намерите. Все пак най-общата им группировка е следната: месиански пророчества, предвиждания за историческото развитие на света, пророчества за отделни нации и личности, и предсказания относно Израил. [23.185]. Това не е сложна класификация, но дори и да не успеем да запомним всяка от категориите, трябва да помним, че голямото разнообразие от пророчества изисква да не подхождаме едностранчиво към всички, а да имаме предвид различната природа, която различните пророчества имат.

Има една тематика от пророчества, която задължително се появява при всяка систематизация – месианските пророчества. Както самата дума подсказва, това са предсказанията за идването на Месията. По принцип всички пророчества имат за цел да разкрият нещо за Месията (Лука 24:25-27), ако и Той да не бъде споменаван изрично. При месианските обаче всичко е целенасочено центрирано около Него. Те предсказват появяването Му, мисията Му, характеристиките Му и други детайли, така че когато Месията наистина се появи, изследващите непредубедено пророчествата ще могат да Го познаят.

5. Видове месиански пророчества.

Когато говорим за видовете месиански пророчества, отново можем да влезем във вихъра на различните предположения и систематизации. Затова тук ще направя едно много общо разпределение на два вида месиански пророчества – директни и индиректни.

1) Директни месиански пророчества

Директни месиански пророчества имаме, когато старозаветен пророк прави предсказание, което се отнася само за Месия. Това ще рече, че те предсказват бъдещото появяване на Месията чрез Божието слово (с конкретни думи, а не чрез лица и събития) и че тези предсказания имат само едно изпълнение в Месията. Този вид пророчества ни помагат да повярваме, че Исус от Назарет, Който е живял през I век, е обещания Спасител, а Библията – Божие надеждно слово. Ето ви един пример:

Пророчество	Изпълнение
"А ти, Витлеем Ефратов, <i>макар и да си малък, за да бъдеш между Юдовите родове, от тебе ще излезе за Мен Един, Който ще бъде владетел в Израил, Чийто произход е от начало, от вечността</i> " (Михей 5:2).	"А когато се роди Исус във Витлеем Юдейски в дните на цар Ирод, ето, мъдреци от изток пристигнаха в Йерусалим. И казаха: Къде е родилият се Юдейски Цар, защото видяхме звездата му на изток и дойдохме да Му се поклоним. Като чу това, цар Ирод смути се и цял Йерусалим <i>заедно</i> с него. Затова събра всички главни свещеници и книжници на народа и ги разпитваше къде трябва да се роди Христос. А те му казаха: Във Витлеем Юдейски, защото така е писано чрез пророка: "И ти, Витлееме, земя Юдова, никак не си най-малък между Юдовите началства, защото от тебе ще произлезе Вожд, Който ще бъде пастир на Моя народ Израил" (Матей 2:1-6).

Тук имаме предсказание, че месторождението на Месия ще бъде Витлеем. Пророчеството се изпълнило по посочения начин – Исус се родил във Витлеем. Това предсказание не само се изпълнило съвсем точно, но се изпълнило само веднъж в лицето на Христос и повече около него не може да се очаква някакво вторично или допълнително изпълнение.

В Стария завет могат да бъдат открити поне 65 директни месиански пророчества, така че попадането на тях в изследването ни на Стария завет няма да е рядко явление.

2) Индиректни месиански пророчества

Индиректните месиански пророчества са месианските типологични пророчества. Тези пророчества са малко по-сложни по природа. Всъщност те са доста по-сложни и затова тук само ги споменаваме накратко. Особеността при тях е, че имат повече от едно изпълнение в други личности, докато стигнат кулминацията си в личността на Месия.

Значи при изследването на месианските пророчества трябва да успеем да открием, дали езикът използван в тях касае директно Месията, така че те да имат само едно изпълнение в Негово лице (което изпълнение също трябва да открием) или в тях може да се имат предвид и други личности, докато се стигне до пълното изпълнение на пророчествата в лицето на Месията.

6. Стъпки в изследването на пророчествата.

Стъпките, които предприемаме в тълкуването на текстовете съдържащи пророчества, са същите, които прилагаме в тълкуването на който и да е библейски текст. Има все пак някои неща, които трябва да бъдат подчертани. По-горе открихме важните моменти в тълкуването на класическите и месианските пророчества, но нека сега да очертаем няколко конкретни стъпки, които трябва да имаме предвид при изследване на такива пророчества:

1) След като сме констатирали, че пред нас имаме пророчество, обръщаме внимание на използвания език. Това са речи и думи на укор отправени от класическите пророци, в които се използва един по-директен език разкриващ греховността на греха. В тях порядко се използва символичен език и затова трябва да установим, къде пророците говорят директно и къде използват фигуративна реч.

2) Установяваме вида на пророчеството. Трябва да разберем, дали пророчеството има условен характер или е директно разкриване на бъдещето. Употребата на изрази като "ако" и "когато" е индикация за наличие на условност в пророчеството. Имаме предвид, че то може да прескочи от описанието на една местна криза към описанието на Господния ден в края на човешката история. При месианските пророчества установяваме дали са директни и отнасящи се единствено за Месията или са индиректни и разкриват нещо за Месията чрез други личности.

3) Откриваме изпълнението на пророчеството. В края трябва да разберем, как пророчеството се е изпълнило. Ако е било условно, как са отговорили хората, към които е било отправено; изпълнили са се условията му, за да може и пророчеството да се изпълни. При месианските пророчества търсим изпълнението им в живота, служенето, смъртта и възкресението на Исус Христос и служенето Му след възнесението Му на небето. Проучваме, дали някой новозаветен автор е писал за изпълнението на това пророчество.

С правилно разбиране на природата и особеностите им класическите и месианските пророчества могат да бъдат тълкувани по-коректно, което пък означава, че Библията ще бъде разбрана по-добре. А именно това е нашата цел.

В тази връзка можем да намерим в писанията на Елън Уайт следното:

"Тези, които са верни на небесния Бог, няма да позволят това тълкуване на пророчествата, което елиминира силата на урока, който Бог е възнамерил пророчеството да предаде." [25]

"Пророчествата трябва да бъдат изследвани и животът на Христос да бъде сравняван с писанията на пророците. Той се отъждествява с пророчествата, декларирайки отново и отново: Те писаха за Мен; те свидетелстват за Мен." [26.231]

Значи освен бъдещето пророчествата на Библията разкриват по някакъв начин Месията. Някои от библейските пророчества са класическите, които са условни и безусловни.

Предназначението на други е да се занимават специално с личността на Месията. Те могат да бъдат директни или индиректни месиански пророчества.

Но има още какво да научим във връзка с тълкуването на Библията и следващата глава ни отнася точно там.

ТЪЛКУВАНЕТО В ПОНЯТИЯ

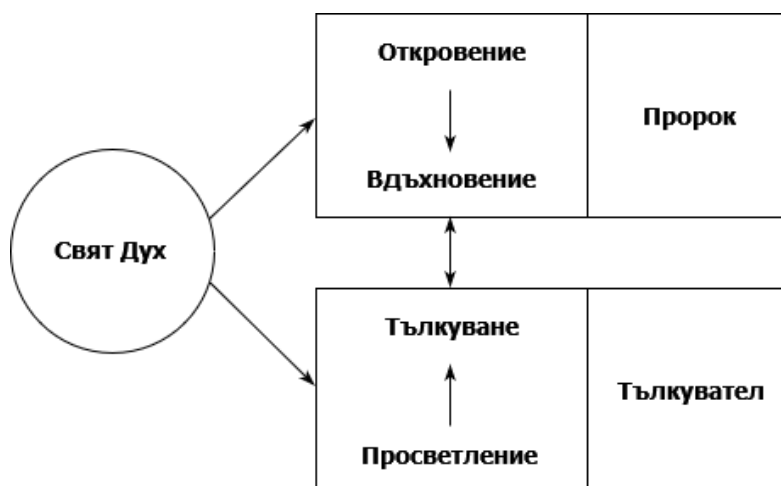
Каква е разликата между вдъхновение и просветление? Каква е разликата между тълкуване и тълкувание? Какво представляват екзегезисът и айзегезисът? Какви са параметрите на приложението?

1. Вдъхновение и просветление.

Няма много смисъл да се спираме на различни моменти от изследването на Свещеното писание, ако не успеем да сведем всичко до постижими за приложение работни стъпки. Или не сте съгласни? Естествено че сте. Затова и следващите ни усилия ще се движат точно в тази посока. Но преди това трябва да направим някои уточнения.

Тъй като е налице ръководство на Святия Дух както във вдъхновението на пророците, така и в тълкуването на писанията им, съществува реалната опасност това ръководство да се възприеме като еднозначно. И ще е наистина опасно, защото въздействието на Духа върху библейските автори и върху тълкуващите думите им са съвсем различни неща. Затова тук ще използваме и различни думи за тях. Както вече сте забелязали, работата на Святия Дух в пророците, за да предадат откритата им вест на читателите, се нарича "вдъхновение". Дейността на Божия Дух върху тълкувателите помагаща им да разберат вдъхновеното Слово, ще наречем "просветление". Значи когато мислим за пророците, ще мислим за вдъхновение, а когато имаме предвид тълкувателите, ще говорим за просветление.

Долната графика има за цел да изясни по-добре разликата между тези толкова различни дейности на Духа:

Графика 7

Графика 7 представя разликата между божественото водителство във възникването на библейския текст и това, което помага за интерпретацията му. Пророкът получава определена вест в откровение и я предава на другите чрез вдъхновението на Святия Дух. Докато тълкувателят на записаната вдъхновена вест получава просветление от Духа, чрез което разтълкува и разбира вестта. Ако трябва да сравним двата вида въздействие, вдъхновението на пророка стои много по-високо от ръководството, което получава

тълкувателя. Макар и двете да идват от Божия Дух, това на практика са въздействия от много различно естество и не трябва по никакъв начин да се приравняват.

Графика 7 представя нагледано и нуждата от Святия Дух в тълкуването. Писанието е възникнало чрез Неговото вдъхновение, затова ръководството Му е нужно в тълкуването на това Писание. Духовните принципи трябва да стоят като приоритетни на всяко изследване, защото само така може да има правилно разбиране на Библията.

2. От тълкуване до тълкувание.

В това ръководство често използваме понятието "тълкуване" и обикновено имаме предвид целия процес на работа с библейския текст – от началото до края. И в това няма нищо лошо. Но нека сега да станем по-специфични. По-удачно ще е, ако сведем "тълкуване" до разкриването на значението на библейския текст за първите му читатели. Иначе казано, под понятието "тълкуване" ще разбираме случващото се само с първия етап от цялостния процес. Извършваме тълкуване, когато в анализа на библейския текст отговаряме на въпроса: "Какво е означавал този библейски текст тогава?"

Постигнатият резултат, разкритото вече значение на текста, ще наречем "тълкувание". Когато разберем, какво текстът е означавал за тези, които първи са го прочели, ние сме оформили "тълкувание". Минаваме през тълкуване, за да стигнем до тълкувание. Една буква разлика между процес и резултат. Не може да е чак толкова трудно.

3. Екзегезис vs. Айзегезис.

Когато се движим от тълкуването към тълкуванието, има един конфликт, който трябва да помним. Всъщност не само да го помним, а да застанем на правилната страна в него. Това е вечната борба на екзегезиса срещу айзегезиса. Искане се голяма жертвоготовност да си на страната на добрите, но си струва. Победата наистина е възнаграждаваща.

1) Екзегезис

Екзегезис? Дано да не сте започнали вече да се плашите от толкова много странни, чуждоезични думички. Но и тази е много важна и се използва. Гръцка е и означава "да изтегля", "да извлека", "да издърпам". Значенията "разкриване" и "обясняване" са вплетени в нея. Когато извличаме от един текст само това, което е в него, тогава правим екзегезис. Лесно е да се досетим, че в контекста на тълкуването на Писанието "екзегезис" трябва да се разбира като нещо от рода на "извличане на значението на библейския текст от самия текст". Това на практика е изкуството да се анализира библейския текст, да се изследва внимателно всяка дума в него, на значението на оригиналния език, на историческите събития отнасящи се до написването на текста и т.н.

Не очаквам да ви впечатля с тази дефиниция. По-важното е да запомните една от основните предпоставки при извършването на екзегезиса. Това е безпредразсъдъчното, непредубедено изследване. Каквото и да правя, все до този момент стигам. Но не защото съм предубеден, а защото Библията сама поставя като изискване тълкуването ѝ да става безпристрастно:

"Да не притурите нещо на думите, които ви заповядвам, нито да отнемате от тях, за да пазите заповедите на Господа вашия Бог, които ви заповядвам" (Втор. 4:2).

Съобразяването с Божията воля започва с изясняването ѝ в Словото Му. А това изисква безпристрастно тълкуване на Писанието, при което нито се прибавя на значението му, нито се отнема от откритото в него (Пр. 30:5, 6; Откр. 22:18, 19). В текста не трябва да се

виждат неща, които ги няма, нито да се пропускат нещата, които са там. Вестта на Свещеното писание по никакъв начин не трябва да бъде осакатявана или украсявана. Затова правилният екзегезис изисква да изоставим настрана собствените си предпочитания и любими теории, за да разберем, какво е означавал изследваният текст за тези, които първи са го прочели. Целта на екзегезиса е изпълнена, ако успеем да възстановим значението на библейския текст за първите му читатели (доколкото това е възможно), независимо дали то се вписва в нашите очаквания и желания или не. Просто нещата отново се свеждат до непредубеденото изследване. Трябва да следваме текста там, където той иска да ни отведе.

В миналото екзегезисът е бил приравняван с херменевтиката. [3.9] Нямаме за цел да правим обстоен анализ на понятието и каква е била причината за подобно приравняване. За целите на това ръководство херменевтиката е по-широкото понятие. Така тя бива разбрана днес по принцип. Тя съдържа в себе си екзегезиса, който тук отнасяме само до първия етап в тълкуването на библейския текст, а именно разкриването смисъла на един библейски текст за първите му читатели. Екзегезисът отговаря на въпроса: "Какво е означавало това тогава?" Става дума за непредубедено изследване на значението на текста тогава. Така че когато тук мислим за изясняване значението на библейския текст за първите му читатели, мислим за екзегезис. И обратно. А според това, за което вече се уговорихме, трябва да приемем и че екзегезисът е свързан с тълкуването. Тълкуване на библейския текст, извършване на екзегезис на библейския текст... за целите на това ръководство ще разбираме едно и също нещо и зад двата израза – и двата касаят установяването на значението на текста за първите му читатели.

2) Айзегезис

Това пък сега какво е? Злият брат-близък на екзегезиса. Той може и да е бил някога със светлината, но тъмната страна го е привлякла и променила завинаги. Паднал е в жертва на гордостта и предубеждението.

"Айзегезис" е гръцка дума, която означава "да вложа", "да поставя в...". Иначе казано, айзегезисът е подхождане към библейския текст с предварително оформено становище. Айзегезис е да правиш точно обратното на това, което се изисква във Втор. 4:2. В ума ми има някакво предубеждение и разглеждам текста през неговата призма. Това ме прави да виждаме в текста неща, които ги няма там, както и да пропускам да видя в него това, което не ми харесва. Не позволявам на текста да ме отведе там, където той иска, а го влача там, където аз искам. Всички сме го правили. Всички го правим. Което не само не минава за необходимото безпредразсъдъчно изследване, но и със сигурност води до изкривено разбиране на текста и погрешни заключения.

Една от най-често използваните форми на айзегезис е "анахронизъм". (Въздишате? Още една чуждоземска дума!) Анахронизъм имаме, когато поставяме нещо във време, в което то не принадлежи. Например дадена дума има определено значение днес, но когато се е пишла Библията, тя е имала друго значение и въпреки това, когато я тълкуваме, ние ползваме съвременното ѝ значение, а не оригиналното. В този случай на анахронизъм отново извършваме айзегезис и виждаме в текста нещо, което го няма там. За съжаление, има безброй начини да прилагаме анахроничен подход в тълкуването на Писанието и това трябва да ни служи за предупреждение. Всъщност е по-добре да ни стресне и да ни откаже от всяка форма на айзегезис. С мен ли сте тук?

Друго възплъщение на айзегезиса е алегоризирането. Много са малко библейските текстове, които могат да бъдат определени като алегии или спрямо които вдъхновен автор да прилага алегорично тълкувание. Повечето не са. Затова разглеждането им като че все едно са е внасяне в тях на значение, което авторите им никога не са имали предвид. Детайли от описани исторически събития не могат да бъдат откъснати от обстановката, в която са и от намерението, което авторът им има с тях, и да им бъде придавано някакво духовно значение. А това се прави толкова често! Може да изглежда, че по този начин се търси едно по-дълбоко значение на текстовете, но единственото, което се случва, е внасянето на идеи, които те нямат и нямат за цел да предадат. Библията е достатъчно пълна с истина и всичко, което е нужно, е да бъде представяна коректно. Алегоризирането ѝ е абсолютно ненужно. Подобен подход към нея е повече от неудачен. [23.228]

Всички подходи на тълкуване на Библията ориентирани към читателя, които вземат предвид гледната точка, проблемите и нуждите на отделни личности или групи, и ги превръщат в призма, през която разглеждат библейския текст и по този начин заглушават гласа на автора му, са айзегетични подходи. За съжаление, има не малко такива. Изобщо изкушението да виждаме в текстовете на Писанието това, което ние искаме да видим, е изключително силно и множества се поддават под съблазнителната му власт.

Конфликтът между екзегезис и айзегезис е конфликт с космически измерения. Всеки, който иска да застане на страната на доброто и истината, ще бъде в армията на екзегезиса. Айзегезисът трябва да бъде изтласкан от извоюваните позиции и победен. Завинаги. За вечността.

4. Приложение и параметри на приложението.

Екзегезисът (тълкуването) на библейския текст и оформянето на тълкуванието му биват последвани от приложение. Приложението е откликът на читателя спрямо значението на текста. Предназначението на библейския текст не е просто да предаде определена информация, за да обогати общата ни култура, а да разкрие някаква истина, която да намери отражение в живота ни. Четенето на Свещеното писание не трябва да се извършва просто за информация, а за трансформация. А трансформацията изисква приложение. Без приложение на текста няма особено голяма полза от Библията:

"А всичко това им се случи за пример и се написа за поука за нас, върху които са дошли последните времена" (1 Кор. 10:11).

Поученията и описанията на историите в Библията трябва да оказат дълбоко въздействие върху живота на изследователя. Писанието е дадено за "поука, за изобличение, за поправление, за наставление в правдата" и крайната му цел е да "бъде Божият човек усъвършенстван, съвършено подготвен за всяко добро дело" (2 Тим. 3:16, 17). Свещеното писание не е просто един древен текст, а мощна сила, която претворява живота на четящия го (Евр. 4:12). Затова изследването му винаги трябва да бъде сведено до приложение.

Тук е правилното място да уточним, че има части от Библията, които се занимават с ограничени във времето практики, които не трябва да бъдат следвани днес, но дори и те носят определено познание, което е от полза за съвременния явяващ, ако и той да не е длъжен да следва тези практики. В голямата си част обаче текстът на Свещеното писание

има директно отношение към нашия живот днес и може да намери определено приложение.

При извършването на приложението на библейския текст започваме да мислим, какво точно би трябвало да означава той днес. Тук трябва да сме много внимателни. Значението на текста за първите му читатели е това, което трябва да разберем за него и ние. Това че живеем хилядолетия след написването му не променя значението му. Но при приложението му трябва да имаме някои неща предвид, по-специално – параметрите на приложението. Например има текстове в Библията, които се занимават с много специфични и културно-обособени проблеми на първите им читатели, които на пръв поглед нямат никакво отношение към живота ни днес. Но ако тези текстове бъдат разтълкувани правилно, ще видим, че дори и те имат своето приложение за съвремените ни. Въпросът е, как точно трябва да се приложат, какви ще са параметрите на приложението им. Предвид силната им културна специфичност можем да очакваме, че приложението им за нас днес ще придобие различен вид от това на първите им читатели, а понякога и напълно противоположен.

Нека да ви дам един пример. Мойсей вижда една къпина, която гори, но не изгаря и любопитството му е събудено (Изх. 3:2, 3). Оказва се, че в огнения пламък на тази къпина е Бог, Който казва на Мойсей:

"...Не се приближавай насам; събуи обувките от краката си, защото мястото, на което стоиш, е свята земя" (Изх. 3:5).

Тук имаме очакване Мойсей да прояви страхопочитание и начинът, по който трябва да го изрази, е да събуе обувките (сандалите) си. Божието присъствие прави земята, на която Мойсей стои, свята и за да не я оскверни, той трябва да събуе обувките си. Очевидно вестта на този текст има отношение към святостта на Бога и изразяването на страхопочитание към Него. Бог е свят, винаги е бил и винаги ще бъде. Пристъпването в Неговото присъствие задължително трябва да бъде придружено с дълбоко страхопочитание. Това е вярно положение колкото в миналото толкова и днес.

Как обаче можем да приложим инструкцията на този текст днес? Събуването на обувките преди влизането в храм или дворец е бил и все още е обичаен начин на изразяване на страхопочитание в Ориента. По обувките се полепват прах и други нечистоти, които за ориенталеца са оскверняващи, и затова е по-удачно, ако той влезе бос в едно свято място. Не е така обаче в западното общество. Ако на запад в едно публично поклонение стои изискването за събуване на обувките, това ще отблъсне поклонниците, защото това не е начинът, по който западният човек изразява респект. Така че приложението днес на запад на изискването за проява на страхопочитание ще стане по напълно противоположния от описания начин – поклонниците ще останат с обувките си в сградата за богослужение. Респектът към Божеството ще приеме форма на подходящо за западното общество поведение.

Ето как, имайки предвид различните възможни параметри, приложението на даден текст днес може да стане по точно противоположния начин на описания. Едно такова развитие обаче касае не особено голям брой текстове, които, както вече посочихме, са силно културно-обусловени, но съдържат в себе си общовалидни за всички хора принципи. Просто за всяко приложение е нужно да се изяснят параметрите му.

И така, тълкуващият вдъхновеното от Бога Слово трябва да бъде просветлен от Святия Дух. В текста му не трябва да се вижда нищо, което не съществува в него, нито да се

пропуска това, което е в него. След установяването на значението му за първите му читатели, трябва да се потърси адекватно негово приложение за обстановката на тълкувателя.

Има ли начин всичко разгледано дотук да влезе в методика с конкретни стъпки за следване? Има и именно с това се занимават следващите няколко глави.

ЕТАПИ И МЕТОДИКА НА ТЪЛКУВАНЕТО

Какво най-общо представлява процесът на тълкуване на Библията и през какви етапи преминава? Можем ли да изработим методика покриваща етапите в изучаването на Библията? Има ли препоръчителен подход в изследването на Свещеното писание?

1. Двуетапният процес.

След като вече знаем малко повече за необходимостта от тълкуване на Библията и след като се запознахме с основните принципи за интерпретирането ѝ, с контекста и микроструктурите, със символичния ѝ език и пророчествата, най-после дойде момента да вплетем това познание в конкретни стъпки за изследването ѝ. Защото няма много смисъл да се спираме на различни моменти от изучаването на Библията, ако не успеем да сведем всичко до постижими за приложение работни стъпки. Всичко това може да бъде изразено в един двуетапен процес. Двата му етапа са много ясно открити.

Първият е свързан с изясняване значението на библейския текст за първите му читатели. Това е етапът, в който правим екзегезис на изследвания текст и при който се опитваме да отговорим на въпроса "Какво е означавало това тогава?" Тук трябва да помним, че Библията е написана за нас, но не до нас (с изключение на някои текстове в апокалиптичната литература, които са написани специално и само до нас), така че първата ни задача е да установим, какво е означавал въпросния библейски текст за тези, които първи са го прочели. При този етап приемаме, че Библията е ясна и че авторското намерение е било разбрано от първите читатели на книгата му, така че когато говорим за това, какво тази първа аудитория на книгата е разбрала, имаме предвид и установяването на целта на автора с тази книга.

Вторият етап се занимава с намиране на приложението на изследвания текст за днес. Едва след като сме си изяснили значението на текста за първите му читатели, можем да търсим отговора на въпроса "Какво означава това днес?"

2. Триетапният двуетапен процес.

Вече подчертахме, че прилагането на херменевтиката изисква изследването на библейския текст да мине през два етапа, които във формата на въпроси звучат така: "Какво е означавал библейският текст тогава?" и "Какво означава този текст днес?" За да стане още по-интересно, нека да добавим още един етап, така че двуетапният процес да стане всъщност триетапен. Не, това не е впускане в някаква мистерия, а опит за пореден път да натъртим на важноста на духовните принципи в тълкуването на Библията. Така че тайнственият трети етап е... молитвата. Зад молитвата не виждаме едно формално обръщане към Бога, което правим преди да започнем да четем Свещеното писание, а израз на цялостната ни нагласа да разберем без предубеждение разкрита ни Божия воля и да я приложим в живота си. Затова молитвата не трябва да се ограничи в някаква първа стъпка от един процес, а да се превърне във водеща нагласа на цялото изследване. Така вече имаме един триетапен двуетапен процес.

3. Четириетапният двуетапен процес.

Стигнахме до триетапния двуетапен процес. Ако обаче искаме да сме по-прецизни в изясняването на основите на тълкуването, ще трябва да добавим още един етап. Така че триетапният двуетапен процес ще стане четириетапен. Новият член на семейството е

тълкуванието на библейския текст. От тълкуването на текста (екзегезиса) се придвижваме към тълкуванието. Едва когато имаме пред себе си ясно оформено значението на текста за първите му читатели, можем да се ориентираме, как да го приложим за настоящето. Знаем, че се подразбира, че щом като сме на етапа за разкриване значението на текста за първите му читатели, това ще се сведе до оформяне на тълкувание. Формулирането на тълкувание е неразривна част от този етап, но понеже то е ключов момент, го откроявам като отделен етап.

Ако пожелаем отново да си послужим с графика, четириетапният двуетапен процес ще представлява нещо такова:

Графика 8

И така, графика 8 описва най-общо модела на изследване на Писанието. Логичният първи етап на екзегезиса бива последван от извлеченото тълкувание. Следва етапа занимаващ се с приложението на вестта в настоящето. Но също толкова важно е, че екзегезисът е предшестван от етапа на молитвата. Тя трябва да е израз на вяра и желание за покорство на Божията воля. Тя съдържа правилната нагласа за безпристрастно изучаване лично за себе си, с готовност за учене и отучване. Това са настройките, в контекста на които трябва да протече цялото изследване, така че този етап на молитвата на практика никога не приключва.

Също е важно да отбележим, че правилното и ползотворно изучаване на Словото отнема време. Няма кратък път в откриването на чудните съкровища на Писанието, независимо дали живеем в спокойно или динамично време. Този, който иска да разбира Библията, задължително трябва да си отдели време за изучаването ѝ. Тя трябва да се изследва всеки ден. Всеки ден. Точно така, всеки ден.

4. Методика "4 от 2".

Искате да имате пред себе си списък от ясни работни стъпки, чрез които да изследвате ползотворно Писанието? Няма проблем! Предвид всичко разгледано досега ви предлагам методиката за изучаване на Библията "4 от 2". Лесна е за запомняне, нали? Името ѝ подчертава, че е важно да открием двата основни етапа на тълкуването – екзегезис и приложение. Но също така има още два етапа, които трябва да се имат предвид – формулирането на тълкуванието и молитвата. Така че двуетапният процес на

изследването става четириетапен, или "4 от 2". Два от етапите – молитвата и формулирането на тълкуванието – представляват работни стъпки сами по себе си, но другите два – екзегезисът и приложението – съдържат в себе си по няколко работни стъпки, като екзегезисът е етапа, в който се извършва най-много работа по текста.

В основата на тази методика стои безпристрастното изследване на библейския текст, каквото е изискването във Втор. 4:2. По някаква случайност този ключов текст също съдържа цифрите 4 и 2, което прави още по-лесно запомнянето на тази методика. "4 от 2". Звучи като странна хазартна игра, но всъщност целта ѝ е да елиминира рисковете от погрешното разбиране на библейския текст.

Следващите две глави ще бъдат посветени на двата основни етапа "екзегезис" и "приложение" оформени като методика от работни стъпки, в която се вместиат всичките четири етапа на двуетапния процес. Ще видим "4 от 2" в действие.

5. Препоръчителен подход.

Най-разнообразни са подходите за изследването на Библията в рамките на историко-библейския метод, които съществуват и се използват от различните изследователи. И всички са много полезни. Един от възможните е изследването на различни теми или учения, които са разгърнати в цялото Писание. Друга възможност е изучаване на биографиите на различни библейски герои. Може да се проучва и отговорът на Библията във връзка с някакъв въпрос или проблем.

Подходът, който бих препоръчал, е изследването на Писанието по книги – всяка библейска книга по отделно, от началото до края ѝ. И не защото ми е любим, а защото е най-логичният. Божественото откровение се е разгръщало постепенно чрез даване една след друга на книгите, които днес съставляват Свещеното писание. Намерението на библейските автори е било целите книги да бъдат четени, защото за тях цялата книга изразява вестта им, а не само някаква част от нея. В продължение на много голям период от време групите съставляващи Божия народ са разполагали само с някои от библейските книги. От тях те са установявали Божията воля като са ги чели от началото до края им. В определени периоди последователното публично четене на някои от библейските книги в Израил и християнската църква дори било оформено в годишен цикъл. Затова е най-добре днес, когато имаме всички книги заедно, и разполагаме с различни подходи за изследването им, да отдадем предпочитание на този, който винаги е бил актуален и е най-логичен сам по себе си.

В методика "4 от 2", която препоръчваме в това ръководство, ще сведем наученото за Словото до работни стъпки, чрез които да се изследват библейските книги. Всяка библейска книга се състои от пасаж, които трябва да се усвоят един след друг, за да се разбере книгата. Работните стъпки, които съставляват методиката "4 от 2", се занимават с открояването и изследването на пасажите и водят до цялостното разбиране на книгата.

Естествено, не можем да отречем, че тук се натъкваме на една трудност. И това е времето. Цялостното изследване на една библейска книга е трудоемко начинание, което отнема много време. Добрата новина е, че методика "4 от 2" може да се прилага и в случаите, когато трябва да проучим само някакъв изолиран текст. А това се налага често. Тъй като изследването на един библейски текст задължително минава през изучаването на контекста му, работните стъпки, които трябва да се приложат, са на практика същите като при изучаването на библейските книги и техните пасаж. Така че методика "4 от 2" не само покрива най-логичния подход на изследване на Библията – изследването на

отделните книги, – но предлага решение и за друг, който е много популярен – изследването на отделни текстове. Затова вярвам, че тази методика наистина ще ви е от полза.

Значи всяко изследване на Библията трябва да започва и да продължава с молитва. След като разберем значението на библейския текст за първите му читатели, трябва да му оформим тълкувание и да го приложим за съвремените ни.

Нека сега да обърнем малко повече внимание на разбирането на текста според първите му читатели. Да, това е, което следва.

ЕКЗЕГЕЗИС НА БИБЛЕЙСКИЯ ТЕКСТ

Как да разберем, какво е означавал библейският текст за първите му читатели? Можем ли да изработим примерна методика от работни стъпки за извършване на екзегезиса?

1. Какво е означавал библейският текст тогава?

Както вече посочихме, методика "4 от 2" ясно откроява двата основни етапа на изследване на библейския текст – екзегезисът и приложението. С риск да омръзнем ще кажем пак, че екзегезисът се занимава с въпроса "Какво е означавал библейският текст тогава?" Именно това е въпросът, с който трябва да започваме всяко изследване. Защото много бързо и лесно можем да преминем към приложението на текста. А то няма как да е коректно, ако първо не сме разбрали, какво е означавал той за първите му читатели. Установяването на това значение обаче не става с щракване на пръстите. Минава се през един процес състоящ се от няколко важни стъпки.

2. Работни стъпки за извършване на екзегезиса.

И така, в какво се изразява екзегезисът на методика "4 от 2"? Каква последователност от работни стъпки можем да следваме, за да установим значението на библейския текст за първите му читатели?

1) *Молитва*

Разбира се, няма как молитвата да не е правилното начало. Тълкувател, който отхвърля божественото вдъхновение на Библията, няма да изпитва нужда от молитва за изследователския си процес. Но ние вярваме, че Писанието е Божието слово и сме зависими от Святия Дух за коректното му разбиране. Повече от необходимо е да започнем с търсене на Неговата помощ (Пс. 119:18; Йоан 14:26).

Молитвата ни трябва да изхожда от сърце, което не просто желае да разбере, какво учи Свещеното писание, но и да приложи наученото на практика. Искреният интерес и желанието за непредубедено изследване трябва да стоят в нагласата, от която произлиза молитвата за ръководство на Святия Дух. Молитвеният дух трябва да се поддържа до самия край на процеса на изследването.

2) *Фамилиаризиране с текста*

Текстът на Библията е доста по-различен от текстовете, с които се сблъскваме в нашето съвремие. Той звучи много необичайно за човека от XXI век. Разбирането му минава през фамилиаризиране с него. А това няма как да стане с едно прочитане. Затова текстът на библейската книга (или по-малкият изследван текст) трябва да се чете отново и отново. Важно е умът да се фиксира върху текста и да мисли върху него:

"Тази книга на закона да не се отдалечава от устата ти; а да размишляваш върху нея денем и нощем, за да постъпваш внимателно според всичко, каквото е написано в нея, защото тогава ще сполучиш в пътя си и тогава ще имаш добър успех" (Ис. Нав. 1:8).

Самото Писание дава указание, че разбирането и прилагането на наставленията му минава през сериозно и постоянно разсъждаване върху него (2 Тим. 2:7). Така че на практика мисленето върху текста не принадлежи само на тази работна стъпка, а на целия процес. Но именно тук се фамилиаризираме с текста, което изисква четене и мислене. Трябва да се повтаря да се чете и да се разсъждава. Отново и отново. Питаме: "Какво ми разкрива текста? Какво ми прави впечатление?" Четене и пак четене.

Блокираме асоциативното си мислене и настройваме ума си да извлича информацията само от текста. Докато се стигне до момента, когато усетим, че наистина познаваме това, за което се говори в него.

3) Открояване на пасажите

Библейските книги са съставени от пасажите, които представляват естествено свързани мисли. Разбирането на книгите минава през разбирането на пасажите им. Затова една от първите ни задачи е да установим границите на тези пасажите. Фамилиаризирането с текста на книгата ще ни е от помощ в открояването им. Открояването на пасажите от своя страна води до тяхното изследване като литература. Тук питаме: "Какъв вид литература е това?" Идентифицирането на литературния стил на книгата ще ни подсказва, как да я тълкуваме.

Ако изследваме само един текст, трябва да разберем, къде точно започва и къде свършва пасажът, от който той е част. И неговият литературен стил трябва да бъде установен.

Тук е много важно да не забравяме, че средствата създадени за облекчаване изследването на библейския текст, могат и да попречат за това. Затова не се съобразяваме с разделението на текста на глави и стихове, както и с другите средства, а сами установяваме логическото начало и край на пасажите.

4) Изследване на пасажите/литературния контекст

Изследването дотук трябва да ни е осигурило достатъчно информация за книгата като цяло и сега вече можем да започнем да изследваме всеки пасаж по отделно. Питаме: "С какво се занимава този пасаж? Какво ми казва? Каква е основната му идея?"

Ако проучваме отделен текст, открояването на пасажа, в който той се намира, позволява да се премине към изследването на литературния му контекст. Тъй като текстът на Писанието е това, с което разполагаме в ръцете си, литературният контекст е този, до който имаме най-лесен достъп и затова започваме именно с неговото изследване.

Пасажът, в който се намира изследвания текст, формира непосредствения му литературен контекст. Именно той определя и значението на проучвания текст. Търсим връзката между всички изречения и думи формиращи пасажа и разсъждаваме върху развитието на мисълта. Тук питаме: "С какво се занимава този пасаж? Какво текстовата среда подсказва, че трябва да означава изследвания текст?"

На този етап е много полезно да се разгледат пасажите/текста в повече преводи. Колкото повече, толкова по-добре. Вече разполагаме с няколко превода на български. Ако ги нямаме като физически книги, можем да ползваме повечето безплатно в интернет.

Използването на различни преводи на родния език е добро начало в изследването на пасажите/литературния контекст, но е по-добре, ако прерастне в изследване на оригиналния език. В това отношение компютърна програма и интернет също могат да са от голяма полза.

5) Изследване на широката литературен контекст на пасажите/текста

Проучването на пасажите или на литературния контекст на даден текст изисква разширяване територията на изследването и съобразяване с широката контекст стигайки до книгата като цяло. Трябва да установим, какво пасажите, които предшестват или

следват проучвания пасаж, казват, и как те определят значението му. По същата логика проучваме широкия контекст и на отделен текст. Защото няма как по-голямата част от текста да не влияе на по-малката, която изследваме. Затова тук питаме: "Какво ми казват пасажите около изследвания пасаж? Какво ми казват пасажите около изследвания текст? Какво ми казва книгата?"

В изследването на широкия контекст се включват и другите писания от същия автор възникнали по същото време като изследвания текст (ако има такива). Правим това, защото тези други писания могат да дадат допълнителна светлина върху проучването.

6) Оpozнаване на личността на автора

Работата с непосредствения и широкия контекст неизбежно изисква опознаване на автора. Ако имаме разбирането, че мисловно вдъхновеният пророк позволява на своята индивидуалност да се отрази в писанията му, значи сме длъжни да имаме някаква представа за самия автор. Затова питаме: "Що за човек е автора на текста? Каква е неговата духовна и житейска опитност? Кога е написал книгата?" Искаме да усетим отпечатъка от личността на автора върху изследвания пасаж/текст. Опитваме се да разберем, как времето на написване на книгата е оказало влияние върху изследвания пасаж/текст.

7) Изследване на структурата на пасажите/текста

Докато сме все още в средата на изследването на пасажите (или на текста и литературния му контекст), можем да насочим вниманието си към тяхната структура. Затова питаме: "Оформен ли е пасажът/изследваният текст в някаква структура? Ако да, помага ли тази структура с нещо за разбирането на пасажа/текста?" Открояването на структурата на пасажа/текста спомага още повече за доближаването до него и разбирането му.

Един от най-важните моменти на тълкуването е работата с думите. Занимавайки се със структурата на текста отделяме внимание и на най-малките ѝ елементи – конкретните думи. Когато изследваме целия пасаж, имаме предвид всички думи и особено ключовите между тях, защото те носят главното значение. Самият пасаж трябва да съдържа указания за значението на тези думи. Изследването на определен текст също задължава обръщането на специално внимание на думите в него. Важно е да запомним, че една дума може да има различни значения в различен контекст. Затова винаги трябва да позволяваме на контекста да определя значението ѝ.

Ако пасажът или контекстът не са достатъчно ясни и продължава да има някаква несигурност за значението на думите, трябва да ги проучим в друг контекст. За целта можем да използваме конкорданс или компютърна програма, които да ни покажат използването на изследваните думи на друго място. Компютърна програма или интернет могат да са от голяма полза и за откриване на значението на думите в оригинал. Защото това също е много важно. Когато мислим за думите, се интересуваме от значението, което те имат в оригинал и как то бива определено от контекста.

Друго, което трябва да имаме предвид, е че понякога обектът на пасажа/изследвания текст може да бъде изразен с различни думи. Да, вярно е, един и същи обект може да бъде изразен с различни понятия. И ако се натъкнем на такъв случай, трябва да се съобразим с всички използвани думи.

Изследването на думите е може би основния начин проучването да достигне до най-широката литературен контекст на пасажа/текста, а именно цялото Писание. Тук трудно можем да очакваме перфектно проучване, което да обгърне всичко без остатък, но все пак чрез него пред нас ще се формира една по-широка картина, която сигурно ще помогне за по-доброто разбиране на пасажа/текста.

8) Изследване на историческия контекст на пасажите/текста

Работата върху текста до този момент трябва да ни е подготвила за изследването и на историческия контекст. Разсъждавайки над него питаме: "Ако има описана в пасажа/текста случка, каква точно е тя? Кои са включени в нея? Кога се е случила?" Понякога описанието на историческата случка може да е оскъдно, понякога – доста обстойно. Ползването на странична литература във връзка с въпроса става препоръчително, защото тя може да хвърли много полезна допълнителна светлина.

По-важният аспект на историческия контекст е проблема на първите читатели, на които авторът пише. Именно той е причината за възникването на библейската книга и именно той е важния за установяване, защото той има отношение към нашия верски живот днес. Затова стигаме до най-важния въпрос в изследването на историческия контекст: "За кого е адресиран изследвания пасаж/текст? Какво можем да разберем дотук за проблема на първите читатели на книгата? Защо е дадена вестта на пасажа/текста?" Ако успеем да установим, какъв е бил проблемът провокирал написването на изследвания пасаж/текст, няма да ни е трудно успеем да намерим и приложението му за нас днес.

9) Изследване на културния контекст на пасажите/текста

Вече стигаме до изследването на културния контекст. И той не бива да се пропуска. Трябва да се опитаме да се абстрахираме от нашия свят, който е толкова различен от библейския, и да се поставим в света на Свещеното писание. Тук питаме: "Как тогавашната култура оказва влияние върху изразността на пасажа/текста? Има ли описание на някаква традиция от онази епоха? Отразява ли се тогавашния мироглед върху пасажа/текста?"

Разпознаването на културния елемент в поднасянето на вестта е от ключово значение за правилното ѝ разбиране. И при този етап странична литература занимаваща се с културата в библейските времена може да бъде от голяма полза.

10) Изследване на използвания език в пасажите/текста

Към този момент вече сме установили литературния стил и имаме достатъчно обширна база да се ориентираме в използвания език и стилни средства. Затова питаме: "Какъв е използваният в пасажа/текста език и как трябва да го разбирам? Използван ли е някакъв символ? Ако да, какво означава той?"

Ако пасажът/текстът е пророчество, питаме: "Това класическо пророчество ли е? Ако да, за безусловно или условно пророчество става дума? Какво трябва да е изпълнението му? Разкрива ли ми това пророчество нещо за Месията?"

11) Установяване теологичното намерение на пасажа/текста

Тази работна стъпка излиза малко от света на екзегезиса и навлиза в универса на систематичното богословие (формулирането на библейските учения така, както са разкрити и развити в Свещеното писание). При нея се опитваме да разберем отношението на изследвания текст към библейските доктрини. Затова тук питаме: "Какво

е отношението на този пасаж/текст към ученията на Библията?" Но това означава, че доктрините на Писанието трябва да се познават. Ако не се познават или поне не се познават достатъчно добре, прилагането на тази стъпка може да се прескочи, поне докато се придобие по-ясна представа относно тях. Но дори и те да не се познават, има една централна тема, спрямо която всеки текст може да има някакво отношение. И това е учението на Библията за Бога.

Свещеното писание е книгата, в която Бог се разкрива на човечеството. То съдържа историята и поучението на Исус Христос, Който е върховното откровение на Бога (Йоан 1:1-3, 14, 18; 14:8-10). Повече от нормално е да очакваме, че всяка страница на Стария и Новия завети ще ни открие нещо за Божеството. Затова мислейки върху разбраното вече относно изследвания пасаж/текст, трябва да установим, какво ни открива той за Бога. То може да не е много, може да е само един проблясък относно Неговите личност и характер, но разбраното ще ни е от полза в познаването ни на самия Бог и в ревизирането на досегашните ни разбирания за Него. Така че тук може да попитаме: "Какво ми говори този пасаж/текст за Бога? Разкрива ли ми нещо за Христос?"

Във всяко изследване на някаква част от Библията трябва да имаме за цел да опознаем Бога. Умовете ни трябва да съхраняват една велика и основна тема – Христос, и то разпнат (Йоан 5:39, 46; Лука 24:25-27; 1 Кор. 2:2). Всяка друга истина е облечена с влияние и сила в зависимост от връзката ѝ с тази тема. Затова анализът на една библейска книга никога няма да бъде пълен, ако не съдържа Христологията на книгата, т.е. какво ни казва дадената книга за Исус. "Какво учи този пасаж/текст за Христос?" е много важен въпрос в процеса на изследването на книгата, чийто отговор трябва да намерим.

Също така си спомняме, че един от основните контексти на Свещеното писание е Великата борба между Христос и Сатана. Ключовият момент тук е реабилитирането на Божия характер, Неговият закон и управление, които са били поставени под съмнение от клеветите на Луцифер. Така че когато мислим за това, какво сме разбрали за Бога от изследвания пасаж/текст, е удачно да се интересуваме и от това, как той се вмести в контекста на Великата борба и как тя ни е разкрита в него. Питаме: "Какво ми казва този пасаж/текст за Великата борба? Отразява ли той по някакъв начин конфликта между доброто и злото?"

12) Тълкувание

Обработването на информацията в процеса на тълкуването (екзегезиса) трябва да се сведе до извличане на тълкуванието. Мислили сме задълбочено върху толкова много елементи на пасажа/текста, огледали сме го от толкова много страни, така че вече трябва да имаме някаква готовност да отговорим на въпроса: "Какво е означавал библейският текст за първите му читатели?" Следвайки изискванията за тълкуването, тълкуванието винаги трябва да може да се "вмести" в границата на писаното (1 Кор. 4:6) и да не е повлияно от нищо, което го няма в текста или да пропуска нещо, което е в него.

Най-добре е да формулираме тълкуванието в писмен вид. То ще изразява вестта на пасажа/текста (доколкото сме успели да я разберем), която е имала за цел да посрещне нуждите на първите му читатели. Трябва да сме сигурни, че сме направили всичко възможно да разберем пасажа/текста така, както са го разбирали тези, които първи са го прочели. Със сигурност ще има някакви пропуски (поради което трябва винаги да стоим

с отворен ум и с готовност за поправка), но колкото повече сме разбрали, толкова по-добре.

Формулирането на тълкуванието е етап, който трябва да бъде отнесен и до цялата книга. Вече сме изследвали всичките ѝ пасажии и сме оформили тълкуванията им. Сега е нужно да се опитаме да оформим тълкувание на книгата като цяло. Искаме да разберем, какво е означавала тя за първите ѝ читатели и за целта събираме всички тълкувания на пасажите и ги синтезираме в кратък текст занимаващ се с вестта на цялата книга и нейното значение. И тук ще има нещо, което сме пропуснали, но като цяло трябва да сме успяли да разберем книгата. И това ще е много възнаграждаващо, защото ще ни помогне да разбираме Библията по-добре.

И така, екзегезисът винаги трябва да започва с молитва. В опита ни да разберем значението на текста за първите му читатели трябва да се фамилиализираме с него, да изследваме всичките му видове контекст и литературната му структура, а също и да установим, какво ни казва той за Бога. В края формулираме тълкуванието му.

Тълкуванието на изследвания текст е вече готов. Едва при този момент можем да преминем към приложението му за съвремените ни. Обясняваме как става това в следващата глава.

ПРИЛОЖЕНИЕ НА БИБЛЕЙСКИЯ ТЕКСТ

След като сме разбрали, какво е означавал библейския текст за първите му читатели и сме оформили тълкуванието му, как да го приложим за съвремието ни? Има ли някаква методика от работни стъпки за извършване на приложението?

1. Какво означава библейският текст днес?

Екзегезисът (тълкуването) на пасажа/текста вече е приключил и тълкуванието му е пред нас. Това, което ни остава, е да приложим вестта съдържаща се в тълкуванието за съвремието ни. Защото точно това трябва да направим. Тълкувател, който не вижда в Библията свръхестествено творение получило се между партньорството на Бог и човек, може изобщо и да не види каквото и да е приложение на тълкуванието за живота днес. Но когато вярваш в божественото вдъхновение на Писанието, не можеш да спреш изследването си до формулирането на тълкуванието. Задължително трябва да преминеш към приложение за съвремието ти. Затова изследването винаги трябва да може да се сведе до въпроса "Какво означава този библейски текст днес?"

2. Работни стъпки за извършване на приложението.

В какво се изразява приложението на методика "4 от 2"? Каква последователност от работни стъпки можем да следваме, за да успеем да приложим за днес установеното значение на библейския текст?

1) Приложение на библейския пасаж/текст за съвремието ни

Най-после стигнахме и до самото приложение. Ако сме си свършили добре работата с екзегезиса, не би следвало да имаме никакви големи проблеми с намирането на приложение на изследвания пасаж/текст за съвремието ни. Тук просто питаме: "Какво означава този пасаж/текст днес?" В изследването на Писанието трябва да виждаме не състоянието на другите хора, а на първо място себе си. Но трябва да имаме предвид, че даден текст може да съдържа вест и за Божия народ като цяло. Затова задаваме съответните въпроси: "Какво означава този пасаж/текст за мен? Какво означава за Божия народ?" В стремежа ни да намерим адекватното приложение продължаваме да се придвижваме към него с въпроси: "Съществува ли и днес проблема на първите читатели на пасажа/текста? Разкрива ли ми този пасаж/текст някаква универсална и валидна за всяко време истина? Как да приложим наученото от пасажа/текста?"

Логично е да очакваме, че приложението на тълкуванието не би трябвало да е особено трудно нещо. Но всъщност и тук има предизвикателство. В приложението на даден текст има повече ереси отколкото в тълкуването му. Не трябва да забравяме, че приложението на текстове със силна културна обусловеност може да има различни параметри, които могат да стигнат дори до приложение по напълно противоположния от описания начин. Затова питаме: "Какви са параметрите на приложението на този пасаж/текст?" Също така не трябва да забравяме, че всяко приложение на библейския текст трябва да е свързано с оригиналното му значение. [23.113] Приложението на текста трябва да съответства на намерението му. Имайки пред себе си целта на библейския автор с изследвания текст ще успеем да формираме една безопасна рамка, в която да се вмести приложението без да се стига до крайности и грешки. Ако сме стигнали до оформянето на тълкуване на цялата книга, се интересуваме за нейното приложение – в какво ще се изрази приложението на цялата книга.

2) Становището на други изследователи за проучвания пасаж/текст

Сигурно сте забелязали, че обичайната практика при сблъсък с някакъв труден текст е, за удобство, веднага да потърсим, какво други хора са казали или казват за него. Дали веднага ще проверим, какво Елън Уайт е написала по въпроса, дали ще отворим някой коментар или ще попитаме някой по-знаещ, комфортът е приоритет. Защо да се зорим за нещо, когато можем да го получим наготово? Логично. Логично, но и погрешно. Правейки това ние пропускаме шанса да оставим текста да ни говори и да научим сами нещата директно от Писанието. Защото само тогава те могат да бъдат разбрани и наистина да ни ползват.

Не отричам, че тълкуванието направено от друга личност може да е съвсем правилно. Проблемът е, че прибягвайки директно към него ние го възприемаме наготово, а по този начин то има по-малка способност да ни въздейства. Затова едва когато сме минали през "борбата" с текста, едва когато сме направили всичко необходимо да разберем, какво казва той, едва тогава и само тогава можем да проучим, какво мислят за него и други тълкуватели. Това означава, че сверката с коментари, книги и хора е последната стъпка от процеса на изследването на някакъв пасаж/текст, а не първата, както сме свикнали.

Тъй като в анализа на текста вече се е налагало да ползваме външни източници, сигурно и сме се сблъскали с мнението на други автори още преди да стигнем до тази последна работна стъпка. Това не е страшно. Идеята все пак е да разберем, доколкото ни е възможно, сами библейския текст преди да се консултираме с откритията на други изследователи.

Сверката трябва да бъде извършвана с респект към другите тълкуватели. Ако установим, че те имат по-различно разбиране, а ние сме пропуснали нещо в екзегезиса и тълкуванието или дори сме отишли в погрешна посока, трябва да имаме смирението да го признаем и да се поправим. Смирението, любовта към истината, отвореният ум и готовността за учене и отучване трябва да бъдат нагласи, които да ни придружават в целия процес на изследването.

И още нещо. Много важно нещо. Изобщо не е необходимо да го отбелязвам, но все пак ще го направя. Подобно изследване на библейския текст не може да се случи без водене на бележки. За формулирането на тълкуванието казахме изрично, че е добре да се случи в писмен вид, но и извън него воденето на бележки по време на екзегезиса и приложението е неизбежно. Разликата между четенето на някакъв текст и изследването му е воденето на бележки. Така че всеки изследовател трябва да бъде подготвен да отбелязва мислите си и наученото по време на анализа. Задълбочено изследване на библейския текст без воденето на бележки е невъзможно.

Значи след като разберем значението на пасажа/текста за първите му читатели, трябва да го приложим за съвремените ни. Последната стъпка в изследването е да разберем, какво други библейски изследователи казват за него.

Но не е ли възможно да имам всичко това направено като работна схема, по която да се вода? Възможно е и сме го представили в следващата глава.

РАБОТНА СХЕМА НА МЕТОДИКА "4 ОТ 2"

Каква е целта на методика "4 от 2"? Какво представлява работната ѝ схема?

1. Цел на методика "4 от 2".

Вече имате поглед върху методика "4 от 2". Държа да уточня, че тя няма за цел да осигури най-изчерпателното изследване на библейския текст. В херменевтиката има още много неща, които трябва да се вземат предвид, за да може един анализ да се определи като напълно изчерпателен. Не, нямам никакви такива претенции с "4 от 2". Това е Херменевтика 101, а не някакъв курс на високо ниво. И все пак, следването на предлаганата методика би повишило ползотворността на изследователския процес и би оставило тълкувателя с достатъчно добро разбиране на библейския текст. С други думи, тя ще помогне на изследователя да разбира Библията по-добре. Аз искам да разбирам Библията по-добре. Предполагам и вие.

Изследването на една библейска книга, което стои като основен подход на методика "4 от 2", е начинание, което е много възнаграждаващо, но което отнема и много време. Така че е съвсем удачно изследването на една книга да не е единствения начин на работа с Писанието, а да се прилагат и други, или поне да се четат и други негови части.

2. Удобството на работната схема.

Не отнема много време на тълкувателя на Библията да установи, че една последователност от работни стъпки в изучаването на Свещеното писание, която да му дава насоки в изследването, би била много полезна. Едва ли е възможно да се разработи някаква абсолютно точна и задължителна последователност от работни стъпки, но оформянето на такава, която повишава ефективността в изучаването, със сигурност ще е ценна. Това е и което се опитахме да направим по-горе.

А ако стъпките на изследването бъдат разположени в работна схема, която да стои пред нас в процеса на анализа, това би било много удобно, нали? Точно това е и целта на работната схема на методиката "4 от 2", която ви предлагам по-долу. Тя е опит всички разглеждани досега правила и принципи да се оформят в практични работни стъпки за изучаване на Библията и да се поместят в една схема. В лявата страна на схемата стоят подредени етапите на изследването и самите работни стъпки. Етапите са ясно открити като самостоятелни единици, така че стъпките, които ги съставляват, получават малко по-различна номерация от тази в преждеописаното, но на практика са същите. Следва колона, в която са поместени въпросите свързани с работните стъпки при изследването на една библейска книга – работата с нейните пасажи. До нея е колона с въпроси свързани с работните стъпки при изследването на един отделен текст. По тази начин тълкувателят може да ползва тази колона, която се отнася за изследването му. И в края се описва, какво точно трябва да се мисли при преминаването през съответната работна стъпка.

Тази схема описва най-логичната последователност от стъпки в изследването на Писанието, но това не означава, че смяна на местата на някои стъпки е невъзможно. Например моментът с опознаването на автора може да се случи преди изследването на литературния и на широкия литературен контекст – още при открояването на пасажите. Културният контекст може да бъде изследван преди историческия, а проучването на използвания език може да стане заедно с изследването на литературния контекст. Ако

изследването на структурата на текста е трудно, може да се извърши само проучване на думите. Това изобщо не е проблем, стига всичко да се случва в рамките на съответния етап и да не се прескача в друг, т.е. стъпките, които принадлежат към даден етап, да бъдат изминати в съответния етап. Затова и етапите са отчетливо открити.

Работната схема на методиката за библейско изследване "4 от 2" е дълга само четири страници. Разпечатайте си я и я прикрепете с два кламера. 4 от 2. Лесно за запомняне. Четири от две – от началото до края. Успех в изследването на Библията и Божиите благословения за разбирането ѝ по-добре!

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

И така, струва ли си целият този труд? Толкова анализ на библейския текст; толкова стъпки, с които да се съобразяваме; толкова въпроси, на които да търсим отговорите... Да, струва си. Категорично да! Защото това води до едно по-добро разбиране на Библията. А по-доброто разбиране на Библията няма за цел просто да повиши общата ни култура и да увеличи броя на темите, по които можем да говорим с другите хора. Чрез Свещеното писание се извършва общуването с Бога и с Христос (Йоан 6:48-58, 63; 15:7). То е дадено за "поука, за изобличение, за поправление, за наставление в правдата" (2 Тим. 3:16). То е мощна сила, която претворява живота на четящия го (Евр. 4:12) и затова крайната му цел е да "бъде Божият човек усъвършенстван, съвършено подготвен за всяко добро дело" (2 Тим. 3:17). Желанието да се разбира по-добре библейския текст е с цел наученото да се приложи в живота, да се постигне духовно израстване и да се опознае Бог по-добре. А това според Исус Христос е "вечен живот" (Йоан 17:3). Всички го искаме, нали?

БИБЛИОГРАФИЯ

1. Ники Димов, "Разни неща относно Библията"
2. Екехард Мюлер, "Херменевтиката – история и методи"
3. Frank M. Hasel, ed., "Biblical Hermeneutics: An Adventist Approach"
4. Ellen G. White, "Testimonies for the Church", vol. 8
5. Ellen G. White, "The Upward Look"
6. Ellen G. White, "Letters and Manuscripts", vol. 13, 1898
7. Ellen G. White, "Education"
8. Ellen G. White, "Fundamentals of Christian Education"
9. Ellen G. White, "Counsels on Sabbath School Work"
10. Ellen G. White, "Manuscript Releases", vol. 2
11. Ellen G. White, "Our High Calling"
12. Ellen G. White, "Thoughts from the Mount of Blessing"
13. Ellen G. White, "The Review and Herald", February 4, 1902
14. Ellen G. White, "Medical Ministry"
15. Ellen G. White, "The Great Controversy"
16. Ellen G. White, "The Review and Herald", August 22, 1907
17. Ellen G. White, "The Signs of the Times", October 3, 1906
18. Ellen G. White, "Selected Messages", Book 1
19. Ellen G. White, "The Ellen G. White 1888 Materials"
20. Ellen G. White, "The Review and Herald", July 26, 1892
21. Ellen G. White, "Messages to Young People"
22. Ellen G. White, "Counsels to Parents, Teachers, and Students"
23. George W. Reid, ed., "Understanding Scripture: An Adventist Approach"
24. Ellen G. White, "The Home Missionary", July 1, 1897
25. Ellen G. White, "The Signs of the Times", January 3, 1878
26. Ellen G. White, "Special Testimonies On Education"

**РАБОТНА СХЕМА
НА МЕТОДИКА ЗА БИБЛЕЙСКО ИЗСЛЕДВАНЕ "4 ОТ 2"**

ЕТАП / РАБОТНА СЪПКА		ВЪПРОСИ ПРИ ИЗСЛЕДВАНЕ НА ПАСАЖ	ВЪПРОСИ ПРИ ИЗСЛЕДВАНЕ НА ТЕКСТ	МИСЛОВНИ НАГЛАСИ
Молитва		--	--	<ul style="list-style-type: none"> Искрено желание за непредубедено разбиране на библейския текст и прилагане на вестта му в живота.
Екзегезис	1. Фамилиаризиране с текста чрез четене – повтаря се да се чете, отново и отново.	<ul style="list-style-type: none"> Какво ми разкрива текста на книгата? Какво ми прави впечатление? 	<ul style="list-style-type: none"> Какво ми разкрива изследваният текст? Какво ми прави впечатление? 	<ul style="list-style-type: none"> Сериозно и постоянно разсъждаване върху текста. Блокиране на асоциативното мислене. Настройване на ума да извлича информацията само от текста.
	2. Открояване на пасажите.	<ul style="list-style-type: none"> Къде започват и къде свършват пасажите на книгата? Какъв вид литература е това? 	<ul style="list-style-type: none"> Къде започва и къде свършва пасажа, в който е изследваният текст? Какъв вид литература е това? 	<ul style="list-style-type: none"> Настройване на ума да мисли по пасажите. Несъобразяване с разделянето на текста на глави и стихове.
	3. Изследване на пасажа/ литературния контекст.	<ul style="list-style-type: none"> С какво се занимава този пасаж? Какво ми казва? Каква е основната му идея? 	<ul style="list-style-type: none"> С какво се занимава този пасаж? Какво текстовата среда подсказва, че трябва да означава изследваният текст? 	<ul style="list-style-type: none"> Търси се връзката между всички изречения и думи формиращи пасажа. Проследяване развитието на мисълта.
	4. Изследване на широкия литературен контекст на пасажите/ текста.	<ul style="list-style-type: none"> Какво ми казват пасажите около изследвания пасажа? Какво ми казва книгата? Казва ли по този въпрос нещо автора в някоя друга своя книга? 	<ul style="list-style-type: none"> Какво ми казват пасажите около изследвания текст? Какво ми казва книгата? Казва ли по този въпрос нещо автора в някоя друга своя книга? 	<ul style="list-style-type: none"> Търси се връзката между всички текстове формиращи по-голям откъс или съставляващи цялата книга. Проследяване развитието на мисълта.
	5. Оpozнаване на личността на автора.	<ul style="list-style-type: none"> Що за човек е автора на текста? Каква е неговата духовна и житейска опитност? Кога е написал книгата? 	<ul style="list-style-type: none"> Що за човек е автора на текста? Каква е неговата духовна и житейска опитност? Кога е написал книгата? 	<ul style="list-style-type: none"> Открояване отпечатъка от личността на автора върху текста. Открояване отпечатъка от времето на написване върху текста.

ЕТАП / РАБОТНА СЪПКА		ВЪПРОСИ ПРИ ИЗСЛЕДВАНЕ НА ПАСАЖ	ВЪПРОСИ ПРИ ИЗСЛЕДВАНЕ НА ТЕКСТ	МИСЛОВНИ НАГЛАСИ
Екзегезис	6. Изследване на структурата на пасажите/ текста.	<ul style="list-style-type: none"> - Оформен ли е пасажът в някаква структура? - Ако да, помага ли тази структура с нещо за разбирането на пасажа? - Кои са ключовите думи и какво означават? - Как пасажът определя значението им? - Нужно ли е да проуча значението им на друго място? 	<ul style="list-style-type: none"> - Оформен ли е изследваният текст в някаква структура? - Ако да, помага ли тази структура с нещо за разбирането на текста? - Кои са ключовите думи и какво означават? - Как контекстът определя значението им? - Нужно ли е да проуча значението им на друго място? 	<ul style="list-style-type: none"> • Открояване структурата на текста. • Позволяване на структурата да посочи значението на пасажа/текста. • Открояване на ключовите думи. • Позволяване на контекста и оригиналния език да посочат значението на думите.
	7. Изследване на историческия контекст на пасажите/ текста.	<ul style="list-style-type: none"> - Ако има описана в пасажа случка, каква точно е тя? - Кои са включени в нея? - Кога се е случила? - За кого е адресиран изследвания пасаж? - Какво можем да разберем дотук за проблема на първите читатели на книгата? - Защо е дадена вестта на пасажа? 	<ul style="list-style-type: none"> - Ако има описана в текста случка, каква точно е тя? - Кои са включени в нея? - Кога се е случила? - За кого е адресиран изследвания текст? - Какво можем да разберем дотук за проблема на първите читатели на книгата? - Защо е дадена вестта на текста? 	<ul style="list-style-type: none"> • Ориентиране в обстановката и обстоятелствата описани в текста. • Свързване на вестта с проблема, който я е породил.
	8. Изследване на културния контекст на пасажите/ текста.	<ul style="list-style-type: none"> - Как тогавашната култура оказва влияние върху изразността на пасажа? - Има ли описание на някаква традиция от онази епоха? - Отразява ли се тогавашния мироглед върху пасажа? 	<ul style="list-style-type: none"> - Как тогавашната култура оказва влияние върху изразността на текста? - Има ли описание на някаква традиция от онази епоха? - Отразява ли се тогавашния мироглед върху текста? 	<ul style="list-style-type: none"> • Откъсване от обстановката, в която живеем сега. • Разглеждане на описаното през очите на първите му читатели и техния свят.

ЕТАП / РАБОТНА СЪПКА		ВЪПРОСИ ПРИ ИЗСЛЕДВАНЕ НА ПАСАЖ	ВЪПРОСИ ПРИ ИЗСЛЕДВАНЕ НА ТЕКСТ	МИСЛОВНИ НАГЛАСИ
Екзегезис	9. Изследване на използвания език в пасажите/ текста.	<p>- Какъв е използваният в пасажа език и как трябва да го разбирам?</p> <p>- Използван ли е някакъв символ?</p> <p>- Ако да, какво означава той?</p> <p>---</p> <p>* При изследването на пророчество:</p> <p>- Това класическо пророчество ли е?</p> <p>- Ако да, за безусловно или условно пророчество става дума?</p> <p>- Какво трябва да е изпълнението му?</p> <p>- Разкрива ли ми това пророчество нещо за Месията?</p>	<p>- Какъв е използваният в текста език и как трябва да го разбирам?</p> <p>- Използван ли е някакъв символ?</p> <p>- Ако да, какво означава той?</p> <p>---</p> <p>* При изследването на пророчество:</p> <p>- Това класическо пророчество ли е?</p> <p>- Ако да, за безусловно или условно пророчество става дума?</p> <p>- Какво трябва да е изпълнението му?</p> <p>- Разкрива ли ми това пророчество нещо за Месията?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Установяване на литературния стил и използваните стилни средства. <p>---</p> <ul style="list-style-type: none"> • Установяване на вида на пророчеството. • Установяване на изпълнението на пророчеството.
	10. Установяване теологично намерение на пасажите/ текста.	<p>- Какво е отношението на този пасаж към ученията на Библията?</p> <p>- Какво ми говори този пасаж за Бога?</p> <p>- Разкрива ли ми нещо за Христос?</p> <p>- Какво ми казва този пасаж за Великата борба?</p> <p>- Отразява ли той по някакъв начин конфликта между доброто и злото?</p>	<p>- Какво е отношението на този текст към ученията на Библията?</p> <p>- Какво ми говори този текст за Бога?</p> <p>- Разкрива ли ми нещо за Христос?</p> <p>- Какво ми казва този текст за Великата борба?</p> <p>- Отразява ли той по някакъв начин конфликта между доброто и злото?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Установяване на връзката с някакво учение на Библията. • Изграждане на представа за Бога според разбраното. • Готовност за ревизиране на досегашните ни разбирания за Бога.

ЕТАП / РАБОТНА СЪПКА		ВЪПРОСИ ПРИ ИЗСЛЕДВАНЕ НА ПАСАЖ	ВЪПРОСИ ПРИ ИЗСЛЕДВАНЕ НА ТЕКСТ	МИСЛОВНИ НАГЛАСИ
Тълкувание		<ul style="list-style-type: none"> - Какво е означавал пасажът за първите му читатели? - Какво е означавала книгата за първите ѝ читатели? 	<ul style="list-style-type: none"> - Какво е означавал текстът за първите му читатели? 	<ul style="list-style-type: none"> • Обработване на всичко разбрано дотук. • Установяване на значението на текста.
Приложение	1. Приложение на библейския пасаж/текст за съвремените ни.	<ul style="list-style-type: none"> - Какво означава този пасаж днес? - Какво означава този пасаж за мен? - Какво означава за Божия народ? - Съществува ли и днес проблема на първите читатели на пасажа? - Разкрива ли ми този пасаж някаква универсална и валидна за всяко време истина? - Как да приложа наученото от пасажа? - Какви са параметрите на приложението на този пасаж? - Какво е приложението на цялата книга? 	<ul style="list-style-type: none"> - Какво означава този текст днес? - Какво означава този текст за мен? - Какво означава за Божия народ? - Съществува ли и днес проблема на първите читатели на текста? - Разкрива ли ми този текст някаква универсална и валидна за всяко време истина? - Как да приложа наученото от текста? - Какви са параметрите на приложението на този текст? 	<ul style="list-style-type: none"> • Свързване на вестта на текста с реалността днес. • Търсене на адекватно приложение на вестта на текста към реалността днес. • Готовност наученото да бъде приложено на практика.
	2. Становището на други изследователи за проучвания пасаж/ текст.	<ul style="list-style-type: none"> - Какво казва Елън Уайт за изследвания пасаж? - Какво казват други тълкуватели за изследвания пасаж? 	<ul style="list-style-type: none"> - Какво казва Елън Уайт за изследвания текст? - Какво казват други тълкуватели за изследвания текст? 	<ul style="list-style-type: none"> • Респект към другите тълкуватели. • Сравняване на нашите изводи с техните. • Готовност за ревизиране на разбраното.